

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198767

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮಾಂಗಲ್ಯ

(ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕ)

ಚಿ. ಸದಾಶಿವಯ್ಯ
ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೪.

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಆನಂದ್ ಬ್ರದರ್ಸ್
ಬೆಂಗಳೂರು-೨.

(All Rights Reserved by Publishers)

[ಮೊದಲು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೪೦ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು]

ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕಾಶನ. ೧೯೫೧

(ಎಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕುಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೇ ಸೇರಿವೆ)

ಬೆಲೆ : ೧-೪-೦

ಮುದ್ರಕರು :

ಚೇತನ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,

ಗಾಂಧಿನಗರ : : ಬೆಂಗಳೂರು-೩

(ರಿಟೈರ್ಡ್) ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಆಫೀಸರ್
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಜಿ. ಎಸ್. ಸುಬ್ಬರಾವ್, ಬಿ.ಎ.,
ಇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ.

ಆರ್ಯರೇ !

ತಮ್ಮ ಈ ತುಂಬುವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹ, ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆ, ಕಾರ್ಯಶ್ರದ್ಧಾಕೌಶಲ್ಯಗಳೂ ಕಿರಿಯರಾದ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸದಾ ಮಾದರಿಯಾಗಿರಲೆಂದೂ, ಜಗದೀಶ್ವರನು ತಮಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಾರು ವರುಷಗಳು ನಮಗೆ ಹಿರಿಯರಾಗಿರುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲೆಂದೂ ಬೇಡಿ ಈ ಚಿಕ್ಕಕೃತಿ:

“ ಮಾಂಗಲ್ಯ ”

ವನ್ನು

ತಮಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ

ಸ್ವೀಕರಿಸಿ

— ಸದಾಶಿವ.

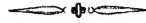
ಮಾಂಗಲ್ಯ

ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲಾ ಹಿರಿಯ ತರುಣ
ಸಂಘದವರು ತಾಲೆಯ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ 1935 ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ
ಅಭಿನಯಿಸಿದಂದು ವಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದ ನಟರು

ಶಾಮಣ್ಣ	ಊರಿನ ತರುಣ ಗೃಹಸ್ಥ	ಎಸ್. ನಾಗೇಶ್‌ರಾವ್ ಬಿ.ಎ ,
ರಂಗನಾಥರಾವ್	ಅದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಇ-ಷೂರೇಸ್ ಏಜೆಂಟ್	ಬಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ
ಬಸವಯ್ಯ	ಶಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಳಾಗಿದ್ದವನು (ಮುದುಕ)	ಸಿ. ಕೆ. ನಾಗರಾಜರಾವ್
ನಂಜಯ್ಯ	ಶಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಳಾಗಿದ್ದವನು (ಫೂರ್ವ ವಯಸ್ಸು)	ಚಿ. ಸದಾಶಿವಯ್ಯ
ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿ	ಊರಿನ ಪುರೋಹಿತರು	ಕೆ. ಎಸ್. ಸಂಕಟಾಚಲಯ
ಸುಬ್ಬರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿ	ರಂಗನಾಥರಾಯನ ನೆಂಟಿ	ಡಿ. ಕೆ. ಸುಬ್ಬರಾವ್
ಗರಡಿ ಕೆಂಚ	ನಂಜಯ್ಯನ ನೆಂಟಿ	ಸಿ. ಕೆ. ನಾಗರಾಜರಾವ್
ಶೀನಪ್ಪ	ಶಾಮಣ್ಣನ ತಂದೆ	ಸರ್ಜಾಪುರದ ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿ
ಡಾ ಭೂಷಣ್	ಊರಿನ ಡಾಕ್ಟರ್	ಎನ್. . ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ್, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.,
ಸುಬ್ಬಮ್ಮ	ಶೀನಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ	ಡಿ. ಕೆ. ಸುಬ್ಬರಾವ್
ಪಾತಮ್ಮ	ಶಾಮಣ್ಣನ ತಂಗಿ (ಬಾಲ ವಿಧವೆ)	ಟಿ.ಎಸ್. ರಾಮರಾವ್ ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿ.,
ರತ್ನಮ್ಮ	ಶಾಮಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ	ರಮೇಶ್ ಚಂದ್ರ ಭಾರದ್ವಾಜ್
ಲಿಂಗಮ್ಮ	ಬಸವಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ	ಸಿ.ಕೆ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್

ದಿಗ್ದರ್ಶನ ಬಿ. ಎಸ್. ರಾಮರಾವ್, ಬಿ.ಎ ,

ಮಾಂಗಲ್ಯ

ಅಂಕ ೧-ದೃಶ್ಯ ೧

[ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿನ ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯ ಸಕ್ಕ-ಇಳಿಷೂರೇನನ್ನೆ ಏಜಿಂಟ್ ರಂಗನಾಥರಾಯನೂ, ಅಳು ನಂಜನೂ ಇರುವರು. ರಾಯನು ಒಂದುಕಣ್ಣಿನ ಕನ್ನಡಕ-ಹ್ಯಾಟ್, ಸೂಟ್-ಕುಡಿಮೀಸೆ ತಿದ್ದಿರುವುದು. ಕೈಲಿ ಚರ್ಮದ ಚೀಲ. ನಂಜನು ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ, ಕಪ್ಪುಕುಡುತ ಧರಿಸಿ, ಮಂಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಾಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಸಮಯ ಪ್ರಾತ ಕಾಲ]

ರಂಗ— ನಂಜಾ !

ನಂಜ—(ವಿನಯದಿಂದ) ಬುದ್ದೀ !

ರಂಗ— ಏನು ಶೀನಪ್ಪನ ಮನೆ ಸಮಾಚಾರ ?

ನಂಜ— ಶೀನಪ್ಪನೋರ ಮನೆ ಸಮಾಚಾರ ಇನ್ನೇನು ಬುದ್ದೀ, ಈವತ್ತು ಸಂಜೆ, ಇಲ್ಲ ಅಪಾರಾದ್ರೆ ನಾಳೆ ಒತ್ತಿನೇಕಂಟ ಕಳೆದರೆ ಎಚ್ಚು ಗಂಡನ ಸಾವಸಂಕಟ ನೋಡಲಾರದೆ ಆ ಸುಬ್ಬವ್ವ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಂಕ್ಯಂಡ ಮೀನಿನಿಗೆ ಮಿಲಮಿಲಮಿಲಾಂತ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾ ಅವರೆ. ಪಾಪ ಆ ಮಗ ಶಾಮಣ್ಣಾ-ಅವರ ಪಾಡು ನಾಯಿವಾಡು . ಅದು ಸರೀ ಬುದ್ದಿ ! ಈಗ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಂಗೇರ್ಪಾಟು ?

ರಂಗ— ಹೆಂಗೇರ್ನೇರ್ಪಾಡು ! ನಾಳೆ ಆ ಶೀನಪ್ಪ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅವರ ಜೊತೇಲಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಡೆತ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಹೆಡ್ಡಾಫೀಸಿಗೆ ಕಳಿಸೋದು, ಅನಂತರ ಹಣ ಬರುತ್ತೆ-ಅದು ಸರೀ, ನೀನು ಈಗ ಆ ಪಾಲಿಸೀ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದೀ ?

ನಂಜ—(ಚಕಿತನಾಗಿ) ನೀವೇ ಏಳಿದರಲ್ಲ ಓದ ತಿಂಗಳು ಎಷ್ಟೆತ್ತೆದು ರೂಪಾಯೀಂತ ! ಈಗ್ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧೀ ಅದು ?

ರಂಗ—(ಗಮನಿಸದವನಂತೆ) ಯಾಕೂ ಇಲ್ಲ—ಆ ವಾಲಿಸಿ ಹಣ ಬಂದಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತೀಂತ ಕೇಳಿದೆ.

ನಂಜ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಇದೇನು ಬುದ್ಧಿ ? ನೀವು ನಂಗೆ ಕೊಡೋದೂಂದ್ರೆ ?

ರಂಗ—ಇದೇಕಯ್ಯಾ ಹೀಗೆ ಬೆಪ್ಪ ನ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತೀ ! ಈಗ ಶೀನವ್ವ ಸತ್ತರೆ ಆ ವಾಲಿಸೀ ಹಣ ಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ ಬರೋದಿಲ್ಲವೇ ?

ನಂಜ—ಹೌದೂ !

ರಂಗ—ಅದರ ಮೇಲೆ ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೆತ್ತೆದು ರೂಪಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವೇ ?

ನಂಜ—ಔದೂ !

ರಂಗ—ನಾಳೆ ಆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ...

ನಂಜ—ನನ್ನೆಸರಿನಾಗೈತಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧೀ ಆ ಪತ್ರಾ ?

ರಂಗ—ನಿನಗೆಲ್ಲೋ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾರ್ಥೀ ನವಿಲ್ಲಾ ಅಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ ಅಲ್ಲವೋ, ಹೋದ ತಿಂಗಳು ಕಂತು ಕಟ್ಟೋದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿಡಿ ಕಾಸೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವೇ ?

ನಂಜ—ಹೌದೂ !

ರಂಗ—ಆವಾಗ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಫಾರಂಗೆ ರುಜೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಂಜ—ಅದೇ ಓದ ತಿಂಗಳ ಕಂತನ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸಾಲ ತಗೊಂಡಿ ವ್ವೀಂತ !

ರಂಗ—ಹಾಗಲ್ಲಯ್ಯಾ ಬೆವ್ವಣ್ಣ !

ನಂಜ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಆಂಂಂ ?

ರಂಗ—ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲೇ ಈ ವಾಲಿಸೀ ಸೊತ್ತೆಲ್ಲಾ ರಂಗನಾಥರಾಯ ರಿಗೇ ಸೇರಿದೇಂತ ಇದೆ-ತಿಳಿತೇ ?

ನಂಜ—ಔದಾ ಬುದ್ಧೀ! ನೀವು ಮಕ್ಕಳೋರು, ಮರಿಯೋರು, ನೀವಿಂತಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೋದಾ ಬುದ್ಧೀ! (ಏಶ್ವಾತ್ತಾಪ, ದುಃಖ, ಕ್ರೋಧ ದಿಂದ) ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಬರ್ತ್ಯೆತೇನ್ನೋ ಅಸೆಯಿಂದ, ಮನೆಯಾಗಿದ ಬದ್ಧ ದವಸಾನೆಲ್ಲಾ ಮಾರಿ, ಕಡೇಗುಂಡರಿ ಕೊಳ್ಳಾಗಿನ ಮಂಗಳಸೂಪ್ತ ಕೂಡ ಮಾರಿ ಕಡೇ ತಿಂಗಳ ಪಿರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟಿದನಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧೀ! ಶೀನಪ್ಪ ನೋರು ಸಾಯ್ತಾರೇಂತ ಕುಸೀಮ್ಯಾಗಿದ್ದನಲ್ಲ ಬುದ್ಧೀ! ನೀವಿಂತಾಕೆಲಸ ಮಾಡೋದಾ! ...

ರಂಗ—(ರೇಗಿ) ನಂಜಾ! ನೀನು ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಹರಟಿ, ಬರೋ ದುಡ್ಡನ್ನೂ ಕಳಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ ನೋಡು ಅಲ್ಲವೋ! ನಾನು ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಹೊಸದು, ಆ ರೋಗದ ಗೂಬೇ ಇನ್‌ಷೂರೆನ್ಸ್ ಹಿಡಿಯೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೆ, ಈಗ ನನ್ನಮೇಲೇ ಹಾರಾಡುತ್ತೀಯಾ! ಅಲ್ಲವೋ! ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದೆ ಹೋಗಿ ದ್ದರೆ ಆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಯಾರಿಗೂ ದಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೇನೋ "

ನಂಜ—(ನಿರಾಶನಾಗಿ) ಔದೂ!

ರಂಗ—ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಉಳಿಯೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೋರು ಯಾರಯ್ಯಾ?

ನಂಜ—(ಸುಮ್ಮನಿರುವನು)

ರಂಗ ನಾನಲ್ಲವೇನೋ? ಮಾತಾಡು!

ನಂಜ—(ಸಿಡುವ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ತಡೆದು) ಔದು ಬುದ್ಧೀ!

ರಂಗ—ಮತ್ತೀಗ ಈ ಹಣ ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು?

ನಂಜ—(ದುಃಖ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ) "ಬಡನಾ ಬುದ್ಧೀ! ತಮ್ಮಿಸರೇಕೆ ಕೊಂಡು ಬದೀಕೊತೀನಿ ಬುದ್ಧೀ 'ಂತ ನಾನು ಏಳೆದ್ದ ಕಲ್ಲವ ಅನು ನನ್ನೆ ನರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ವತ್ರಾವಾ "

ರಂಗ—ಎಲ್ಲೋ! ಅವನೇ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟೋದಕ್ಕಾಗದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಲ್ಲೋ! ನಿನಗೇನುಪಕಾರ ಮಾಡಿದಹಾಗಾಯಿತು?

ನಂಜ—(ಮೇಲಿನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲೇ) ಆಮೇಕೆ ನೀವೇ ಏಳಿದಿರಿಂತ ಮನೇಲಿದ್ದ ಬದ್ಧ ದವಸಾನೆಲ್ಲಾ ಮಾರಿ ಪಿರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟಿದನೆ, ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಬರುತ್ತೇಂಬೋ ಆಸೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ (ಸಂತಾಪದಿಂದ) ಎಡರಕೊಳ್ಳಾಗಿ ನ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ ಕಳೆತಿದ್ದ ಶಂಡಾಲ ಯಾರು ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ—ನಂಜಾ! ನೋಡೀಗ, ನೀನು ತಲೆಹರಟೆ ಮಾಡಿ ಬರೋ ದುಡ್ಡಿಗೂ ಕಲ್ಲು ಹಾಕ್ಕೂತೀ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳು ನಾಳೆ ದುಡ್ಡು ಬಂದಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೀನಿ ನೀನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಶುಭಸುಖಾರ್ತದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಬಿಡು. ಅದು ಸರೀ! ಈಗ ಆ ಬಸವಯ್ಯನ ಸಮಾಚಾರ ಏನು ಮಾಡಿದೆ?

ನಂಜ—ನಂಗೆ ಬ್ಯಾಡಿ ಬುದ್ದಿ ಈ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಲಸ

ರಂಗ—ಅಲ್ಲವೋ, ನಿನ್ನ ಬುದ್ದಿಗೆ ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲೋ! ಬಸವಯ್ಯ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ಬದ್ಧದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಶೀನಪ್ಪನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ತೆತ್ತು ಕೂತಿದ್ದಾನೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಅವನಿಗೆ ಉಂಡೇಗಂಟು ಸಿಕ್ಕೋ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿ, ಒಂದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಇರ್ಷೂರ್ ಮಾಡೋಹಾಗೆ ಮಾಡು-ಇದರಿಂದ ನಿನಗೂ ಕೂಡ

[ಬಸವಯ್ಯನ ಪ್ರವೇಶ-ವೃದ್ಧ, ಹರಕು ಅಂಗಿ, ಹಳೆ ಪೇಟೆ, ಮಾಸಿದ ಪಂಚೆ]

ಬಸವ—ನಮಸ್ಕಾರ ಬುದ್ದೀ-ಚೆಂದಾಗಿರ್ದೀರಾ?

ರಂಗ—ಹೊಂನಪ್ಪ ನಿನ್ನ ದಯದಿಂದ.

ಬಸವ—ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ!! ತಾವು ನಮ್ಮ ಗುರುಗೋಳು-ತಮ್ಮ ದಯ ಇರಬೇಕು ಬುದ್ದೀ (ನಂಜನಕಡೆ ತಿರುಗಿ) ಏನು ನಂಜಣ್ಣ? ರಾಯರ ಕೂಡ ಒಂಟಿದ್ದೀಯಾ?

ನಂಜ—ಔದಪ್ಪಾ-ನಾನು ಕೆರೆಕಡೆಯಿಂದ ಬತ್ತಿದ್ದೆ. ರಾಯರೂ ಕಛೇರಿಕಡೆ ಒಂಟಿದ್ದು, ಅದು ಸರಿ, ನಮ್ಮ ರಾಯರ ಮನೆ ಸಮಾಚಾರ ಏನಪ್ಪಾ?

ಬಸವ—ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ರಾಯರ ಮನೆ ಸಮಾಚಾರ ಏಳಾಕೆ

ಬಾರದು ನಾನೂ, ನಮ್ಮಪ್ಪ, ನಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಅವ್ವ ಉಂಡು ತಿಂದು ತೇಗಿದ ಮನ್ಯಾಗೆ ಈವತ್ತು ತಿನ್ನಾಕೆ ನಾಲ್ಕಾಳು ಆಕ್ಕಿ ಇಲ್ಲ, ತಿರಿಯಾಕೆ ಒಂದು ಚೊಂಬಿಲ್ಲ. ಮಾರಾಯರು ತಾಸೀಲ್ದಾರ್ರು ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನೋರು ಸಾಯೋವಾಗ ನಿಗೆ ನೆಪ್ಪಿ ಏತ ನಂಜಣ್ಣ? ಏಸೊಂದು ಪಿರಂಗಿ ಜನ, ಪೋಲೀಸನೋರು, ಸಾಯೇಬ್ರುಗಳೂ ಎಲ್ಲಾ ಬಂದು ಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದು, ಕೊನೇಗೆ ನೂರಾರು ಉವಿನಾರ ತಂದಾಕಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದರು ಮಸಾಣಕ್ಕೋಗೋವಾಗ ಇಂದೈನೂರು ಜನ, ಮುಂದೈನೂರು ಜನ ಈಗ ನೋಡು; ಅದೇ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನೋರ ರುಗ ನಾವೆತ್ತಿ ಸಾಕಿದ ಶೀನಪ್ಪ, ಅದೇ ಮುರುಕಲ ಮಂಚದಮ್ಯಾಗೆ ನಾಯ್ತಾ ಅವರೆ ಪಕ್ಕದಾಗೆ ಆ ಬಡಪಾಯಿ ಶಾಮಣ್ಣ ಕಾಲ್ದ ಸೀಲಿ ನಮ್ಮವ್ವ ಸುಬ್ಬವ್ವ ಶಾವೇಗೆ ಒಟ್ಟಿತಣ್ಣನೆ ಮಾರಾಯಿತಿ ಪಾತವ್ವ

ರಂಗ—ಪಾತವ್ವ ಯಾರಯ್ಯ?

ನಂಜ—ಅದೇ ಬುದ್ದಿ ಆ ಶಾಮಣ್ಣೋರ ತಂಗಿ, ಆ ಮನೇ ತಪ್ಪಿ ದೋರು

ರಂಗ—ಆದೇ! ಹೋದ ವರುಷ ಮೈತುಂಬ ಒಡವೆ ಹಾಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ ತೆಳ್ಳನೆ ಬೆಳ್ಳನೆ ಹುಡುಗಿ?

ಬಸವ—ಔದು ಬುದ್ದಿ—ಅದೂ ಮನೇ ತಪ್ಪಿ ಬಂದು ಎಂಟು ತಿಂಗಳಾದೋ-ಆ ಒಡವೆ ವಸ್ತಾನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೀನಪ್ಪನೋರು ಸತ್ತು ಒಂದಾರು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೋ-

ರಂಗ—ಹಾಗಂದ್ರೆ!

ನಂಜ—ಅಂಗಂದ್ರೆ ಆ ಒಡವೆ ವಸ್ತಾನೂ, ಆ ಜಲ್ದಿ ಸಂಸಾರದ ತೂತು ಮುಚ್ಚಕಾಯ್ದಂತ

ರಂಗ—ಅದೇನು ಹೆಚ್ಚಯ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ಬಸವಯ್ಯನೇ ತನ್ನದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಗೊಂಡೋಗಿ ತೆತ್ತಿರೋವಾಗ.

ಬಸವ—ಬುದ್ದಿ! ಆ ಮನೆ ಅನ್ನ ತಿಂದು ಬೆಳೆದ ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ನನ್ನ ಮೈ. ಅವರ ತಂದೆಗೋಳು ಮಾಡಿದುಪಕಾರಕ್ಕೆ ನಾವೇನು ಮಾಡೇವು ಬುದ್ದಿ ಮೊನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕಡೇಗೆ ಡಾಕಟ್ರಿಗೆ ಕೊಡಾಕೆ ಕಾಸಿಲ್ಲದೆ ಅವರು

ನೋಡಾಕೆ ಬರಾಕಿಲ್ಲಾಂದಾಗ ನನ್ನೆಂಡರು ನಿಂಗಿ ತನ್ನ ಕೈಯಾಗಿದ್ದ ಕಡಗ ತಗೂಂಡೋಗಿ, ಗೌಡನ ಮನ್ಯಾಗಿಟ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು ಬುದ್ದೀ ಅವಳ ಬಕ್ತೀನ ನೋಡಿ ಶೀನಪ್ಪನೋರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು ಬಂದು “ ನಿಂಗೀ, ಬಸವ! ನೀವು ನನ್ನ ಇಂದಿನ ಜಲಮಾದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪಿರೀತಿಯಿಂದ ಕೂಡ ನಾನು ಉಳಿಯಾಕಿಲ್ಲಾ ” ಅಂದರು ಪಾಪ! ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಅವರ ಸಂಕಟ ನೋಡಬಾರದೂ ಬುದ್ದೀ!

ರಂಗ—(ನಂಜನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಗತ್ತಿನಿಂದ) ನೋಡಿದೆಯೇನೋ ನಂಜಾ! ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದರೆ ಅದು-

ನಂಜ—(ಕೋಪವನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಾ) ಔದು ನನ್ನೊಡೆಯಾ

[ರಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರನೇಶ-ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ತಲೆದೋರಿದ್ದರೂ ತೇಜ ಪುಂಜವಾದ ಮುಖ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾ ಶಾಂತಿಗಳ ಕಾಂತಿ. ಶುಭ್ರ ವಾದ ಘೋರ್ರಸನ್ನಟ್ಟು, ಶಾಲು ಹೂದೆದು, ಕೈಲಿ ದೂಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವರು.]

ಬಸವ-ನಂಜ—ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊ ಬುದ್ದೀ!

ಶಂಕರ—ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿರಪ್ಪಾ! ಸೌಖ್ಯವೇ ರಾಯರು?

ರಂಗ—ತಮ್ಮಾಶೀರ್ವಾದದಿಂದ. ಏನು ನಮ್ಮ ಸುಖ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾ ಇರೋದರಲ್ಲಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ಅದರಕಡೆ ತಮ್ಮ ದಯವೇನೋ ಬರಲಿಲ್ಲ

ಶಂಕರ—ಹಾಗಂದ್ರೇನು ರಾಯರೇ! ತಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದೇನು ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೇಳಿ

ರಂಗ—ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ ಹಿಂದೇನೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೇನಲ್ಲ, ಈಗ ನೀವೊಂದು ಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸಿ ತಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನೋಡಿ-ನಮ್ಮ ಕಂಪೆನಿ ಸ್ವದೇಶೀ ಕಂಪೆನಿ, ನಮ್ಮೊರಾಡಳಿತವೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರುಕೂಡ ಹೊಗಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹೋದ ವರ್ಷ ಹದಿನಾರರಂತೆ ಬೋನಸ್ ಹಂಚಿದೆವು ನಮ್ಮ ಕಂಪೆನಿ ಮೂಲಧನ (ಹೇಳುತ್ತಾ ಚೀಲವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆಯುವನು)

ಶಂಕರ—ನಿಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯೇನೋ ಸ್ವ ದೇಶಿಯೇ ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ ನೀವುಮಟ್ಟಿಗೆ

ರಂಗ—ನೋಡಿ - ನಾನು ಗಾಂಧಿಹಾಗೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸಿಗೆಲ್ಲಾ ಪರದೇಶಿ ವೇಷಾನೇ ಹಾಕಬೇಕು ನೋಡಿ ಇಷ್ಟೂ ರೆನ್ಸ್ ಅನ್ನೋದು

ಶಂಕರ—ರಾಯರೇ, ನಾವು ಏನೂ ವರಮಾನವಿಲ್ಲದೆ, ನಿಮ್ಮಂಥಾವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡೋರು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ್ದಲ್ಲ ಈ ಇಷ್ಟೂ ರೆನ್ಸ್ ಇದು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹೇಳಿ; ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೂಡುತ್ತೇನೆ

ರಂಗ—ಇನ್ನೇನಿದೆ ಆಂ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನೊಂದು ವಿಚಾರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸ ಬೇಕೂಂತಿದ್ದೆ ಬಂದೇ-(ನಂಜನಕಡೆ ತಿರುಗಿ) ನಂಜಾ! ನೀನು ಇನ್ನು ಒಂದು, ಸಂಜೆಗೆ ಮನೆಹತ್ತಿರ ಬಾ-

ನಂಜ—ಸರೀ ಬುದ್ದಿ-(ಅವನಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಏನು ಬಸವಯ್ಯ! ರಾಯರು ಹ್ಯಾಗಿದಾರೆ?

ಬಸವ—ಬೆಳಗಿನ ಜಾಮದಿಂದ ಉಸಾರಾಗೇ ಅವರೆ, ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದರೆ ಕಷ್ಟಾಂತ ಏಳವರೆ ಬುದ್ದಿ ಡಾಕಟು,

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಡೀ ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬರುತ್ತೇನೆ.

[ಬಸವಯ್ಯನು ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು.]

ರಂಗ—ನಾನು ಈಗ ಕೇಳೋ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಾವು ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋದಿಲ್ಲತಾನೇ?

ಶಂಕರ—ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ನಿಮಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಹೇಳಿ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ

ರಂಗ—ಈಗ ರಾಮಣ್ಣನ ತಂಗಿ ವಾತವ್ಯ ಇದೆಯಲ್ಲಾ, ಆ ಹುಡುಗಿ ವಯಸ್ಸೆಷ್ಟು?

ಶಂಕರ—ಹದಿನೆಂಟು ತುಂಬಿತು ಮೊನ್ನೆ ಮಾಘ ಮಾಸಕ್ಕೆ.

ರಂಗ—ಆ ಹುಡುಗಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುಗಿದುಹೋಯಿತೇ ?

ಶಂಕರ—ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆಯಲ್ಲಾ.

ರಂಗ—ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ನೀವು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸೋದು !
ಅದೂ ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಖಾರ ತಿನ್ನೋದೇಹ, ನಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದಹಾಗೆಯೇ ಅದಕ್ಕೂ ಅನ್ನಿಸೋದಿಲ್ಲವೇ ?

ಶಂಕರ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ ನೋಡೀ ಪ್ರವಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಖಾರ ತಿಂದರೂ ಜೀವಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತೆ ಆ ಪಾತಮ್ಮ ದೈವೀಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಜೀವ ಅವಳು ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ಕೂಡ ದಯೆ ಕೋರೋಳಲ್ಲ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸು; ಶುಭ್ರವಾದ ಹೃದಯ ರಾಯರೇ, ಆಕೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ತೀಯುವುದು ನಿಮ್ಮಂಥಾವರಿಗೆ ಕಷ್ಟ—ಆ ಮಾತು ಬಿಡಿ

ರಂಗ—ಸ್ವಾಮಿ! (ರೇಗಿ) ಇದು ಸತ್ಯಯುಗವಲ್ಲ, ಕಲಿಯುಗ (ಅಣಕಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹರಮಾಡಿ ಹೊರಟ ಕೂಡಲೇ ಓಡಿಬಂದು ಕೇಳಿದ ನರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಳ್ಳುಬೇವರ ಕಾಲವಲ್ಲ. ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರ ಕಾಲವಲ್ಲ. ಇದು ಕಲಿಯುಗ ನ್ವಾಮಿ! ಕಲಿಯುಗ!

[ಬಸವಯ್ಯನು ಓಡುತ್ತಾ ಬರುವನು]

ಶಂಕರ—(ಆತುರದಿಂದ) ಏನು ಬಸವಯ್ಯ ?

ಬಸವ—(ಎದುತ್ತಾ ಗಗ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ) ತಮ್ಮನ್ನೇ ಕೂಗುತ್ತವರೆ ಬುದ್ಧಿ !

ಶಂಕರ—ಬಸವಯ್ಯಾ ! ತೊಟ್ಟೇ ಕೃಷ್ಣ ಪುನೋರ ಮನೇ ಗೊತ್ತೇನೋ ಕೋಟೀಲಿ ?

ಬಸವ—ಅದೇ ಆ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರ ಆಕವರಲ್ಲ ಅದೇಯಾಬುದ್ಧಿ ?

ಶಂಕರ—ಹೂಂ ಅದೆ. ನೀನು ಈಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟು “ಅವರು ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಮದುವೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರೋಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಆ ದುಂಡದ ಶಾಸ್ತ್ರೀನ ಕರೆಸಿಬಿಡಬೇಕಂತೆ” ಅಂತ ಹೇಳಿ, ಜಾಗೃತೆ ಬಂದು ಬಿಡು. ನಾನು ಸೀದಾ ರಾಯರ ಮನೇಗೇ ಹೋಗ್ತೇನೆ

ಬಸವ—ಆಗಲಿ ಬುದ್ಧಿ! (ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ಶಂಕರ—(ಇತ್ತ ತಿರುಗಿ) ರಾಯರೇ! ತಮ್ಮನ್ನ ತಿರುಗಿ ನೋಡ್ತೇನೆ (ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ರಂಗ—(ಅತ್ತ ಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ನಂತರ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ನಗುವನ್ನು ಬೀರಿ) ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾವರಿನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರೋಹೊತ್ತಿಗೆನೆ ನಮ್ಮಂಥಾವರ ಬಿ ಸಿ ನೆ ಸ್ಸು ಜರುಗುತಿರೋದು ಹತ್ತುಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿನ ಆಸ್ತಿವಂತ ತೊಟ್ಟೇಮನೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವನ ಮಗಳ ಮದುವೆಪೋರೋಹಿತ್ಯಾಂದರೆ, ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಒಂದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದನೆ-ಸಂಭಾವನೇನ ಬಿಟ್ಟು-ಇಂಥಾ ಮಹದಾಶ್ರಯ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಆ ಪಾಸರ್ ಚೀಟಿ ಶೀನಪ್ಪನ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ತಲೆಕೊಡ್ತಾ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಈ ಪೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹಹ್ವಾ! (ತಿರಸ್ಕಾರದ ಹುಸಿನಗು) ಈ ದಿನವೇ ಅವರ ಮನೆದೇವರ ಸಮಾಧಾನ. ಆ ದುಂಡದ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಒಂಟಿ ಕಣ್ಣಿನ ಶುಕ್ರಾಚಾರಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಒಕ್ಕಲಿಗರೋಳನ್ನ ಬೇರೆ ಮನೇಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾನೆ ಅವನ ಪಾಲಿ ಸೀನ ಕೂಡ ಮೊನ್ನೆ ಅವಳ ಹೆಸರಿಗೇನೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದ ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನ ಕರೆಸೋದು ಅನ್ಯಾಯಾಂತ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಮ್ಮ ಸೋದರಮಾವನ ಮಗ ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀನಾದರೂ ಏರಿಸಿದರೆ, ಒಂದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸೀನಾದರೂ ಎತ್ತಬಹುದು. ಕಮೀಷನ್ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಜೊತೆಗೇ ಮದುವೆಮನೆ ಊಟ, ಉಪಚಾರ, ವಾಲಗ, ಸುಗಂಧ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹತ್ತಾರು ಜನರ ಸಂಗಡ ಒಂದೆಂಟು ದಿನ ಮಜವಾಗಿ ಕಾಲ ಹಾಕೊಂಡು ಇರಬಹುದು ನಾನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ತೊಟ್ಟೇಮನೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೋರನ್ನ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ—

ಸೀನಪ್ಪನ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸೀಂತೂ ಈವತ್ತೇ ಮೆಚೂರಾದಹಾಗೇ!
ಕೊಡೋ ದೇವರು ಯಾವ ಯಾವಾಗ, ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೋ
ಯಾರುಬಲ್ಲರು—

(ಗದ್ದ ಮಂಜದಂತೆ ಸಿಕ್ಕುಮಾಣ)

ಅಂಕ ೧ - ದೃಶ್ಯ ೨

[ಶೀನಪ್ಪನ ಮನೆಯ ಕೈಸಾಲೆ. ಎದುರು ಗೋಡೆಯ ದೊಡ್ಡ ಮುರುಕು ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಹಾಳುಬಿದ್ದಿರುವ ಮುರುಕಲು ಮಹಾಲು, ಮಹಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹಳೆಯ ಫೋಟೋಗಳು ತೂಗುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕೈಸಾಲೆಯ ಮಧ್ಯದ ಮುರುಕು ಮಂಚದ ಮೇಲಿನ ಹರಕು ಪಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಗುಡ್ಡ ಮೀಸೆ, ಕಳೆಗುಂದಿದ ಬಾಡಿದ ಮುಖದ ಶೀನಪ್ಪನು ನರಳುತ್ತಾ ಮಲಗಿರುವನು. ಮಂಚದ ಕೆಳಗಡೆ ಬೆಡ್‌ಸ್ಟಾನ್, ಎನೀಮಾಡಬ್ಬ, ನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆಗಳಿವೆ. ಮಂಚದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಡಿಸ್ಕದ ಶೀಸೆ, ಡ್ರೆಸ್‌ಗ್ ಗ್ಲಾಸ್‌ಗಳಿವೆ. ಶೀನಪ್ಪನ ತಲೆಯಬಳಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರುಷದ ಮಗ ಶಾಮಣ್ಣನು ಕುಳಿತಿರುವನು. ಕಾಲಿನಬಳಿ ನಲವತ್ತು ವರುಷದ, ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಕೃಶಿದ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನು ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ವರುಷದ ಮಗಳು ಪಾತಮ್ಮನು ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಪಾತಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ, ಶಾಮಣ್ಣನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಳವಳ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೆಚುಪ್ಪಾತ್ತಾಪಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುವು.]

ಶೀನ—(ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ಶಾಮೂ! ಪಾತೂ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರೆ ?

ಶಾಮ—ಇಲ್ಲಪ್ಪ; ಬಸವಯ್ಯ ಕರಕೊಂಡು ಬರೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದಾನೆ.

ಶೀನ—ಆ ಮಹಾರಾಯಿತಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನೂ ಬರಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಪಾತು—ಅವಳೂ ಬರ್ತಾಳಪ್ಪ, ನೀನು ಆಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಬೇಡ.

[ಬಸವಯ್ಯ, ಲಿಂಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಪ್ರವೇಶ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮಂಚದಬಳಿ ಕೂಡುವರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಲಬಳಿ ನಿಲ್ಲುವರು.]

ಶೀನ—ಬಂದಿರಾ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳೇ! ಬನ್ನಿ!

ಶಾಸ್ತ್ರೀ—ರಾಯರೇ! ಸಂಕಟ ಹೇಗಿದೆ ಈಗ?

ಶೀನ—(ಬಲವಂತದಿಂದ ಹಸನ್ನು ಖತೋರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾ) ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳೇ! ನನಗೆ ಸಂಕಟವೇಕೆ? ಮುತ್ತಿನಂಥ ಮಗ, ಪ್ರಾಣವಂಥ ಹೆಂಡತಿ, ಚಿನ್ನದಂಥ ಮಗಳು, ದೇವರಂಥ ಬಂಧುಗಳಿರೋವಾಗ . ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳೇ! ನಾನು ದೂರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡದೆ ಯಾವುದೋ ಆಶೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು, ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕೋಲೆ ತೊಡಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು ನನ್ನ ಬೀಗನಿಗೆ 'ಹುಡುಗೀನ ಕಳಿಸಿಕೊಡು' ಅಂತ ಒರೆದರೆ, ಅವನು 'ನೀನು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಒಂದು ಕೆಲಸಾಂತ ಆದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸ್ತೀನೀ' ಅಂತ ಬರೆದ ಸ್ವಾಮೀ! ನಾನಿನ್ನು ಬದುಕಿರಬೇಕೇ!

ಶಾಮ—ಅಪ್ಪಾ! ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಪ್ಪ ಇನ್ನೊಂದುಸಾರೀನೂ ಮೂರ್ಛೆ ಬರದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತ ಹೇಳಿದಾರೆ ಡಾಕ್ಟರ್.

ಪಾತು—ಅಪ್ಪಾ! ನೀನು ಆಯಾಸವಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಪ್ಪಾ!

ಲಿಂಗಿ—ಸುದಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಬುದ್ದಿ!

ಶೀನ—ಆಹಾ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಹೃದಯದ ರೀತಿನೀತಿಯೇ ಬೇರೆ ಶಾಮೂ! ಪಾತೂ! ಲಿಂಗಮ್ಮ! ನಿಮ್ಮಗಳಾಶೆ ದೇವರಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಕಟ ಷುರುವಾಗ್ತಾ ಇದೆ ಬದುಕುವ ಆಶೆ ಯಿಲ್ಲ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಂತಿರೋದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಶಾಮಣ್ಣಾ! ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನೋಡು ನನಗೀ ದುರವಸ್ಥೆ ಯಾತಕ್ಕೆ ಬಂತೂ?—ಸಾಲದಿಂದ ಆಸ್ತಿ ಇದೇ ಅನ್ನೋ ಗರ್ವದಿಂದ ಮೊದಲು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಾಲ ಹತ್ತಾರು ವರುಷಗಳಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟದ ಹಾಗೆ ಬಿಳಿದು, ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ತಿನೂ

ಗಾಳಿಗೆ ಖೂದಿ ತೂರಿಬಿಟ್ಟಿತು ಶಾಮಣ್ಣಾ!ನಿನಗೆ ಕೈಯಾರ ನಾನೇ
 ಚಿಪ್ಪುಕೊಂಟ್ಟಂತಾಯಿತಲ್ಲವ್ವಾ! ಶಾಮೂ! ದೇವರೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು
 'ನನಗೆ ಒಂದು ಬಿಡಿಕಾಸನ್ನ ಕೊಡು ಮರುಕ್ಷಣವೇ ನಿನಗೆ ಹಣದ ಅಕ್ಷಯ
 ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು' ಕೇಳಿದರೂ, ಆ ಬಿಡಿಕಾಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿ
 ದ್ದರಿ "ಇಲ್ಲ"ವೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಆ ಬಿಡಿ
 ಕಾಸನ್ನೂ ಸಹ ಸಾಲ ಮಾಡಬೇಡ ಇದೇ ನಾನು ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಕಾಳ್ಗಿ
 ಚ್ಚಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಉಳಿಸಿ ತಂದ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನ ನನ್ನದು ಇನ್ನೊಂದು
 ಸಣ್ಣ ಕೋರಿಕೆ, ಕೊನೆಯ ಕೋರಿಕೆ, ಇದೆ ನಡೆಸುತೀನೀಂತ ಕೈಮೇಲೆ ಕೈ
 ಹಾಕಿದರೆ ಹೇಳುತ್ತೀನಿ

ಶಂಕರ— ಸ್ವಾಮೀ ತಮ್ಮಿಷ್ಟ ಎಷ್ಟು ಕರಿಣವಾದದ್ದಾದರೂ ನಡೆಸದೆ
 ಹಿಂದೆಗೆಯೋ ಮಗ ಶಾಮಣ್ಣನಲ್ಲ ಅದನ್ನ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ.

ಶೀನ—ಕೈ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರೆ ಹೇಳುತ್ತೀನಿ.

ಸುಬ್ಬ—(ಗದ್ದದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ) ಶಾಮೂ! ಹೀಗೇಕೆ ಆಯಾಸ ಕೊಡು
 ತೀಯಪ್ಪ?

ಶಾಮ—(ಕೈ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ) ಅಪ್ಪಾ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆ ಎಷ್ಟು
 ಕರಿಣವಾದದ್ದಾದರೂ ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತೀನಿ. ಹೇಳಪ್ಪ.

ಶೀನ—(ಕೈ ಹಿಡಿದು ಬಲಗೈಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತ)
 ನಾನೇ ಧನ್ಯ ಮಗೂ! ನೋಡು! ಬಸವಯ್ಯ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಎರಡು ಬಂಡಿ
 ಸೌದೆಯನ್ನ ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಹೋದನಂತರ, ದೇಹಾನ ಹೇಗಾ
 ದರೂ ಸಾಗಿಸಿ ಆ ಸೌದೇಲಿ ಸುಡಿಸಿಬಿಡು.

[ಎಲ್ಲರೂ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾಗುವರು.]

ಶಂಕರ— ಶಿವಶಿವಾ! ಸ್ವಾಮೀ! ಹೀಗೇಕೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀರಿ!

ಶಾಮ— ಈಗ ಈ ಅಮಂಗಳದ ಮಾತೇಕಪ್ಪ?

ಪಾತು—ಅಪ್ಪಾ! ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಮಾತನಾಡಬಾರದೇಪ್ಪ!

ಲಿಂಗಿ—ಬುದ್ಧಿ! (ಮಾತು ಹೊರಡದೆ ಕಂಬನಿ ತುಂಬುವಳು.)

ಶೀನ—ಇಲ್ಲ! ನನಗೆ ಸುಕಟ ಹೆಚ್ಚಾ ಇದೆ. ನಾನು ಬೇಗ ಹೇಳಿ

ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೀನಿ. ಶಾಮೂ! ನಾನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ನನಗಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾ ದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಂದಿಗೂ ನಡೆಸಬೇಡ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸಾಲದ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸಹ ಎತ್ತಬೇಡ. ನೀನು ಸಾಲಗಾರನ ಮಗನಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆ ನೂರು ಬಾರಿ ಪಿಂಡ ಹಾಕಿದರೂ ನನಗೆ ರೌರವಾದಿ ನರಕ. ನೀನು ಸಾಲಗಾರರ ಮಗ ನಾಗದೆ ಇದ್ದು, ಪಿಂಡ ಹಾಕದೇಹೋದರೂ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗ! ಹಾ! ಆಹ್ವಾ! (ಸಂಕಟದಿಂದ ಹೊಂಚುವನು)—ಸುಬ್ಬಾ! ನನಗಾಗಿ ಅಳಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಸೇವೆಗೆ, ದೇವರು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾನೆ ರಾಮನು ಧ ಗುಡನ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ, ಸೀತೆಗಿಂತಲೂ. ಆಹ್ವಾ! ಬೇಗ ನನ್ನ ಮಂಚಾನ ನಮ್ಮವನ ರೂಮಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡಿ, ಅವನು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ನಾನೂ ಸಹ ..ಹಾ! (ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಂತಿರುವಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶಾಮಣ್ಣ ಮಂಚವನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವರು ಮಿಕ್ಕವರು ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವರು. ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಳಗಡೆ 'ರಪಾ ರಪಾ' ಎಂದು ಕೈಕಾಲು ಬಡಿದ ಶಬ್ದ ಹೆಂಗಸರ ಅಳು, ಶಾಮಣ್ಣನ, 'ಅಪ್ಪಾ! ಹೀಗೆಕೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತೀಯಪ್ಪ' ಎಂಬ ಪ್ರಲಾಪ ಕೇಳಿಸುವುದು—ತಟ್ಟನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಬಸವಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವರು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಸೊಂಟದಿಂದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟು) ತಗೋ ಬಸವಯ್ಯಾ! ಬೇಗಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ—(ಬಸವಯ್ಯನು ಹೋಗಿ ಕೂಡಲೇ ಹಿಂದಿರುಗುವದು.)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಏನಯ್ಯ?

ಬಸವ—ಅವರೇ ಬತ್ತಾವರೆ ಬುದ್ದಿ!

[ಡಾಕ್ಟರ ಪ್ರವೇಶ]

ಡಾ—ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಸಮಾಚಾರ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಮತ್ತದೇ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀ!

ಬಸವ—ಬ್ಯಾಗ ದಯಮಾಡಿ ಬುದ್ದಿ!

ಡಾ—ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಮುದುಕಯ್ಯ—

[ಮೂವರೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರರು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಅಳು ಹೆಚ್ಚುವುದು.]

ಡಾ—ಕೊನೇವರೆಗೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹೌದು ಸ್ವಾಮೀ !

ಡಾ—ಒಳ್ಳೆ ಹಟವಾದಿ ಮನುಷ್ಯ; ಆತನಾಗೋಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿನ ಹೊಡೆದಾಡಿದರು. ಇನ್ನು ಯೋಚನೆಮಾಡೇನ ಪ್ರಯೋಜನ ? ಮುಂದಿನ ೩೮೨ ನೋಡಿ—(ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

[ಬಸವಯ್ಯನು ಕಣ್ಣೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವನು]

ಶಂಕರ—ಬಸವಯ್ಯಾ !

ಬಸವ—ಬುದ್ಧೀ !

ಶಂಕರ—ಆ ಬಾಗಿಲು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊ

[ಬಸವಯ್ಯನು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚುವನು. ಅಳುವಿನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸದೇ ಹೋಗುವುದು]

ಶಂಕರ—ಬಸವಯ್ಯಾ! ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ ಹಾರಿಹೋಯಿತು

ಬಸವ—ಓಯ್ಯ ಬುದ್ಧೀ ! ನನ್ನೆಂಡರ ಕಡಗದ ಋಣಾನ್ವೇ ಕಡೇ ದಾಯ್ತು

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವಾನೂ ತೇದುಬಿಟ್ಟಿ

ಬಸವ—ನಾವೇನುಬುದ್ಧೀ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನೋರ ಜೋಡುಗಳು

ಶಂಕರ—ಅಹಾ! ದೊಡ್ಡ ಜೀವಪ್ಪ ನಿನ್ನದು. ಅದುಸರಿ ಈಗ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೇರ್ವಾಡುಮಾಡೋದು ?

ಬಸವ—ನೀವೆಂಗೆಳಿದರೆ ಅಂಗೆ ಮಾಡಾಕೆ ನಮ್ಮ ದೇವರಾಜೆ ಬುದ್ಧೀ !

ಶಂಕರ—(ಅನುಮಾನಿಸಿ) ಮನೇಲೇನೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಬಸವ—ಈ ಮನೇಲಾಗಲೀ, ನನ್ನ ಮನೇಲಾಗಲೀ ಒಂದು ಕ.ರ.ಡು ಕಾಸು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ ಬುದ್ಧೀ ತಮ್ಮ ತಾವ ವಂಚನೇ ಮಾತೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆ

ಶಂಕರ—ಹಾಂ, ತಡೀ ತಡೀ! ಅಂಧಾ ಮಾತಾಡಬೇಡ...ನೀನು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾಪ್ತಾ! ಈಗ ನೋಡು-(ಜನಿವಾರದಿಂದ ಉಂಗುರ ಕಳಚಿಕೊಟ್ಟು) ಈ ಉಂಗುರ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸರಾಫಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಬಿಡು. ಗಳು, ಹಗ್ಗ, ಬೊಂಬು, ಮಡಿಕೆ, ಬಟ್ಟೆ ಇವುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಕೊಡುತೀನಿ ಆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಆ ಹಣದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೌದೇ, ಹೂಂಸಿಕೊಂಡು, ದಾರೀಲಿ ಕೋರಿಯಿಂದ ಎರಡು ಗಂಧದತುಂಡು ತಗೊಂಡು, ಅಲ್ಲ-ಗೇ-ಬಂದುಬಿಡು.

ಬಸವ—ಬುದ್ದೀ! ಕೆರೆ ನೀರ ಕೆರೆಗೆ ಚಿಲ್ಲಿದಂಗೆ ಮಾಡಿದ ನನ್ನೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾದರಲ್ಲ, ಅತ್ತು ಮನೆ ತಿರುಗಿದ ದುಡ್ಡನ ಇಂಗೆ ಚೆಲ್ಲುತಿದೀರಲ್ಲ! ತಾವು ದ್ಯಾವರೆ ಅಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮಪ್ಪ!

[ದೀರ್ಘದಂಡಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದು.]

ಮೂರನೇ ಪುನೇಶ

[ಅಶ್ವತ್ಥ ಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿ ನಂಜಯ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವನು. ಸಂಜೆ.]

ನಂಜ—ಎಂತಾ ಕೆಲಸ ಆಯಿತು! ನಮ್ಮ ರಾಯರು ಇನ್ನಾ ಅತ್ತೊರಸ ಚೆಂದಾಗಿ ಬದುಕಿದ್ದು, ಈ ಅನ್ಯಾಯದ ಬೊಡ್ಡೀಮಗ ಪಿರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟೇ ಕಟ್ಟೇ ಸಾಯೋಅಂಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. “ಬಡವಾ ಬುದ್ದೀ! ಬದೀಕೊತೀನಿ ನಿಮ್ಮೆಸರೇಳಕೊಂಡು, ಈ ಪತ್ರಾ ನನ್ನೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿ” ಅಂದ್ರೆ, ತಕ್ಕಣಾನೇ ವೇನಾಕಡ್ಡಿ ತರಿಸಿ, “ತಗೋ ನಂಜಯ್ಯ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಈ ಮನೆ ಬೆಳಕುಗಳಡ್ಲಂಗೆ ನಾನೆಷ್ಟು ಬ್ಯಾಗ ಸತ್ತರೆ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೇದು” ಅಂತ ಏಳಿ ಬರಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೇ! ಅಂತ ಮಾರಾಯರು ಸತ್ತು ಸುಪಿಗೇ ಮರ ಆದ್ರು. ಅದನ್ನುಳಸಾಕೆ ಮನ್ಯಾಗಿದ್ದಬದ್ದ ದವಸಾನೆಲ್ಲಾ ಮಾರಿ, ಕಡೇಗೆ ಎಂಡರ ಕೊಳ್ಳಾಗಿನ ಮಂಗಳಸೂಸ್ತ್ರ ಕೂಡ ಮಾರಿ, ಕಡೇ ತಿಂಗಳ ಪಿರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟಿದೇನೆ! ನನ್ನಂತ ವಾಪಿ ಇನ್ನಾರು! ಕೊನೇಗದೂ

ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ; ದುಡ್ಡು, “ಇವತ್ತು ಬರುತ್ತೈತೇ, ನಾಳೆ ಬರುತ್ತೈತೇ, ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ತಿನಿ”ಂತ ಥೋಂಗಿ ಒಡೀತಾ ಆನ್ನೆ. ಇಷ್ಟೊತ್ತು ಮನೇತಾವ ಕಾದು ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಎಂಗಿದ್ದರೂ ದಿನಾ ಸಂಜೆವೊತ್ತು ಆ ಪಾತವ್ವ ದೇವಸ್ವಾ ನಕೆ ಬರೋಒತ್ತಿಗೆ ಆವಯ್ಯನು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾದಿರುತಾನೆ ಈವೊತ್ತೂ ಬರುಬಾಡು. ಇನ್ನು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಬಿಡಾಕಿಲ್ಲ, ದುಡ್ಡು ಕಕ್ಕಿಸಿಬುಟ್ಟ್ವೆ ಎಳ್ಳನೇ ಮಾತು. (ಸದ್ದು) ಓಹೋ! ಬಂದ ಕೈಯೆಣ್ಣೆಮಕ.

ಬಸವ—(ಪ್ರವೇಶ) ನಮ್ಮಪ್ಪಾ! ದೇವರೇ!

[ದೇವಾಲಯದಕಡೆ ಕೈ ಮುಗಿಯುವನು.]

ಏನು ನಂಜಯ್ಯಾ! ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀ?

ನಂಜ—ಇಂಗೇ ನಿನ್ನಂತ ದ್ಯಾವರಭಕ್ತರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಾಕೆ

ಬಸವ—ನಂಜಣ್ಣ! ನೋಡು ಏನೋರು ಸತ್ತು ಎಂಟುದಿನವಾದೋ. ಅವರಿರೋವರಿಗೂನೂ ಎಲ್ಲಿಂದಾನೋ ಮನ್ಯಾಗೆ ನಾಲ್ಕಾಳು ರಾಗಿ ಇರು ತಿದ್ದೋ ಆದರೆ ಈಗೊಂಟುದಿನದಿಂದ ಬೋಕಷ್ಟವಾಗ್ಯಿತೆ. ನೆನ್ನಿಂದ ಮನೇಲಿ ಉಪವಾಸ ನೀನೊಸಿ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಆ ಇಂದಿನ ಬಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ನಿಂಗೀ ಬದುಕೋತೀವಪ್ಪ ನಿನ್ನೆಸರೇಳೆಕೊಂಡು

ನಂಜ—ಅದೇನಾ? ಕಂಡಾಗೆಲ್ಲಾ “ಇಂದಿನ ಬಾಕಿ, ಇಂದಿನ ಬಾಕಿ” ಅಂತೀಯಲ್ಲಾ! ವಾದೊರಸ ಏನೋರುಮುಂದ ಕೊಟ್ಟ ಮೂಗಳ ರಾಗಿ ತಾನೇ? ಅದನ್ನ ನಿನ್ನಿಂದ ಕೊಡಿಸೋವಾಗ ರಾಯರು, “ಇದು ಸಾಲಾಂತ ತಿಳೇಬ್ಯಾಡ ನಂಜಯ್ಯಾ! ನಿಂದೂಂತ ತಿನ್ನೂ”ಂತ ಏಳಿರಲಿಲ್ಲವ?

ಬಸವ—ಔದು ನಂಜಣ್ಣ

ನಂಜ—ಸರೀ ಮತ್ತೀಗಾ—

ಬಸವ—ನೀನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯತೆ ಪಟ್ಟಕೊಂಡೀಯಲ್ಲಾ ಸಾಲಾಂ ದ್ರೇಂತ ಅಂಗೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಕೊಟ್ಟೋನು ನಾನಲ್ವ! ನಿನ್ನ ಸಮೇವಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ಸಮೇವಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೊಡಬೇಡವಾ?

ನಂಜ—ನೋಡು, ಈ ಅಳೇಬಾಕಿ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೇ ನಾಡರೂ ಇದ್ದರೆ ಏಳು.

ಬಸವ—ಇದ್ಯಾಕೆ ನಂಜಣ್ಣ ನೀನು ಇಂಗೆ ಇಸದಮನಸ ಆಗಿದ್ದೀ. ಈ ಬುದ್ಧಿ ತರವಲ್ಲಾ. ಓದ್ದೋರು ಬರೆದೋರು ಸುಳ್ಳೇಳಿ ಇಸಾ ಮಡಿಗಿದರೆ ಅದೊಂತರಾ ಚೆಂದಾ. ನಮ್ಮಂತಾವರು ಅಂಗೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಸಾಚಾರೀತಿ ನಡೀಬೇಕು ನೀನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಕೆಡತು, ಕೊಡಾಕಿಲ್ಲಾಂತ ಏಳು ಈ ದಬಾ ವಣೆಮಾತು ಯಾಕಾಡೀಯಾ ?

ನಂಜ—ಏ ಬಸವಯ್ಯಾ! ನನಗೆ ನಿನ್ನಂತೋರ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಬ್ಯಾಡ. ಎಲ್ಲಾ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಒಟ್ಟೇಗಿಟ್ಟು, ಉಡೀಕೊಂಡು ಬಂದ ಅಳೇಬಾ ಕೀಯಾ! ವಾರೇಮೇರೆ ಸೇರು! (ಭುಜನನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ಅತ್ತ ತಿರುಗುವನು)

ಬಸವ—ಕೊಡೋ ದೇವರು ಎಂಗಾನ ಕೊಡುತಾನೆಬಿಡು ನಂಜಣ್ಣ. ಕೊಡದೇ ಓದರೂ ಅವನೆಸರಿನಮೇಗೆ ಸತ್ತರಾಯಿತು. ಆದರೂ ನೀನಿಂಗಾದ್ದು ನಂಗೆನೋ ಸಂಕಟ. ನಮ್ಮ ಜಾತೀಗೇ ಒಂಟಾಕಿಲ್ಲ ಈ ನಡತೆ

ನಂಜ—ಏ! ನಿಲ್ಲಿಸು ನಿನ್ನರಬೇಯಾ—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೋಡು .. ಅಗೋ ರಾಯರು ಬಂದು

[ರಂಗನಾಥರಾಯರ ಪ್ರವೇಶ. ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾನಂದ]

ಬಸವ—ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದೇ ಬುದ್ಧೀ!

ನಂಜ—ನಮಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧೀ!

ರಂಗ—ಏನ್ರಯ್ಯಾ ನೀವೆಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಚರ್ಚೆ ನಡೆ ಸುತಾ ಇದೀರಿ ?

ನಂಜ—ಏನು ಇಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ; ಬಸವಯ್ಯಾ, ಅವನೆಂಡರು ಎಳ್ಳು ದಿನ ಸದಿಂದ ಉಪಾಸಾನಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ನನ್ನ ರಾಗಿ ಕೇಳತಾ ಇದ್ದ. ನಾನು ಇಲ್ಲಾಂತಿದ್ದೆ.

ರಂಗ—ನಿಜ! ನೋಡು ಬಸವಯ್ಯಾ! ನಿನಗೀಗ ಒಂದು ಕಾಳು ರಾಗಿ ಸಾಲ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ರೂ ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟುರು? ಮನೆಯಿಲ್ಲಾ, ಮರವಿಲ್ಲಾ, ಮನೆಲಿದ್ದ ಬದ್ಧದ್ದನ್ನಲ್ಲಾ ಆಸಾಯೋನ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿ.

ಬಸವ—(ಸಂಕಟದಿಂದ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಶಿವಶಿವ ! ಬುದ್ಧಿ ! ರಾಯರಿಚಾರದಾಗಿ ನನ್ನ ಕೂಡ ಇಂತಾ ಮಾತಾಡಬೇಡಿ ದೇವರೇ ! ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡ್ಕೊತೀನಿ ಸತ್ತು ಸಂಪಿಗೆಮರ ಆಗವೆ ಆ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಅವರಮೇಗೆ ಇಂತಾಮಾತೇ ?

ರಂಗ—ಅಲ್ಲವೋ ಬಸವ ! (ಕೃತ್ರಿಮಕೋಪ) ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರ ಸುದಾ ರಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ಯೋಗ್ಯತೇನೇ ನಿನಗಿಲ್ಲ ! ಇಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರಿವರಮನೆ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡೋದು ಯಾತರ ಧರ್ಮಾನೋ ?

ಬಸವ—ನನ್ನ ಮಾತು ಬಿಡೀ ಬುದ್ಧಿ (ಕುಪಿತನಾಗಿ) ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಸುದಾರಣೆಗೆ ದೇವರವನೇ, ತಮ್ಮ ತಾವ ಬಿಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಈಗ

ರಂಗ—(ಸಮಾಧಾನವಡಿಸುತ್ತಾ) ಕೋಪಿಸಿಕೋ ಬೇಡ ಬಸವಯ್ಯ ! ನೀನು ನೊದಲು ಹಣವಂತನಾದರೆ ನಾಲ್ಕುಜನಕ್ಕೆ ಉ ಪ ಕಾ ರ ಮಾಡಬಹುದು ನೀನೇ ಪುರಂದರದಾಸನಾಗಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಲೋಕೋಪಕಾರ ಮಾಡೋದೇನು ? ಅದು ಹೋಗಲಿ ಈಗ ನಿನ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಆಗುತ್ತೀನಿ. ನಿನಗೀಗ ಎಷ್ಟು ಸಂಬಳ ಸ್ವಾಲಿನಲ್ಲಿ ?

ಬಸವ—ಎಂಟು ರೂಪಾಯಿ

ರಂಗ—ಈಗ ನಿನಗೆ ಹತ್ತುರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಅರ್ಜುನಶೆಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿರ ಕೊಡಿಸುತ್ತೀನಿ. ಸುಲಭದರ ಬಡ್ಡೀಮೇಲೆ; ಅದಕ್ಕೆ ನೀನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೊಂತೀ; ಒಂದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸಿ ತಗೋ ಇರ್ಷೂರ್ ಸದು ನೀನು ಹಣವಂತನಾಗಲಿ, ನೀನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿ, ಅನ್ನೋ ಆಶೆಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳೋದು ಹೋಲ್‌ಲೈಫ್ ಪಾಲಿಸಿ ಅಂತ ಸುಲಭದರದ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಒಂದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸಿ ತಗೋ. ನಿನಗೆ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು ಯಾವ ಕಂಪನೀಲೂ ನಿನ್ನ ಕೇಸು ಹಿಡಿಯಲ್ಲ ವಯಸ್ಸು ಬಾರಾಯ್ತು ಅಂತಾರೆ. ಆದರೆ ನಾನು ನಮ್ಮ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ಕೇಸು ಹಿಡಿಯೋಹಾಗೆ ಮಾಡುಶೇನೆ. ಮಧ್ಯೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟೋದಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹೇಳು : ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

[ನಂಜನು ಕೆಮ್ಮುವನು, ರಾಯನು ಅವನನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡುವನು]

ಬಸವ— ತಮಗೆಲ್ಲಾ ಯಾಕುಬುದ್ಧೀನನ್ನಿಂದ ಈಸೊಂದು ತೊಂದರೆ! ನಮ್ಮಪ್ಪದೇವರು ಎಂಗೆ ನಡೆಸುತಾನೋ ಅಂಗೆ ನಡೆದರಾಯಿತು ಬತ್ತೀನೀ ಬುದ್ಧೀ—

[ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ]

ರಂಗ—(ಕಿಡಿಯಾಗಿ) ನಂಜಾ!!

ನಂಜ— ಬುದ್ಧೀ ?

ರಂಗ— ಇದ್ಯಾಕೋ ನೀನು ಹೀಗೆ ನನ್ನಭಾಗಕ್ಕೆ ಶನಿ ವಕ್ರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ವಕ್ರಿಸಿದೀ ?

ನಂಜ— ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧೀ ?

ರಂಗ— ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಕೆ ಬಂದೆ ನೀನು ?

ನಂಜ— ತಾವಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೇ ಬತ್ತೀರೀಂತ ಗೊತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ

ರಂಗ— ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತು ?

ನಂಜ— ದಿನಾ ಸಂಜೆವೊತ್ತು ವಾತವ್ವಾ ಅವರು

ರಂಗ— ಸಾಕು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚು . (ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ) ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೀನು ಕೆಮ್ಮಿದ್ದು ಯಾಕೆ ?

ನಂಜ— ತಮ್ಮ ದರ್ಮತನ ನೋಡಿ ಗಂಟಲು ಒಣಗಿಕೊಂಡು ಬಂತು ಬುದ್ಧೀ ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಾ, ನನಗೆ ಪಿರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಗಂಟೆಗೇ ತಂದ್ರಲ್ಲ ಚಕ್ರವಾ ? ಅಂಗೇತಾನೇ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೂ ಸಾಯಾ ಮಾಡೋದು ?

ರಂಗ— ನಿನ್ನ ಗಂಟೆಗೇನೋ ಚಕ್ರ ? ಹಣ ಬಂದು ಎರಡುದಿನ ಸ ವಾಯಿತು. ನಿನ್ನಕ್ಕೆಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯಲ್ಲಂತ ನಾನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀನಿ

ನಂಜ— (ಅರಳಿ) ಔದು ಬುದ್ಧೀ ? ಅಂಗಾರೆ ನನ್ನಣ ಕೊಟ್ಟುಬುಡಿ ಬುದ್ಧೀ !

ರಂಗ— ಬೇಡಾಕಣೋ-ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಹಣ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುತ್ತೆ.

ನಂಜ— ಬೇಡಾ ಬುದ್ದಿ ನಿಂಪಾದ, ಈ ಗುಟಿನ ಸುದ್ದಿ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಣೆಗೂ ನಾನು ಯಾರತಾವಾನೂ ಎತ್ತಾಕೆಲ್ಲ ನನ್ನಣ ನಂಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿ ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ— ಬೇಡವೋ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಇರಲೋ; ಈಗ ನೋಡು ! ಒಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಬಂದಿದೆದುಲ್ಲ ಅಥಾ ಸ್ವಿತಿ ನಿನಗೂ ಬಂದಾಗ ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು

ನಂಜ—(ಕ್ರೋಧನನ್ನ ಸುಂಗುತ್ತಾ) ಬ್ಯಾಡಾ ಬುದ್ದಿ ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮಯ್ಯ ! ಜಮೀನು ಅರಾಜಿಗೆ ಬಂದೈತೆ ಎಡರ ಕೊಳ್ಳಿಗೆ ಮಂಗಳ ಸೂಕ್ತ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ

ರಂಗ—(ನಿಧಾನಿ) ನೋಡು—ನೀನು ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡತಾ ಬರುತ್ತೀನಿಂತ ದೇವರಮೇಲೆ ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಹೇಳಿಬಿಡು; ನಿನ್ನ ಹಣ ನಿಂಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೀನಿ

ನಂಜ—(ನಿಧಾನಿನಿ) ಯಾವ ದೇವರಮೇಲೆ ಬುದ್ದಿ ?

ರಂಗ—(ಸುತ್ತಲಾನೋಡಿ) ಯಾವದೇವರೇನು! ... ಈವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ

ನಂಜ—(ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವನಂತೆ) ಆಂ! -ಈ ಇಸ್ವೇಸ್ವರನಾಣೆಗೂ ನನ್ನ ಜೀವ ಇರೋಕಂಟ ನಿಮಗೆ ಸಾಯಾ ಮಾಡ್ತಾಬತ್ತೀನಿ ನನ್ನೊಡಯಾ; ನನ್ನಣ ನಂಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ.

ರಂಗ—(ತನ್ನಕೈಚೀಲದಿಂದ ನೋಟಿನ ಕಂತೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು)ತಗೋ; ಎಣಿಸಿಕೋ ನೂರು ರೂಪಾಯನ್ನು.

ನಂಜ— ನೂರೇ ರೂಪಾಯ ? (ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು)

ರಂಗ—ಹೌದು ಕಣೋ; ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡೋ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡೋದು ಹೆಚ್ಚು ಹೋಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿಬಿಡು.

ನೋಡು ! ನಂಜ ! ನಾಳೆ ಸಂಜೆ ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ಬಾ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸ ಹೇಳುತ್ತೀನಿ, ಅದನ್ನು ನೀನು ಸರಿಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬಹುಮಾನ ತಿಳಿಯಿತೇ ?

ನಂಜ—(ಹೊರಡುತ್ತಾ) ತಿಳಿತು ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ—ನಂಜಾ !

ನಂಜ—ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ—ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಂಜೆಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾಯಬೇಡ ತಿಳಿಯಿತೆ ?

ನಂಜ—ಉಂಟೇ ಬುದ್ದಿ ! ತಮ್ಮ ಮುಖಕ್ಕೆ ನಾನ್ಯಾಕೆ ಅಡ್ಡ ಬರಲ್ರ, (ಹೊರಡಲಿರುವನು)

ರಂಗ—(ಸಿಟ್ಟನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಾ) ನಂಜಾ !

ನಂಜ—(ಹಿಂದಿರುಗಿ) ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ—ಏನು ಶಾಮಣ್ಣನ ಸಮಾಚಾರ ?

ನಂಜ—ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಸಮಾಚಾರ ಇನ್ನೇನ್ನು ಬುದ್ದಿ ! ಅವರಪ್ಪ ನಾಯೋವಾಗ 'ನನ್ನತಿ ಮಾಡಬೇಡಾ'ಂತ ಆಣೆ ಮಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ ಅವರು ಅಪ್ಪನ್ನ ಅಂಗೇ ಸುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಕುಂತವೆ. ಅದಕೆ ಶಾಮಣ್ಣೋರು ಬೀದ್ಯಾಿಗೆ ಬಂದರೆ ಊರೋರೆಲ್ಲಾ ಅವರಕಡೇನೆ ಬೆಳ್ಳು ತೋರಿಸಿ "ಸತ್ತಮೇಗೆ ತಿತ್ತಿ ಮಾಡದೆ ಇರೋದ-ಇದೆಂತಾ ದಮ್" ಅಂತ ನಗಾಡ್ತಾರಂತೆ ದಿನಾ ರಾತ್ರಿ ಆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮೋರ ಕನಸನಾಗಿ ರಾಯರು ಕಪ್ಪನೆ ನೆಳ್ಳಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು, 'ನಂಗೆ ಅಸಿವೂ ! ನಂಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ' ಅಂತ ಅಳತಾ ಕೈಚಾಚಿ, ಅಂಗೇ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಡತಾರಂತೆ ಅದಕ್ಕೆಆಯಮ್ಮ, 'ಅಯ್ಯೋ ! ರಾಯರಿಗೆ ತಿತ್ತಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ ! ರಾಯರು ಪಿರೇತ ಆಗವ್ರೇ' ಅಂತ ಬೆಳಗಿಂದ ಸಂಜೆಕಂಟ ಅಳುತಾರಂತೆ ಈ ಮದ್ಯೆ ಶಾಮಣ್ಣೋರಿಗೆ ಇತ್ತಕಡೆ ಬಾವಿ, ಅತ್ತಕಡೆ ಕೆರೆ

ರಂಗ—(ಕಣ್ಣು ಮಿಂಚುವುದು) ಓಹೋ ! ಪ್ರೇತವಾಗಿದಾನಂತೋ ಅವನೂ ? ಊಹೂಂ. ನಿಜ ನಿಜ ! ನೋಡು ನಂಜ ! ನಿನಗೆ ಶಾಮಣ್ಣ

ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳೋದಲ್ಲದೆ, ಊರೋರೆಲ್ಲಾ ನೇರಿ ಕೊಂಡು ನಿನಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿಸಬೇಕೊಂತ ತರದಾದು ನಡೆಸುತಾ ಇದ್ದಾರೆಂತ ಹೇಳು.

ನಂಜ—ಆಮೇಕೆ ?

ರಂಗ—ತಿಥಿಗೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಬಿಡಕಾಸೂ ಇಲ್ಲ.

ನಂಜ—ಅದ್ಯೆ-?

ರಂಗ—ಆಗೇನೋ! ಹೋಗೋದು. ಸರಿನಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಸಹಾಯ—ನಮ್ಮ, ಅರ್ಜುನಸೆಟ್ಟಹತ್ತಿರ ಒಂದೈವತ್ತುರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸೋದು ಆ ಮುಲೆ ಮುಂದೆಲ್ಲಾ ಸರಾಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತೇ

ನಂಜ—ಅಹ್ವಾ ! ಬುದ್ದೀ ! ಬುದ್ದೀ !! ಬೋ ದೊಡ್ಡಬುದ್ದಿ ಬುದ್ದಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ದಿ.

[ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ]

ರಂಗ—ಓಹೋ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೋಹಾಗಿದೆ ನಂಜಾ ! ಈಗ ನನ್ನ ಮುಂದ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಡವರಿಸದೆ ಅವರ ಮುಂದೇನೂ ಹೇಳು

ನಂಜ—ಆಗಲಿ ಬುದ್ದೀ !

[ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರವೇಶ]

ರಂಗ—ನಮಸ್ಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ, ದಯಮಾಡಬೇಕು

ಶಂಕರ—ಸೌಖ್ಯವೇ ರಾಯರು ?

ರಂಗ—ತಮ್ಮಾರ್ಥವಾದದಿಂದ

ಶಂಕರ—ಏನು ನಂಜಯ್ಯ ಸಮಾಚಾರ, ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀಯಾ ?

ನಂಜ—ಇದೀನಿ ಬುದ್ದಿ ನಿಮ್ಮ ದಯದಿಂದ-ಆಂ, ಸಮಾಚಾರ ಇನ್ನೇನು ಬುದ್ದೀ—ಊರಾಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಸಮಾಚಾರ ಶಾಮಣ್ಣೋರು ಅವರಪ್ಪನ್ನಸುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ತಿತಿ ನೂಡದೇ ಅಂಗೇ ಕುಂತವರೇ ಅಂತ ಬುದ್ದೀ ! ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನಿರಡು ಗುಟೀನಾಗ ಆ ಬೀದ್ಯಾಗೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕಪ್ಪನೆ ನೆಳ್ಳು, ಅಳೋ ದನಿ ಸುರುವಾಗಿ ಅಂಗೇ ನಡೀತಾ ಬಂದು

ಇವರ ಮನೇತಾವ ಒಸಿ ಒತ್ತುನಿಂತಿದ್ದು, ಅಂಗೆ ಓಗಿ ಆ ಚೌಕದಾಗಿ ಮೆತ್ತ
ಗಾಂ ಬಿಡುತ್ತೇತಂತೆ

ರಂಗ— ಇದೆಷ್ಟು ದಿವಸದಿಂದ—?

ನಂಜ— ಮೂರು ದಿವಸದಿಂದ ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ— (ಕೃತ್ರಿಮ ಕೋಪ) ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ತಿಳಿದವರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ
ಅದ ತಾವೇ ಅವನಿಗೆ ಬಲಭುಜವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅವರಷ್ಟನ ಶ್ರಾದ್ಧ
ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇದು ಏನು ಧರ್ಮ ಸ್ವಾಮೀ! ನಾವಂತೂ
ಕಟ್ಟವರು, ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರು, ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ,
ಕರ್ಮಪರಾಯಣರೂ ಆದ ನೀವೇ ಹೀಗೆ ಷುರು ಮಾಡಿದರೆ ಜನಗಳು,
'ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟ' ಅನ್ನೋದಿಲ್ಲವೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— (ಯೋಚಿಸಿ) ರಾಯರೇ! ಇದರಲ್ಲೊಂದು ವಿಚಾರ.

ರಂಗ— ಯಾವುದೂ, ಆ ಶೀನಸ್ವ ಸಾಯೋವಾಗ ಆಣೆ ಇಡಿಸಿಕೊಂ
ಡಿದ್ದ ತಾನೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಹೌದು ಹೌದು

ರಂಗ— ಸಾಯೋರು ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳೋದು ಆಡೋದನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಗೊಂಡರೆ ಹೇಗೆಸ್ವಾಮಿ ಅಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮೀ! ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಏನೋ
ಅಜ್ಞಾನದಲಿ ಕಳವಳಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೇದೆ ಆಯ್ತಂತ ಅದನ್ನೇ ಪಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿ
ಕೊಂಡು, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಿರೋ ಕರ್ಮಗಳು ಆಗೋ
ದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದು ತಡೆದಿರಲಲ್ಲಾ ? ನಿಮ್ಮಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಈ ರೀತಿ
ಕೃಯಾ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತ್ವಾನ ಹರಡೋದಕ್ಕೆ ಷುರು ಮಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂ
ದರಡು ವೆರುಷಗಳಲ್ಲೇ ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೇತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ನೆರೆಯಿರು.
ಅವುಗಳ ಕೂಗೇ ಕೂಗಾದೀತು ನಿಮ್ಮಂಥಾವರ ಮನೆಗಳು ...

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— (ಚಿಂತಿತನಾಗಿ) ರಾಯರೇ! ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾ
ನಿಸಿರಿ !

ರಂಗ— ಯಾಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಧಾನಿಸೋದು ? ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿ
ಮಾನದಿಂದ ಮೂರೇ ರೂವಾಯಿನಲ್ಲಿ ಕಾಶಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರು

ತೇನಂತ ಹೊರಟ ತುದೆ, ಹಣ ಮುಗಿದು, ಕಾಡುದಾರಿ ಬಿದ್ದು ಬಾಯಾರಿ ಬಸವಳಿದು ನರಳುತ್ತಿರೋವಾಗ, ತಂದೆಗೆ ಅನ್ನ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೂಂತಿರೋ ಮಗನ ಕೈ ಬಡಿದರೆ ವಾಪವಲ್ಲವೇ ಸ್ವಾಮಿ? ಆ ಬಡಜೀವ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಆ ಬೀದೀಲಿ ಅಳ್ತಾನರಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಂತಲ್ಲ! ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೂಡಾ ಅವರ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರರು ತಾವು ಹ್ಯಾಗೆ ಜೀವ ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿದ್ದೀರಿ ಸ್ವಾಮಿ? ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಅವರಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮ ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತೇ? ಕೇವು, ರಕ್ತ, ಹಾವು, ಚೇಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರೋ ವೈತರಣೀ ನದೀಲಿ ಬಿದ್ದು ಆ ಬಡಜೀವ ತೇಲುತ್ತಾ ಮುಳುಗುತ್ತಾ . .

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂಡುವನು. ತಲೆ ಸುತ್ತಿ ದಂತಾಗುವುದು) ಸ್ವಾಮಿ! ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ! ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಿರಿ!!

ರಂಗ—ನಾಳೆ ಅದೇ ಜೀವ ನಿರಾಶ್ರಿತವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಮೇಲೆ ಅವಾಹನೆಯಾದರೆ ಅದನ್ನು ಬಡಿದೋಡಿಸೋದಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಮರ್ಚುಮಾಡೋದಿಲ್ಲವೇ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ರಾಯರೆ! ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಅರೆಕ್ಷಣ ಬಿಡುವು ಕೊಡಿ

ರಂಗ—ಯಾಕೆ? ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯವಲ್ಲವೇನೂ? ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೇನೂ? ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿಲ್ಲವೇನೂ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಉಂಟೂ! ಉಂಟೂ! ಉಂಟೂ! ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯ ನಾನು ಇನ್ನಾವುದೋ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಈ ಎಂಟುದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರು ಪ್ರೇತವಾಗಿರೋದು ನಿಜವಾದರೆ .

ರಂಗ—ಸಾರಿ .. ಏನೋ ನಂಜ ?

ನಂಜ—ಅಯ್ಯೋ! ಇಸ್ವೇಸ್ವರ ನಾಣೆಗೂ ಬುದ್ಧೀಂತಿನಿ!

ರಂಗ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಇನ್ನೂ ಎರಡುದಿನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಬೇಕಿಲ್ಲ! ಬೇಕಿಲ್ಲ! ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

ರಂಗ.— ನಿಧಾನವಾಗಿಯೇ ಚಿಸಿ. ಹದಿಮೂರುದಿನ ಕಳೆದಮೇಲೇ ನೀ ಕರ್ಮ ಆರಂಭವಾಗಲಿ! ಸ್ವಾಮೀ! ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ನೀವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಾದದ್ದು - ಊರಿನೋರೆಲ್ಲಾ ಹೇಳೋದನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಾ! 'ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶೀನಪ್ಪನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿ. .'

ಶಾಸ್ತ್ರಿ — ರಾಮ ರಾಮ! ಕೇಳಲಾರೆ - (ಹೊರಟುಹೋಗುವನು.)

ರಂಗ — ನಿಮಗಿನ್ನೂ ನಂಬಿಕೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಈ ರಾತ್ರೀನೇ ಆ ಪ್ರೇತದ ಗೋಳನ್ನು ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿಬಿಡಿ

[ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸಿಕ್ಕುಮಣ]

ನಂಜ.— (ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಮುಖ ಬಿಳುಪೇರಿ) ಬುದ್ದಿ! ನೀವೇ ಇದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಜಾನ ಬುದ್ದಿ ?

ರಂಗ.— ನೀನೇ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲೋ!

ನಂಜ.— ಅದು ಸರೀ ಬುದ್ದಿ! ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ಅದೇನೇನೋ ಏಳಿದಿರಲ್ಲಾ, ಅಂಗೂ ಆದಾತಾ?

ರಂಗ.— ಆಗದೇ ಏನೂ! ಅದೆಲ್ಲಾ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದಿರೋ ಪುರಾಣದಲ್ಲೇ ಇದೆ. ನೋಡು ನಾಳೆ ಸಂಜೆಗೆ ನನ್ನ ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ಬಾನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಹೇಳುತ್ತೀನಿ

(ಹೊರಡಲಿರುವನು)

ನಂಜ — (ದೈನ್ಯ ಭಯಗಳಿಂದ) ಇಂಗೇ ಬನ್ನಿ ಬುದ್ದಿ ಓಗಾನಿ.

ರಂಗ.— ಇಲ್ಲ ಕಣೋ, ನನಗಿತ್ತ ಕಡೆ ಕೆಲಸ ಇದೆ. ನಾಳೆ ಸಂಜೆ ಮರೀಬೇಡಾ!

[ಹೊರಡುವನು.]

ನಂಜ — ಅಂಗೇ ಒಂಟುಬಿಟ್ಟಿರಾ ಬುದ್ದಿ .. (ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವನು ಭಯವು ಅಧಿಕವಾಗುವುದು) ಯಾಕಾರ ಉಟ್ಟು ಸಿಕೊಂಡು ಏಳಾಕೋದನೋ ಈ ಪಿರೇತದ ಕರ್ತೆಯಾ! ನೆನಸಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಜೀವ ಜಲ್ ಲಾ ಲಾ ಅಂತ್ಯೇತೆ! ಅವರೇಳಿದಂಗೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟು, ಎದುರುಗಡೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟು ಕಪ್ಪನೆ ನೆಳ್ಳು ಕೈ ಚಾಚಿ, 'ನಂಜಾ! ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗೆ ದಗಾ ಮಾಡಿ

ದೇಯಾ' ಅಂತ ಏಳೆ ಕುತ್ತಿಗೆ ಮಿಸಿಗಿಬಿಟ್ಟರೆ! ...ಯವ್ವಾ!....ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ್ದು ಈವತ್ತು ನನ್ನ ಗುಂಡಿಗೆ ನಡಗತ್ತೈತೆ ಕತ್ತಲಾಯಿತು... . ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ದ್ಯಾವರಾಣೆ ಬೇರೆ ಮಡಗಿಬಿಟ್ಟದ್ದೀನಿ ಅಯ್ಯೋ! ಸ್ವಾಮಿ! ನಮ್ಮಪ್ಪ! ಯೆಂಕಟರಮಣ! ನಿನಗೊಂದು ರೂವಾಯಿ ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೀನಿ ಕಾವಾಡು - (ಹೊರಡಲಿರುವನು ಹಿಂದಿನಿಂದ, "ನಂಜಾ!" ಎಂಬ ಕೂಗು ಇವನು ಬೆದರಿ, "ಯವ್ವಾ" ಎಂದು ಕಿರಚಿಕೊಂಡು ಓಡುವನು ರಾಯನು ಬಂದು ನೋಡಿ, ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವನು)

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರವೇಶ

[ಶಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಕೈಸಾಲೆ. ಮುರುಕು ಮಂಚವನ್ನೊರಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಇತ್ತಕಡೆ ಪಾತಮ್ಮ ಎಲೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾ ಕಳಿತಿರುವಳು. ಸಂಜೆ.]

ಸುಬ್ಬ — ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿನ ಹಣತೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲಮ್ಮಾ ! ಹತ್ತು ದಿವಸವೂ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪ ಉರಿತಾನೇ ಇರಬೇಕುತೆ ಜೀವ ಸತ್ತ ಜಾಗದಿಂದ ಸುಟ್ಟ ಜಾಗಕ್ಕೆ, ಸುಟ್ಟ ಜಾಗದಿಂದ ಸತ್ತ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದು, ಮಗ ಕೊಡೋ ಪಿಂಡೋದಕಗಳ ಮೇಲೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ವರ್ಷದ ವೈಕುಂಠ ಸಮಾರಾಧನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪಿತೃಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಂತೆ.

ಪಾತು — ಅಮ್ಮಾ ! ನಾನು ನಿನಗೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಈ ಕುರುಡ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತೀಯಲ್ಲಾ ಈಗ ಮಗ ಕೊಡೋ ಪಿಂಡೋದಕಗಳನ್ನು ತಗೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಾಯಿಗಳಿವೆಯೇ? ಈ ದೇಹ ಇರೋವರೆಗೂ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆ ಇದೇ ಕಳಚಿಕೊಂಡಮೇಲೇನಿದೆ ? ಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೊಂದಿದ್ದ ಅಪ್ಪ, ಇನ್ನೂ ಈ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಗೂಡಿನಲ್ಲೇ ನೇರಿಕೊಂಡು ನೀನು ಹಣತೆ ಹಚ್ಚುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋಂತ ನೋಡುತ್ತಿದಾನೆಯೇ? ಇಲ್ಲ ಅಪ್ಪನ ಆತ್ಮ ಶಾಂತವಾಗಿ ದೇವರ ಮೊದಲಲ್ಲದೆ ನೀನು ಹೇಳೋ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಹ

ಸ್ವಾರು ಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ನಾಥಸನ್ಯಾಸಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತು ಪತರುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ .

ಸುಬ್ಬ:—ವ್ರೇತಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ!

ಪಾತು:—ಎಂಥ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯಮ್ಮ! ನೀನು ಈ ಕುರುಡ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನ ಬಿಡು ಮನಸ್ಸನ್ನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊ

ಸುಬ್ಬ —ವಾತೂ! ನನ್ನ ಜೀವಾನಾದರೂ ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟು ಕರ್ಮ ಮರುಮಾಡಿಸಿಬಿಡಬೇಕು ಕಣೇ! ದಿನಾ ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ಕೈ ಚಾಚಿ ಬೇಡುತ್ತಾ, 'ನನಗೆ ಹಸಿವು, ನನಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ' ಅಂತ ಅಳೋ ಧ್ವನಿನ ಕೇಳಲಾರೆ ಕಣೇ! ಬಳಲಿ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಿಂದ ಆ ಮುಖಾನ ನೋಡಲಾರೆ ಕಣೇ! (ಎನ್ನುತ ಧ್ವನಿ ಮೆತ್ತಗಾಗುವುದು, ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗುವಳು ವಾತು ಮುಂದೆ ಬಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಕೂಂಡು, 'ಅಮ್ಮಾ! ಅಮ್ಮಾ!' ಎನ್ನುವಳು -ಅನಂತರ, 'ಶಾಮಣ್ಣಾ! ಶಾಮಣ್ಣಾ!' ಎಂದು ಕೂಗುವಳು)

ಶಾಮ.—(ಒಳಗಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದು) ಏನು ಪಾತು?

ಪಾತು —ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ತಗೊಂಡು ಬಾ. (ನೀರನ್ನು ತಂದು ನೆತ್ತಿಗೆ ತಟ್ಟಿ ಕುಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಮಂಚವನ್ನೊರಗಿ ಕೂಡುವಳು)

ಶಾಮ —(ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು) ಅಮ್ಮಾ! ಇದೇಕಮ್ಮಾ ನೀನು ಹೀಗೆ ಸಂಕಟವಡುತ್ತೀ?

ಸುಬ್ಬ —ಮಗೂ! ನೀನು ತಿಳಿದೋನು-ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ! ಆದರೂ ಶಾಮೂ, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ದಿನಾ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಂದು ಭಿಕಾರಿ ಹಾಗೆ ಕೈ ಚಾಚಿ, 'ನನಗೆ ಹಸಿವು - ನನಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ' ಅಂತ ಅತ್ತಾ ನಿಂತು ಕೊಳ್ಳೋದನ್ನ ನೋಡಿ ನಾನು ಜೀವ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಬದುಕಿರಲಾರೆ.

ಪಾತು —ಅಮ್ಮಾ ಕನಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಜಾಂತ ನಂಬಿದರೆ...

ಸುಬ್ಬ:—ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಕನಸಾದರೆ ಅದು ಸುಳ್ಳಾಗಬಹುದು ಆದರೆ ದಿನಾ ಒಂದೇ ಕನಸಾದರೆ ಅದು.. .

ಪಾತು — ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಿಚಾರ ಕುದ್ರಿತಿದೆ ಅದೇ ದಿನಾ ಕನಸಾಗುತ್ತೆ. ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹಂಬಲಿಸೋದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ದೂರಾಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಶಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಭೈರೃ ಹೇಳಬೇಡವೇ?

ಸುಬ್ಬ:— ಶಾಮೂ! ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಸಂಕಟ ವಿಪರೀತವಾಗಿದೆ

ಶಾಮ — ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಸಂಕಟಪಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಇಚ್ಛೆಯ ತಿಳಿಸು! ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅದರಂತೆ ನಡೀತೇನೆ

ಸುಬ್ಬ — ಮಗೂ, ನೀನು ತಿಳಿದೋನು ನೂರಾರು ವರುಷಗಳಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿರೋ ಕರ್ಮಗಳನ್ನ ಬಿಡಬಾರದವ್ವಾ, ಶಾಮೂ. ಊರೋರೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಬಾಯಾಗಿ ಆಡೋದನ್ನ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದೀಯಾ! 'ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಬೇಕಾದ ಆಪ್ರಾಣಿಗೆ ಮಗ ಇದ್ದೂ ಸಹ ಕರ್ಮ ಮಾಡೋರಿಲ್ಲವಲ್ಲ— ಆತನಿಗೆ—ಎಂಥಾ ಪ್ರೇತಾವಸ್ಥೆ'ಂತ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣ ಆಡುತ್ತಾ ಇರೋದ್ದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರೋದು ಹೇಗವ್ವಾ! ಅಲ್ಲದೆ ದಿನಾ ರಾತ್ರಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿರಲಿ, ಬಿಟ್ಟಿರಲಿ, ಅವರು ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಗೋಳಾಡೋದನ್ನ ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಸಂಕಟ ವಿಪರೀತವಾಗುತ್ತೆ! ಮಗೂ! ನಾನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಸಾಲ ಮಾಡಬೇಡ ಆದರೆ ಈಗ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಒಂಭತ್ತನೇ ದಿನ ನಾಳೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ ಷುರು ಮಾಡಿ ಬಿಡಪ್ಪ; ಇಷ್ಟುದಿನ ಮಾಡದೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ತಪ್ಪಾಯಿತು.. ಶಾಮು! ನಾಳೆ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ನಿನಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾದರೆ ಈಗ ನೀನು ಮಾಡೋ ಈ ಸಣ್ಣ ಸಾಲ ಭಾರವಾಗುತ್ತೀಯಾ?

ಶಾಮ — ಅಮ್ಮಾ! ನಾನು ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಹೆದರೋದಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಉಂಟುಮಾಡೋದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವಾನಾದರೂ ಒತ್ತಿ ಇಟ್ಟು ಸಾಲ ತರುತೀನಿ ಆದರೆ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆ.. ಆಣೆ

ಪಾತು — ಅಮ್ಮಾ! ನೀನೇ ಕೈಯಾರ ಶಾಮಣ್ಣ ನನ್ನ ಈ ರೀತಿ (ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಒಂದು ಕೈಲಿ ಲಾಂದ್ರ, ಒಂದು ಕೈಲಿ ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಶಾಲು—ಪಾತು! ಮಣೆ ತಂದು ಹಾಕಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ

[ಪಾತು ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಣೆ ಹಾಕುವಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕೂಡುವನು.]

ಪಾತು—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಪುನಃ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ ನೀವು
ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಾನು ಈ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಈ ದಿನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಡೋಣಾಂ
ಲೇ ಬಂದೆ (ಪಾತು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು)

ಸುಬ್ಬ—ಎನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದಿರಿ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಒಂದು ಹೊಸ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿದೆ ಅದು ನಿಜವೇ ?

ಶಾಲು—ಎನದು ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಈ ಬೀದಿ ಒಂದು
ಪ್ರದೀಪಿ ಅಳೋಧ್ವನಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬೀದಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೀತಾ ಒಂದು
ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರದೀಪಿ ಮತ್ತೆಗಾಗಿಬಿಡುತ್ತಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಧ್ವನಿ ನಿಮ್ಮ
ಮನೇ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುತ್ತಂತೆ

[ಲಾಂಛನವನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವನು]

ಶಾಲು—ಇದು ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದು ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಒಂದು ಘಂಟೆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಹತ್ತಾರು ಜನರ
ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆ.

ಸುಬ್ಬ—ಎಷ್ಟು ದಿವಸದಿಂದ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆಯಂತೆ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಮೂರು ದಿನದಿಂದ

[ಲಿಂಗಮ್ಮನು ಓಡಿಬರುವಳು]

ಲಿಂಗ—ಬುದ್ಧಿ! ಬುದ್ಧಿ!

ಶಾಲು—ಎನು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಸಮಾಚಾರ?

ಲಿಂಗ—ನಮ್ಮ ಅಟ್ಟೇ ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ನಾಲ್ಕೆಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಮಾ
ಚಾರ ಮಾತಾಡ್ತಾ ಅವ್ರೆ ಬುದ್ಧಿ, ಒಂದೇ ಸಮಾಚಾರ

ಸುಬ್ಬ—ಅದೇನು ಹೇಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ

ಲಿಂಗ—(ಕಣ್ಣೊರಸಿ ಕೊಂಡು) ದಿನಾ ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನೆಲ್ಲು ಗಂಟೀನಾಗ
ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ರಾಯರು ಪಿರೇತ ಆಗಿ ಕೆರೆ ಇಂದಿನ ದಾರೀಲಿ ಅತ್ತಾ ಓಗ್ತಾ

ಇರುತ್ತಾರೆಂತೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳೋಕಾಗದೆ ಓಡಿಬಂದೇರಲ್ಲ

[ಹೊರಟು ಹೋಗುವಳು]

ಸುಬ್ಬ ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಹೆಸರನ್ನ ಬೇರೆ ತಂದರೆ! ಮಗೂ ಶಾಮೂ! ಕೇಳಲಾರೆ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನ—ನೀನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒತ್ತೇನಾದರೂ ಇಟ್ಟು, ಹಣ ತಂದು ನಾಳೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ ಪುನು ಮಾಡಬಿಡು

ಶಾಮು—ಅಮ್ಮಾ! ಸತ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಸಾಲಕ್ಕೆ ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಆಣೆ, ಭಾವ-ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇರೀತಿದೆ 'ನಾಲ ಮಾಡಬೇಡ-ಸಾಲ ಮಾಡಬೇಡಾ'ಂತ ಅವನು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಬಡಿಕೊಂಡ ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿ ನಮಾ ನನ್ನ ಕರುಳನ್ನು ಕುದಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಶಾಮೂ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ-ಅದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು

ಶಾಮು—ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ! ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿರ ಬಹುದು, ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿರಬಹುದು!! ಆದರೆ, ಸತ್ತವರ ಕೊನೆಯ ಆಶೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ಮೆಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲೂ ಜಾಗವಿಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಆ ದಿನ ನೀವು, 'ಶಾಮಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಕೋರಿಕೆಯಾದರೂ ನಡೆಸದೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿ' ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದಮೇಲಲ್ಲವೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಆಶೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದು! ಅವನ ಆಶೆಯಾದರೂ ಎಂತಹುದು! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಹ ದಂಡಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ—ಹಣ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಅವನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ. ಇಂತಹ ಆಶೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ಮೆಟ್ಟಲೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಶಾಮೂ! ನೀನು ವಿದ್ಯಾವಂತ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಯಾತಕ್ಕೆ ಅರೀತಿ ಹೇಳಿದರು, ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸು ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ನೀನು ಸಾಲ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದೋನ್ನೋ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀನು ಅದನ್ನೇ

ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೂಡಬಾರದು. ಅವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರೋ ಭಕ್ತೀನ ಹ್ಯಾಗೆ ತೋರಿನೋದು! ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾಳೆ ಒಂಬತ್ತನೇ ದಿನದಿಂದಲೇ ಕರ್ಮ ಪುರು ಮಾಡಿ ಆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಒಂದು ಸದ್ಗತಿ ಕಾಣಿಸಿಬಿಡು ಮುಂದೆ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವಿದ್ದರೆ ಈ ನಾಲಾನ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಿಬಿಡಬಹುದಲ್ಲವೇ ?

ಶಾಮು—ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಅಪ್ಪನ ಆ ದೈನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ನನ್ನೆದೇನ ಇರೀತಿದೆ, “ನಾಲ ಮಾಡಬೇಡಾ”ನ್ನೋ ಅವನ ಧ್ವನಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ

ಸುಬ್ಬ—ಶಾಮೂ! ಮಗೂ! ಊರಿನ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಎದ್ದಿದ್ದು ಕುಣಿತಾ ಆಡುತೀರೋ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ನಾನಿನ್ನು ಬದುಕಿರಲಾರೆ-ನನ್ನ ಕೈಲಾಗೋಲ್ಲ-ನಾನು ಅವರ ಗೋಳನ್ನ ಕೇಳಲಾರೆ-ನೀನು ನಾಳೆ ಕರ್ಮ ಪುರುಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಉಳಿಯೋಲ್ಲವ್ವಾ ಈ ಸಂಕಟದಲ್ಲೇ ಈ ಹತ್ತು ದಿನದಲ್ಲೇ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಶಾಮೂ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳೋದನ್ನ ಕೇಳು—“ಸಹಸ್ರಂತು ಪಿತೃನ್ಮತಾ-ಗೌರವೇಣಾತಿರಿಚತೇ”ಂತ ಹೇಳಿರೋ ಹಾಗೆ. ತಾಯಿ ತಂದೆಗಿಂತ ಸಹಸ್ರ ವಾಲು ಗೌರವಾಹಗಳು ತಾಯಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಯಾದ ತಂದೆ ಕೋರಿಕೆಗಿಂತ ಬದುಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರೋ ತಾಯಿ ಕರುಳಿನ ಕೂಗು ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು ನೀನು ಆಕೆಯ ಕರುಳನ್ನು ಹಿಂಡಿ

ಶಾಮು—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ, ಅಮ್ಮಾ ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ ಪುರು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ

ಸುಬ್ಬ—ದೇವರು ನಿನಗೆ ಮನಸ್ಥೈರ್ಯ ಕೊಡಲಿ

[ಸುಬ್ಬಮ್ಮನು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು]

ಶಾಮು—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಈಗ ಹಣಕ್ಕೇನು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವುದು ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನನಗೂ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕೇ ತೋರದಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಮನೇಲಿ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿ ತಗಡು ಸಹಾ ಇಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿ ಇಲ್ಲ-ಪಾಸ್ತಿ ಇಲ್ಲ.

ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ ಮೇಲೆ ಐವತ್ತೂ ನೂರು ಸಾಲ ಕೊಡೋರನ್ನು ಃ ಊರಿನಲ್ಲಿ
ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣೆ

ಶಾಮು— ನನಗೊಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆತಾ ಇದೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಏನದು ?

ಶಾಮು— ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಅವರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಲೈಫ್ ಇನ್ಶೂ
ರೆನ್ಸ್ ಪಾಲಿಸಿ ತೆಗೆದಿದ್ದರು, ಅದನ್ನು ಹೋದವರುಷ ನಂಜಯ್ಯನ ಹೆಸರಿಗೆ
ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಈಗ ಅವರ ಹಣ ಬಂದಿರಬಹುದು ಹೋಗಿ
ಬಂದೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೇಳೋಣವೇ ?

[ರಂಗನಾಥರಾಯರ ಪ್ರವೇಶ]

ರಂಗ— ನಮಸ್ಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ-ನಮಸ್ಕಾರ ಮಿಸ್ಟರ್ ಶಾಮಣ್ಣ !
ಏನು ? ಏನೋ ಇನ್ಶೂರೆನ್ಸ್ ಅಂತ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಿರಲ್ಲ ?

ಶಾಮು— ಬನ್ನಿ ಕೂಡಿ ಮಿಸ್ಟರ್ ರಂಗನಾಥರಾವ್-ಬನ್ನಿ ಕೂಡಿ

ರಂಗ— ಇಲ್ಲ ಪರವಾಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲೇ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ ಏನು ಹೇಳಿ.

ಶಾಮು— ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಈಗಿರಡು ವರುಷದ ಕೆಳಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ
ಯವರ ಲೈಫಿನ ಮೇಲೆ ನೀವು ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಇನ್ಶೂರ್
ಮಾಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆ ?

ರಂಗ— ಹೌದು

ಶಾಮು— ಹೋದವರುಷ ಅದನ್ನು ಅವರು ನಂಜಯ್ಯನ ಹೆಸರಿಗೆ
ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು

ರಂಗ— ಅದೇ, ಹಣ ಕಟ್ಟಿದೇ ಲ್ಯಾಪ್ಸ್ ಆದಮೇಲೆ ?

ಶಾಮು— ಹೌದು-ಈಗ ಅದರ ಹಣ ಬಂದಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ ?

ರಂಗ— ಅದರ ಆಶೆ ಬಿಡಿ ಮಿಸ್ಟರ್ ಶಾಮಣ್ಣ ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ
ಅಂಥಾವರೇ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟೋದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲಾ ಅಂದಮೇಲೆ
ಆ ಬಡಪಾಯಿ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಭಾಯಿಸೋದು. ಅದಾಗಲೇ ಲ್ಯಾಪ್ಸ್ ಆಗಿ
ಡೆಡ್ ಆಗಿಹೋಯ್ತು-ಇನ್ನೇನಾದರೂ ನನ್ನಿಂದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಉಪಕಾರವಾಗ
ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ....ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಶಾನು—(ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕೂಡುವನು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಿನ್ನೆ ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲಾ ಶೀನಪ್ಪನೋರ ಕ ಮ F ದ ವಿಚಾರ .

ರಂಗ—ಹೌದೂ !

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಾಳೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕಂತ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಾನೆ ಶಾನುಣ್ಣ ..

ರಂಗ—ಹಾಗೆ ಬನ್ನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ , ನಿನ್ನೆ ನಾನು ಏನೇನೋ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟೆ ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ. ಮಿಷ್ಟರ್ ಶ್ಯಾಮಣ್ಣೋರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗಿರೋ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆನೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ ನೀವು ಅದ ಕ್ಕೇನೂ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ-ಈಗ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸಗಳ ವೆಚ್ಚ ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೂ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಜಾಸ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತೆ

ರಂಗ—ಅಲ್ಲವೇ? ಅಲ್ಲವೇ! ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯ, ಊರಿ ನಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದೋರು. ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂನೂ ನಡೀಬೇಕಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳೂ, ಕೊಡಬೇಕಾದ ದಾನ ಧರ್ಮಗಳೂ ಜರುಗ ದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅದಕ್ಕೆ, ನನ್ನ ಜಾಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಶಾಮೂಗೆ ಈಗ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡೋರ್ಬಾರು ?

ರಂಗ—ಸ್ವಾಮೀ ! ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಒಳ್ಳೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಹಿಡಿಯೋದಿಲ್ಲ-ಅದೂ ನಿಮ್ಮ ಒಳ್ಳೇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ , ನಿಮ್ಮ ಸುಖಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ. ನೋಡಿ, ಮೊನ್ನೆ ನನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವನ ವಗ ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವನಿಗೆ ಒಂದಿ ನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕಾಯಿತು ಯಾರು ಕೊಟ್ಟಾರು ಸ್ವಾಮೀ ? ಏನೋ ಅವರ ಕೈಕಾಲು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಇಫಷೂರ್ ಮಾಡಿಸಿದ್ದೆ. ಅದಾದರೂ ಇರೋಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದನ್ನ

ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಅರ್ಜುನ ಸೆಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿರ ಆಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಡೋ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಣ ಸಿಕ್ಕಿತು, ಅವರ ಸಮಯಕ್ಕಾಯಿತು. ನಾವು ಇನ್ನೇನು ಮಾಡೋದಕ್ಕಾಗದಿದ್ದರೂ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ, ಬಹಳ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ, ಇಂಫೂರ್ಟ್-ಅದನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಹಟೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಾಮೀ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಿಜ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಸತ್ಯ ಆದರೆ ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ? ನಾಳೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಾರಂಭವಾಗಬೇಕು

ರಂಗ—ನನಗೊಂದೇ ದಾರಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತೆ,

ಶಾಮು—ಏನದು ?

ರಂಗ—ಈಗ ನೀವು ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಇಂಫೂರ್ಟ್ ಪ್ರೋಸಲ್ ಕಳಹಿಸೋದು ಅದು ಅಕ್ಸೆಪ್ಟ್ ಆಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಅದನ್ನ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರ್ಜುನ ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಡೋದು ಹೀಗಾಗೋದಾದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಜಾಮಿನಿನ ಮೇಲೆ, ಸುಲಭ ಬಡ್ಡಿ ದರದಲ್ಲಿ, ನಾನು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—‘ಸುಲಭದರ’ ಅಂದರೆ ?

ರಂಗ—ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದೇ ಬಡ್ಡಿದರ—ಚಿಂದಾಸೇಟ್‌ನ ಹಾಗೆ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಸಲ್ಲ! ತಿಂಗಳಿಗೋಂದೇ ಆಣೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ

ಶಾಮು—ನಾನು ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡೋದು ಹೇಗೆ? ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುತಾ ಬರೋದು ಹೇಗೆ? ಇಂಫೂರೆನ್ಸ್‌ಸ್ಟ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟೋದು ಹೇಗೆ?

ರಂಗ—ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆ ಯಾಕೆ ಮಿಸ್ಟರ್ ಶಾಮಣ್ಣ? ಈಗ ನಿಮಗೆ ಆ ಸೊಸೈಟೀಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಂಬಳ ಬರುತ್ತೆ ?

ಶಾಮು—ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ.

ರಂಗ—ಈಗ ನೂರು ರೂಪಾಯಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುತಿಗಳ ಬಡ್ಡಿ ಮುಂಗಡ ಹಿಡಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ—ನೀವು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅಸಲು ಬಡ್ಡಿ ಎರಡರಕಡೆಗೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇಳು ರೂಪಾಯಿ ಕಂತು ಕಟ್ಟುತಾ ಬನ್ನಿ ಮಿಕ್ಕ ಹದಿನೆಂಟು ರೂಪಾಯಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಖರ್ಚು ಕಮ್ಮಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹುಷಾರಿ

ನಿಂದ ಸಂಸಾರ ಜರುಗಿಸಿದರಾಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ದೇವರವಯದಿಂದ ನಿಮಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟು, ನಿಮಗೂ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ, ಇಷೂರೆನ್ಸ್ ಅನ್ನೋ ಕರ್ತವ್ಯದ ಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮಾಡುವಿರಿ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಜಾಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸುತ್ತೀರಾ ?

ರಂಗ— ಅದೇ, ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಪಾಲಿಸಿ ತೆಗೆದು ಅಧಾರ ಮಾಡೋದು ಖಂಡಿತವಾದರೆ ...

ಶಾಮ— ಈಗ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಏತಕ್ಕೆ? ಐವತ್ತೇ ಸಾಕಲ್ವೆ?

ರಂಗ— ಒಳ್ಳೇ ಹಿಡಿತ ಮಾಡುತ್ತೀರೇ ಮಿಸ್ಟರ್ ಶಾಮಣ್ಣ! ಈಗ ಅವನು ಮೂರುತಿಗಳು ಬಡ್ಡಿ ಹದಿನೆಂಟೂಮುಕ್ಕಾಲು ರೂಪಾಯಿ ಹಿಡ ಕೊಂಡು ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಇಷೂರೆನ್ಸ್ ಪ್ರಮೋಸಲ್ ಜೊತೆಲಿ ದುಡ್ಡು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಇಷ್ಟಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಉ-ಳಿ-ದ-ರೆ- ಅದು ಮುಂದೆ ಬರೋ ಮಾಸಿಕ ಉನಮಾಸಿಕಗಳಿಗೆ ಆಗಬೇಕಲ್ಲವೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ನಿಜ-ನಿಜ-

ಶಾಮ— ನೀವು ಹೇಳೋದೆಲ್ಲಾ ನಿಜ ಅದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಘಾಯ; ಅದರ ಯಾತನೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಇದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಯಾವುದು ಶಾಮಣ್ಣ?

ಶಾಮ— ಅಪ್ಪನ ಕೊನೇ ಬೇಡಿಕೆ, ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆ

ರಂಗ— ಏನು ಶಾಮಣ್ಣ! ನೀವೂಕೂಡ ತೀರ ಅಚ್ಚರ ಹಾಗೆ ಚವಲ ಪಡುತ್ತೀರಲ್ಲ ದಿನಾ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆನಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಂದೇ ಜೀವ ಅಲ್ಲಾ ನರಲ್ಲಾ, ಈ ಬೀದೀಲಿ ಹರಿದಾಡುತ್ತಂತಲ್ಲಾ, ಅದನ್ನ ಕೇಳಿ ಸಹ ನೀವು ಈರೀತಿ—

ಪಾತು— (ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಮುದೆಬಂದು) ಅದು ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳು ಶಾಮಣ್ಣ! ನೀನೂ ಈ ರೀತಿ ಮವಸ್ಸನ್ನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟೆಯಾ?

[ರಂಗನಾಥರಾಯನು ಪಾತುವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅಮ್ಮಾ! ಪಾತಮ್ಮ! ಇದೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತ್ರ ಕೊಡು ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರೋಣ ನಡೀಣ್ಣ, ರಾಯರಮನೇ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗೋಣ.

ಪಾತು—ಶಾಮಣ್ಣ! ಕಡೆಗೂ ಅಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಮಾತುಗಳು ನಿನ್ನ ನನ್ನಿನಿಂದ ಅಳಿಸಿ ಹೋದವೇ?

ಶಾನು—(ವಿಚಾರಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಕಳವಳದಿಂದ) ಬಂದ ಪಾಪವೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ, ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ, ಆದರೆ ಜನರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೇತವಾಗಿದಾನೇಂತ ಹಾತ್ರ ಹೇಳದಿರಲಿ—

[ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶಾಮಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು. ರಾಯನು ಪಾತುವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೇರವಾಗಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು.]

ಪಾತು—ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಎದ್ದಿದ್ದು, ಅದು ಯಾವ ಪ್ರೇತ ಅಳುತಾ ಹೋಗುವುದೋ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿನೋಡುತ್ತೇನೆ (ಶಾಮಣ್ಣನು ಹೋದಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ) ಶಾಮಾ! ಶಾಮಣ್ಣಾ! . . . (ಗದ್ದದಿಡಲಾಗುವಳು)

ಐದನೆಯ ಪ್ರವೇಶ

[ಅಪ್ಪರ ಕಟ್ಟೆಯ ಪಕ್ಕ-ಸಂಜೆ-ನಂಜ ಮತ್ತು ಗರಡಿ ಕೆಂಚ ಬರುವರು. ಕೆಂಚ ಕಟ್ಟಿಗೆ ದೊಣ್ಣೆ ಒರಗಿಸಿ ಬಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಂಜನೊಡನೆ ಕೂಡುವನು.]

ನಂಜ—ಕೆಂಚಣ್ಣ! ದೆವ್ವಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಕೈಕಾಲು ಒಂದೂ ಇರಾಕಿಲ್ಲವಂತೆ, ಎಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಪ್ಪನೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿರತೈತಂತೆ—ನಿಜವಾ?

ಕೆಂಚ—ಅದಾಗೂ ತರಾವರಿ ದೆವ್ವಗಳವಪ್ಪ! ನೀನೇಳಿದ್ದು ಒಂದು ಜಾತಿ ಆಯಿತೋ, ಕೇಳು—ವಾದೊರಸ ನಾನು ಸುಬ್ಬರಾಯನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಓಗಿದ್ದೆ ನಲ್ಲಾ—ಅಲ್ಲಿ ಊರಾಚೆ ಕೆರೆ ಇದೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಲದಮರ, ಮರದ ತುಂಬಾ ಬಿಳಿಲುಗೋಳು ಸಂಜೆ ಆಯ್ತು ಅಂದ್ರೆ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಗವ್‌ವ್‌ವ್‌ವ್‌ ಅಂತಾ ಕಣ್ತುಂಬೋದು. ಒಸೀ ಕತ್ತಲಾಯಿತುಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಬಿಳಿಲೂನೂ ಇಡಿದು ನ್ಯಾತಾಡುತಾ ಇರೋವು

ನಂಜ—(ಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತ ಮೆತ್ತನೆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ದೆವ್ವ ?

ಕೆಂಚ—ಊ ಅದರಾಗಿ ಕೆಲವು ತಲೆ ಕೆಳಗು ಮಾಡಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಾ ಇರೋವು—ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಮೂಗು ಈಟುದ್ದ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟೇ ಗುಡಾಣದಂಗೆ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರೆ ಕೈ ಗೋಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟೋವು, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಆನೆ ಕಿವಿ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಕತ್ತಿಮಕ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಬಾಲವಾಗಿ ಊವಿನಗಿಡ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಎಣ್ಣೆದೀಪ ಭಗ್ ಭಗ್ ಅಂತಿರೋದು, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸುದೀಪಿ ಆನೆ ಪಟಾಕಿ ಸಿಡದಂಗೆ ಫಾಟ್ ಫಾಟ್ ಅಂತ ಸದ್ದಾಗೋದು, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಉಗರುಗೋಳು ಕುಡಲಿದ್ದಂಗೆ, ಒಟ್ಟೇಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಾಯಿ—ಬಾಯೊಳಗೆ ಅಗೇವನಂತ ಕಣ್ಣು—ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಉರೀತಿರೋ ಸಂಜು—ನಂಜಣ್ಣು—

ನಂಜ—(ಬೆವರುತ್ತಾ) ಆಂ—?

ಕೆಂಚ—ಅದರಾಗಿ ಎಣ್ಣು ದೆವ್ವಗಳು ಬೇರೆ ಕಣವ್ವಾ !

ನಂಜ—(ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ) ಅವನೆಂಗಾ ಗುರುತಿಸೋದು—?

ಕೆಂಚ—ತಲೆ ತುಂಬ ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು, ಕೀಚ್ ಕೀಚ್ ಅಂತ ದನೀ ಮಾಡೋವು. ನೋಡು ನಂಜಣ್ಣ! ಒಂದುದಿನ ಇಂಗೇ ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರತ್ತಾ ಇದೀನಿ, ಸಂಜೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತೆ. ಕೆರೆ ಇಂದಾಸೇನೇ ಓಗಬೇಕು. ದೂರ ದಿಂದ ನೋಡಿದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಜೋತಾಡ್ತಾ ಅವೆ.

ಕೆಂಚ—ನಿನ್ನ ಕೈಯ್ಯಾಗೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾ ?

ಕೆಂಚ—ಕುಡುಲಿತ್ತೊನ್ನು—ಆಮೇಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿ, ಯೆಂಕೆ ಟರಮಣನ ದ್ಯಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುಕೊಂಡು, ಆ ಮರ ತಟಾದು ಒಸಿ ದೂರ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೀನಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂಗೆ ಕಾಲ್ಪಸೀ ಒಂದು ನಾಯಿಮರಿ ಪುಸಕಾನೆ ನುಸಿತು—

ನಂಜ—(ಬೆದರಿ ಕುಕ್ಕುಟಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಕೆಂಚನ ಹತ್ತಿರ ಸರಿಯುವನು)

ಕೆಂಚ—ಈಟೊತ್ತಿನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಾಯಿಮರಿ ಎಲ್ಲಿದೂಂತ ಒಂದು ಜಾಡಿಸಿ ಒದ್ದೆ ಅದು ಕುಯ್ಯೊ ಮರ್ರಿಂತ ಕೂಗ್ತಾ ಮರದಡೀಕೆ ಒಂಟೋಯ್ತು. ಆಮೇಕೆ ಒಸಿ ಒತ್ತಿನಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಎಂಗಸು ಉವಾ ಗೀವ-

ಮುಡಿಕೊಂಡು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇಂದಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಬುಜದಮೇಲೆ ಕೈಯಾಕಿದಳು

ನಂಜ— ನೀಯೇನುಮಾಡಿದೇ?

ಕೆಂಚ— ಕೈಯೆತ್ತಿ ಕೊಡವದೆ—

ನಂಜ— ಯೇ! ಅವಳಿಗೆ ನೋವಾಗಲಿಲ್ಲವಾ ಸಾಪ?

ಕೆಂಚ— ಅವಳೆಲ್ಲಯ್ಯಾ ಬಂತು ಅದು—ನೋಡು, ಕೈ ಕೊಡವುತ್ತಲೂ ಜುಟ್ಟಿಡೀತು. ಇಡಿದು ನಾಲ್ಕು ಒದ್ದು ತಳ್ಳಿದೆ “ಅಯ್ಯೋಂತ” ಕೂಕ್ಕೊಂಡು ಮರದಡೀಗೊಂಟೋಯ್ತು.

ನಂಜ— ಸಾಪ ಅವಳನ ಒದಿಯೋದ?

ಕೆಂಚ— ಅವಳೆಲ್ಲಯ್ಯಾ ಬಂತು ಅದೂ—ಅದು ಎಣ್ಣೆವ್ವ—

ನಂಜ— (ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು) ದೆವ್ವಾನಾ?

ಕೆಂಚ— ಹೂಂ—ಆಮೇಕೆ ಒಂದೆರಡೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೀನಿ ಇಂದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಗಂಡಸು ಮುಸುಕು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು ‘ಯಾಕೋ ನನ್ನೆಂ ಡರನ್ನೊದ್ದೆ’ ಅಂದ, ತಗೋ ಅವನಿಗೂ ನನಿಗೂ ಬಿತ್ತು ಕುಸ್ತಿ--ಇಡಿದು ನಾಲ್ಕು ಬಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ಅಣ್ಣಗಾಯಿ ನೀರುಗಾಯಿ ಮಾಡಿ ಬೂಮಿಗೆ ಬಡಿದು ಚಚ್ಚಿ ಎಸೆದೆ (ನಂಜ ಹಸನ್ನು ಬಿಯಾಗಿ ಪವ್ಯಾಸನ ಹಾಕಿ ಕೂಡುವನು) ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದು ತಟ್ಟನೆ ಒಂದು ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿಯಾಗಿಬುಟ್ಟು ‘ಮಿಯಾವ್ ಮಿಯಾವ್’ ಅಂದುಕೊಂಡು ಆಮರದಡೀಕೆ ಒಂಟೋಯ್ತು. (ಮೀನೆ ತಿರುವಿ ಮೈಯ್ಯುಬ್ಬಿಸುವನು.)

ನಂಜ— (ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನೂ ಉಬ್ಬಿಸಿಲೆತ್ತಿಸಿ) ಬೇಷ್ ಕೆಂಚಣ್ಣ! ಅನಕಾ ಆ ಮರದಾಗಿ ನ ದೆವ್ವಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ಬಿಡು ತಿದ್ದೆ ಯಲ್ಲವಾ?

ಕೆಂಚ— ಆಹಾಂ!

[ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ದೊಣ್ಣೆ ಜಾರಿಬೀಳುವುದು. ಇಬ್ಬರೂ ಬೆದರಿ ಬೆವರುವರು]

ನಂಜ— (ಕೆಂಚನ ಕೈಹಿಡಿದು) ಕೆಂಚಣ್ಣ! ಈ ಮರದಾಗೂ ಎಲ್ಲೊ ಒಂದೆರಡು ‘ಅವೇ’ ಇರೋಂಗೈತಪ್ಪಾ!

ಕೆಂಚ—ಅಂಗಾ?

ನಂಜ—(ಬೆವರಿ) ನೋಡಯ್ಯ ಈ ದೊಣ್ಣೆ ಕೆಡವಿದ್ದಾ!!

ಕೆಂಚ—ಅಂಗಾರೆ ನಡಿಯಪ್ಪ ಒಂಡನಾ—

ನಂಜ—(ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೆವಳುತ್ತಾ ಜೋಡನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು) ಯಾಕೆ ಕೆಂಚಣ್ಣ! ನೀನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಎದರುತೀಯಾ?

ಕೆಂಚ—(ಕೃತ್ರಿಮ ಸಾಹಸ) ಎ ಹೇ! ನಾನು ಎದರೋದಾ? ಅಂಗಲ್ಲ! ನಂಜಣ್ಣ! ಈವೂರು ದೆವ್ವಗಳ ಸಮಾಚಾರ ಒಸಿ ಇಚಿತ್ರ—ಬಾ ಏಳ್ತೀನಿ—
[ತೆವಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು]

ಆರನೆಯ ಪ್ರವೇಶ

[ಅಶ್ವತ್ಥ ಕಟ್ಟೆಯ ಪಕ್ಕ. ಬಸವಯ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾತೀರಣ]

ಬಸವ—ಕೊನೆಗೂ ರಾಯರ ಜೀವಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲದಂಗಾಯಿತು. ಸಾಯೋ ಗಳಿಗೇಲಿ ಮಗನ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಬೇಡಿಕೊಂಡು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು ಸುರಿಸತಾ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡರು “ನನ್ನಾಣೆಗೂ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಸಾಲ ಮಾಡಬೇಡ ಅದು ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿ ನಂಗೆ ಅಬ್ಬತೈತೆ ನನ್ನ ತಿತಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ” ಅಂತ ಸಾರಿಸಾರಿ ಏಳಿದರು ಆದರೇನಾಯಿತು ಅವರ ಮಾತು ಉಳಿಸಾಕೋದು ನಾನೂ ಪಾತವ್ವನೂ ಕೆಟ್ಟೋರಾದೊ. ಆ ದೊಡ್ಡವನ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೋಳ ದೂವ. ವಾಪ! ಆ ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಪಾಡೋ ನಾಯಿಪಾಡು. ಅಂಗಿಂಗಾಡಿ ತಿತಿ ಮತೀಂತೆಲ್ಲಾ ತೀರಿತು. ಸಾಲ ಮಾಡಿದ ದುಡ್ಡೋ ಬಿಟ್ಟದಂಗೆ ಬೆಳಿತಾವತೆ. ಬಡ್ಡಿ ಮುಂಗಡಾನೇ ಇಡೀ ತೀನೀ ಅಂದರೆ ಬ್ಯಾಡಾ ಅಂದರು. ಕಾಯಿಲೆ ಇಂದ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಓಗಿಲ್ಲ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಮನ್ಯಾಗೋ ಲೊಟಪಟ ಕುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಸೆಟ್ಟಿ ದಾವಾ ಮಾಡವನೆ—ಒಂದು ನಾಕು ತಿಂಗಳಾನಾ ಸುದಾರಸದೆ ಓದನಲ್ಲಾ—ಮುಂದೇನು ಗತಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾದರೂನೂ ಕೊನೇಗೆ ರಾಯರು ಪಿರೇತ ಆಗವೈ ಅಂಬೋ ಮಾತಂತೂ ಎಚ್ಚತಾನೇ ಓಯ್ತು ಈ ಗೆರಡು ದಿನದಿಂದ ನಂಜಯ್ಯನ ಮನೆ ಮುಂದೆ ದನಿ ಕೇಳಿಸ್ತಂತೆ. ಇನಿಚಿತ್ರ!

(ಎದುರಿಗೆ ನೋಡುವನು. ನಂಜನು ಅವಸರವಾಗಿ ಬರುವನು.)

ಏನು ನಂಜಯ್ಯ ಇಂಗೋಡೋಡಿ ಬರುತ್ತೀ?!

ನಂಜ—ಏನೂಂತೇಳ್ಳಪ್ಪ, ಅವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಸುಳಿತಂತಲ್ಲಪ್ಪಾ ಪಿರೇತ, ಅದೀಗೆಳ್ಳು ದಿನದಿಂದ ನನ್ನ ಮನೆಕಡೆ ತಿರುಗುತ್ತಲ್ಲಪ್ಪಾ, ಮೊನ್ನೆ ನನ್ನೆಂಡರಿಗೆ ಬಂದ ಜರ ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಬೀತಿ ಬಡದೈತೇಂತಾರೆ; ಗರ ಇಡಿದೈತೇಂತಾರೆ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಯಾರತಾ ಕೋಗಲಿ!

ಬಸವ—ಪಾತವ್ವ ಅವತ್ತು ಏಳಿದ್ದು ನೋಡಿದೈ, ಪಿರೇತಾನೂ ಅಲ್ಲ, ಬೂತಾನೂ ಅಲ್ಲ ಯಾರೋ ಮನಸಾನೇ ಇರಬೇಕಂತ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೈತೆ.

ನಂಜ—ಅದೆಂಗೇ?

ಬಸವ—ಅದೆಂಗೇಂತಿಯೋ, ಅವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನೇಳಡು ಗಂಟೇನಾಗ ಅದರ ಕೈಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನುಲಿಚಿಕೊಂಡಾಗ, ಅದರ ಕೈಯಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಕಪ್ಪಾನೆ ಉಂಗರ ಇವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ, ಅದನ್ನು ಮಡಿಕೊಂಡೇ ಅವರೆ ಅವತ್ತಿಂದ ಎಂಟು ದಿನಾ ಜರಾ ಬಂತಲ್ಲ ಪಾತವ್ವಗೆ, ಆಗ “ಆ ಉಂಗರಾ ಬಿಸಾಟಿಬಿಡು, ಅದನಿಷ್ಟಾಂತ” ಸುಬ್ಬವ್ವಾ ಅವರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೋಳೂ ಏಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆಯವ್ವ “ಇದ್ಯಾರೋ ಮನಸಾನೇ ಇರಬೇಕು, ನಾನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡು ತೀನೀ”ಂತ ಅದನ್ನು ಮಡಿಕೊಂಡೇ ಅವರೆ

ನಂಜ—ಅವತ್ತಿಂದ ಸುಳಿದಿಲ್ಲವಂತೆ ಅತ್ತಕಡೆ ಆ ದೆವ್ವ ?

ಬಸವ—ಔದು.

ನಂಜ—ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನೆಕಡೆ ತಿರೀಕೊಂಡೈತಲ್ಲಪ್ಪಾ ಈಗಳಡುದಿನ ದಿಂದ? ನಾನೇ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡಿದೀನಿ ಕಿಟಕಿಯೊಳಗಿಂದ ಮೊನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕಪ್ಪನೆ ನೆಳ್ಳು (ನಡಗುತ್ತಾ) ಅಂಗೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಮುಂದೆ ತೇಲುತಾ “ಲೋ ನಂಜಾ! ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯೀ! ದಗಾ! ದಗಾ!”ಂತ ಕೂಗುತ್ತಾ ಓಯ್ತಲ್ಲವ್ವಾ ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನೇಳ್ಳ ಗಂಟೇನಾಗ.

ಬಸವ—ನಂಜಣ್ಣ! ಈವೊತ್ತು ರಾತ್ರಿ ನೀನು ಒಸಿ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆ ಇಡಿದು ನುಗ್ಗಿ ಬಡಿ ನೋಡುವಾ—

ನಂಜ— ಪಿರೇತ ದೊಣ್ಣೆಗೆಲ್ಲಾ ಸಿಕ್ಕತೈತಾ ಬಸವಣ್ಣಾ!

ಬಸವ— ಪಿರೇತ ಎಲ್ಲೆ ಯ್ಯಾ ಬಂತೂ, ಅದು ಇನ್ನೆನೋ ಇರಬೇಕು.

ಪಾಪ! ನಮ್ಮ ರಾಯರು ಸತ್ತು ಸಂಪಗೇಮರ ಆಗವರೆ ಅವರೆಸರಿಗೆ
ಇಂಥ ಅನಿಷ್ಟ ಗುಟಾಕತಾರಲ್ಲ ಈ ಆಳು ಜನ

ನಂಜ— ಅಂಗಾ! ಅಂಗಾರೆ, ಈವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಮಗ
ಗಲ್ಲಿ ಕೆಂಚಂಗೂ ಬರೇಳಿ, ಸಕ್ಕದಾಗೆ ದಪ್ಪ ದೊಣ್ಣೆಗಳು ಮಡಿಕೊಂಡು
ಮನಗಿದ್ದು, ಒರಗಡೇ ದನಿಕೇಳುತ್ತಲೂನೂವೆ, ಬಾಕಲು ತೆಗೆದಿದ್ದೀ
ಕೆಲಸ ಬಸವಯ್ಯಾ! (...ಭಯ) ಅಲ್ಲಾ! ನುಗ್ಗೊಂತಿಯಾ?

ಬಸವ— ಅಂಗಂದ್ರೇನಯ್ಯಾ! ನುಗ್ಗಿ ಚಚ್ಚಿಬಿಡು.

ನಂಜ— (ಎದೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ) ಊಂನಪ್ಪಾ! ಬಡದೇ ನೋಡಿ
ಬಿಡುವಾ ಇದ್ಯಾರು ಅನುಭವಿಸ್ಸಾರು ಈ ಸಂಕಟಾವಾ!

(ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಂಜಾ! ಎಂಬ ಧ್ವನಿ)

ನಂಜ— (ಹೆದರಿ ಬಸವಯ್ಯನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ತಟ್ಟನೆ ಹಾರಿ) ಬಂತಲ್ಲವ್ವ
ಬಸವಣ್ಣಾ! (ಕಿರಿಚಿ ನಡುಗುವನು)

ಬಸವ— (ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಇಳಿಸುತ್ತಾ) ನಂಜಣ್ಣಾ!
ನಂಜಯ್ಯ! ನಮ್ಮ ರಾಯರು ಕೂಗಿದ್ದು. ಅಗೋ ನೋಡು ಬಂದರು

ನಂಜ— (ಇಳಿಯದೆ) ಆ? ನಮ್ಮ ರಾಯರಾ?

(ನಿಡಾನವಾಗಿ ತಿರುಗಿನೋಡುವನು)

ರಂಗ— ನಂಜಯ್ಯ!

ನಂಜ— (ಸೊಂಟದಿಂದ ಜಾರಿ) ಬುದ್ದೀ!

ರಂಗ— ಬಸವಯ್ಯಾ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೂ
ಬಿಡಿಸುತ್ತಾ ಇದಾರೆ. ಶಾಮಣ್ಣೋರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುರ್ತಾಗಿ ನೋಡಬೇ
ಕಂತೆ—ಆಂತ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನ ಕರೆಕೊಂಡುಬಾ!

ಬಸವ— ಆಗಲಿಬುದ್ದೀ! (ಸೊಂಟವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ನಂಜನ ಕಡೆ
ತಿರುಗಿನೋಡಿ ಹೋಗುವನು. ನಂಜನು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವನು)

ರಂಗ—ಕೇಳಿದೆಯೇನಯ್ಯ ಈ ಹೊಸ ಸುದ್ದಿ !

ನಂಜ—ಎನುಬುದ್ದಿ ಅದು ?

ರಂಗ—ನಿನ್ನ ಮನೇಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಪೀಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಕಿದೆ ಯಂತೆ.

ನಂಜ—ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ಬುದ್ದಿ.

ರಂಗ—ನಮ್ಮ ಸೋದರಮಾವನ ಮಗ ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ— ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಹಾಕಿ ಕವಡೆ ಹಾಕಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದರೂ—ನಿನ್ನ ಗ್ರಹಗತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ಶನಿ ಬಹಳ ಕ್ರೂರವಾಗಿದಾನಂತೆ. ನಿನ್ನ ಮನೇ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಪೀಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜೀವಕ್ಕೂ ಕೊಂಚು ಹಾಕುತಾ ಇದೆಯಂತೆ ಅದರಿಂದಾನೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಬ್ಬ ಜ್ವರಾ ಬರುತಾ ಇರೋದು.

ನಂಜ—(ಯೋಚಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ) ನಾನೇನೂ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ರಾಯರಿಗೆ ವಂಚನೆ ಮಾಡಿದೆ; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪಿರೇತ ಆಗವರಾ ಬುದ್ದಿ ?

ರಂಗ—ಅವರೇ ಪಿರೇತ ಆಗುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ನಂಜ—ಅವರೇ, ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ "ನಂಜಾ" ಸಾವಿರ ರೂವಾಯಿ! ದಗಾ! ದಗಾ!" ಅಂತ ಕೂಗುತ್ತೀ ಬುದ್ದಿ ಆ ಕಪ್ಪನೇನ ನೆಳ್ಳು-ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನೆಳ್ಳು ಗಂಟೇನಾಗ ?

ರಂಗ—ಅದನ್ನ ಚರ್ಚೆಮಾಡಿ ಈಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ಬಂದಿರೋ ಪಿಪ್ಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾದುದು ಮುಖ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ ?

ನಂಜ—ನೀವೇ ಏನಾರಮಾಡಿ ಕೈಯಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಬೇಕು ಬುದ್ದಿ!

ರಂಗ—ನಾನು ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ "ಇದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹ್ಯಾಗೆ?" ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದರು—ಎರಡುದಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮ, ಚಂಡಿಪೂಜೆ, ನವಗ್ರಹಜಪ, ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಆ ಗ್ರಹವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಅದನ್ನ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉರಾಚೆ ತೋಪನಲ್ಲಿರೋ ದೊಡ್ಡ ಬಸರೀ ಮರದ ಮಧ್ಯದ ಕೊಂಬೇಲಿ ಬಡಿದು, ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದು, ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆ

ಗಳಕಾಲ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊ-
ಬೇಕೊಂದ್ರಷ್ಟು.

ನಂಜ—ಅದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಗರ ಬಂದಾಗತೈತ ಬುದ್ದಿ!

ರಂಗ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬಂದಾಗಿಬಿಡುತ್ತೆ.

ನಂಜ—ಅಂಗಾರೆ ಪೂಜೆ ಆಕಸೇಬಿಡಾನೇಳಿ ಬುದ್ದಿ.

ರಂಗ—ಅದರ ಖರ್ಚೆಲ್ಲಿಂದ ತರೋದವ್ವಾ? (ಯೋಚಿಸುವನು)

ನಂಜ—ಎಷ್ಟಾಗತೈತ್ತ ಬುದ್ದಿ?

ರಂಗ—ಆ ಗ್ರಹ ಒಂಧಿಸಿ, ಬಸರೇಸುರದಲ್ಲಿ ಬಡಿದು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ಜಪಾನಾಡಿ, ನಂತರ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀಗೆ ತಾಯತಿ ಕಟ್ಟೋವರೆಗೆ ಐವತ್ತು
ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚಾಗತ್ತೇಂತ ಹೇಳಿದರು

ನಂಜ—ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಾ?—(ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ನಿರಾಶನಾಗುವನು)

ರಂಗ—ಕೇಳೋ! ನಾನು “ನಂಜ ಬಡವ! ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ವಾಸ
ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಾನಂತ” ಒಂದು ಘಂಟೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಕಡೆಗೆ
ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಂದೆ

ನಂಜ—ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿತಾನೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ಬುದ್ದಿ?

ರಂಗ—ತರದಿದ್ದರೆ ಬಿಡು—ನನಗೇನು! ಅಲ್ಲವೋ ನಂಜಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನ
ಹೆಂಡತಿ ಜೀವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಹಾಳು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ” ಆ ದಿನ
ನಾನು “ಬಡವಾ ಬದಿಕ್ಕೊಳ್ಳಿಂತ” ಸುಮ್ಮನೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ
ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುಬಿಡುತ್ತೇ; ನೀನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀ ಜೀವಕ್ಕೆ
ಹೊಂಚುಹಾಕತಾರೋ ಗ್ರಹ ಬಂಧಿಸೋದಕ್ಕೇಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು
ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡೋಕಾಗಲ್ಲವೇ! ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಬಿಡು. ನನಗೇನು (ವಿಮುಖ
ನಾಗುವನು)

ನಂಜ—(ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ) ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ಗರಾವ ಬಂಧಿಸಿ
ಬಿಡುತಾರಾ ಬುದ್ದಿ ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೋಳಾ?

ರಂಗ—ಕೇಳೋ! ಅವರು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಅವತ್ತು ರಾತ್ರೀ
ಯಿಂದ ಆ ಗ್ರಹ ಏನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮನೇಮುಂದೆ ಸುಳಿದಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಆ

ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೀ ನೀಂತ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕೊಡುತ್ತೀನಿ-ಸರಿಯೇನೋ?

ನಂಜ-ಅಂಗೇ ಮಾಡಿಬಿಡಿ ಬುದ್ದೀ. ಅಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಇಟ್ಟು ಇಲ್ಲದೆಯಾರು ಅನುಬವಿಸೋರು ಈ ಸಂಕಟಾವ! ಅಂಗಾರೆ ನಾನು ಈಗಲೇ ನಮ್ಮ ಕ್ಲೀಕಡೆ ಓಗಿ ದುಡ್ಡು ಜತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ . ಆದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ನಾನೆಂಗೊದಗಿಸಲಿ?...ಸೀದ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬರಲ್ಯ?

ರಂಗ- ಸೀದಾ ನಮ್ಮನೇಗೇ ಬಾ

ನಂಜ- ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೋಳು?

ರಂಗ- ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಂಜ- ಅಂಗಾರೆ ನಾನು ಒಂಡತೀನಿ ಬುದ್ದೀ! (ಹೊರಡಲಿರುವನು)

ರಂಗ- ನಂಜಾ!

ನಂಜ- ಬುದ್ದೀ !

ರಂಗ- ನೀನು ಸಂಜೆ ಏಳುಗಂಟೆಮೇಲೆ ಬಾ ಮನೇಹತ್ತಿರ; ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಾನು ಮನೇಲಿರೋದಿಲ್ಲ

ನಂಜ- ಆಹಾಂ! ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲವರ ಬುದ್ದೀ ತಮ್ಮ ಟೀಮು! (ನಂಜನ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ರಂಗ- ಅಂತೂ ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಮತ್ತೆ ಕೈಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತು ಶಾಮಣ್ಣನ ಪ್ರಪೋಸಲ್ಲಂತೂ ಹಿಡೀಲಿಲ್ಲ ಆ ಶುಷ್ಕ ವೇಹ ಇನ್ನೆಷ್ಟುದಿನ ತಡೆಯುತ್ತೋ ಅನುಮಾನ. ಅಂತೂ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಡಿದ್ದು ಅದು ಡಿಕ್ರೀ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ಹಣ ಪುನಃ ಸೆಟ್ಟು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುತ್ತೆ. (ಸಪ್ಪಳ) ಓಹೋ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬಂದನೇನೋ-

ಶಂಕರ- (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ನಮಸ್ಕಾರ ರಾಯರಿಗೆ-

ರಂಗ- (ರೇಗಿ) ನೋಡಿ ದಿರೇನೀ ನಿಮ್ಮ ಶಾಮಣ್ಣನ ಯೋಗ್ಯತೇನ!

ಶಂಕರ- ಸ್ವಾಮಿ.....

ರಂಗ- ಅಲ್ಲರೇ! ಆ ಇನ್‌ಷೂರೆನ್ಸ್ ಪ್ರಪೋಸಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾವ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸತ್ತರೂನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಟೈಫಾಯಿಡ್ ಅಂತ ಬರೀಂತ

ಗಿಣೇಗೆ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಅಕೇಷನಲ್ ಫಿಟ್ಟು-ಮೂರ್ಫ್ ರೋಗಾಂತ ಬರೆದು ಕೂರಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ನಾನು ಆ ಪ್ರವೇಶಲಾಸ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾ ?

ಶಂಕರ—ಸ್ವಾಮಿ! ಶಾಮಣ್ಣನ ಸ್ವಭಾವ ತಮಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಅವನು ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಲ್ಲಾಂತ ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾನೆ ರಾಯರೆ.

ರಂಗ—(ರೋಗಿ) ಕಂಡಿದೀನಿ ಬಿಡಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಆಣೆ ರುವಾಯಿಗಳನ್ನ ಸಾಲಾಮಾಡಿ ತಿಥಿ ಮಾಡಿಲ್ಲಾಂತ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಭಾಷೆಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನ ಈಗ ಮುರಿದು ಒಲೆಗೆ ಹಾಕಬಹುದಂತೆ, ಈಗ ತನ್ನ ಮಾತುಳುಸಿಕೊಳ್ಳೋ ಕಾದ್ರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಲ್ಲಾನ್ನೋ ಆಣೇನ ಮುರೆಯೋದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಶಂಕರ—ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲಿ. (ಪಿಸ್ತಿನಾಗುವನು.)

ರಂಗ—ನಾಡಿದ್ದು ಹಿಂಬರಿಂಗು ಸಮನ್ವಿತತೋ ?

ಶಂಕರ—ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ರಾಯರೆ! ನೀವುಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ದುಡುಕು ತೀರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಆ ಬಡಪಾಯಿಮೇಲೆ ದಯ ತೋರಿಸಿ

ರಂಗ—ಅಲ್ಲರಿ! ನಾನು ಜಾಮೀನಾಗಿ ಸಾಲಕೊಡಿಸಿದ್ದೇ ತಪ್ಪಾಯಿ ತಲ್ಲವೇ ?

ಶಂಕರ—ಶ್ರದ್ಧಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ಗಲಾಟೇಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಿ ಕಾಯಿಲೆಬಿದ್ದ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಸಂಬಳ ಅವನ ಕೈಗೆ ಬಂದು ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಂತನ್ನಾದರೂ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ.

ರಂಗ—ನೋಡೀ, ನಂಗದೊಂದೂ ಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ನೀವು ಆದರ ವಿಚಾರ ಏನಿದ್ರು ಆ ಅರ್ಜುನ ಸೆಟ್ಟಿನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಆಂ, ನೀವು ಖಾಯಿಲೇನ್ನುತ್ತಲೂ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪ್ಯಬಂತು—ನೋಡೀ—ನಾನು ಮೊನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ದೇವಿ ಉಪಾಸಕರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸು ವಿಚಾರ ಅದೂ ಇದೂ ಮಾತನಾಡ್ತು, ಆ ದಿನ ಆ ಶಾಮಣ್ಣನ ತಂಗೀಗೆ ಆ ಪ್ರೇತದ

ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋವಾಗ ಒಂದು ಉಂಗುರ ಸಿಕ್ಕಿತುಂದ್ರಲ್ಲ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದರೂ-ಅದು ಮನೆಲಿರೋವರೆಗೂ ಮನೆಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಖಾಯಿಲೆ ಬೀಳ್ತಾನೆ ಇರತ್ತಂತೆ. ಅದನ್ನು ಕೈಯಾರ ಎತ್ತಿ ಬಿಸಾಟರೆ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡೆಗಳು ಸಿಡಿಯುತ್ತವಂತೆ; ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ನೋರಿಗೆ ಆಯಸ್ಸು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಂತೆ. ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದರು.

ಶಂಕರ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಹಾಗಾದರೆ ಅದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗೋ ಬಗ್ಗೆ?

ರಂಗ—ಅದೇನೋ! ನೋಡಿ, ಆ ಉಂಗುರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದಿನವೇ ಆ ಹುಡುಗಿ ಕಾಯಿಲೆಬಿದ್ದು ಅನೇಕದಿನ ನರಳಿ ಎದ್ದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಶಾಮಣ್ಣ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಖಾಯಿಲೆ ಈಗ ಅವರಮ್ಮನಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ.

ಶಂಕರ—(ಸ್ವಗತ) ನಿಜವಿರಬಹುದು! (ಪ್ರಕಾಶ) ಹಾಗಾದರೆ ಅದನ್ನು ಏನಮಾಡಬೇಕಂತ ಹೇಳಿದರು?

ರಂಗ—ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು!

ಶಂಕರ—ಅಂದರೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ದಯವಿಟ್ಟು ತಾವೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ.

ರಂಗ—ಹಾಗಾದರೆ ಒಂದು ಉಪಾಯಮಾಡಿ; ಅದನ್ನು ಒಂದು ಡಬ್ಬಿಲಿ ಜೋವಾನವಾಗಿಟ್ಟು, ಮುಚ್ಚಳ ಭದ್ರವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿ, ಎಲ್ಲೂ ಬೀಳಿ ಸದಹಾಗೆ ನನ್ನ ಕೈಗೇನೇ ತಂದುಕೊಡಿ ಬರೋವಾರ ನಾನು ಹೇಗೂ ಬಿಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಲ್ಲಾ, ಆಗ ತಗೊಂಡೋಗಿ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಆಮೇಲೆ ಅವರ ತಲೆ ಪಾಡು.

ಶಂಕರ—ಮೊದಲು ಈ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ರಾಯರೆ, ಪಾಪ ಆ ಬಡಪಾಯಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಆ ಕೇಸನ್ನು... (ವಿನಯದಿಂದ ನೋಡುವನು)

ರಂಗ—ನೋಡಿ ನನ್ನ ಕೈಲೇನೂ ಇಲ್ಲ; ನೀವು ಬೇಕಾದರೆ ಆ ಅರ್ಜು ನಸೆಟ್ಟೇನೇ ಕೇಳಿ....ಆಂಂಂ .. ನೀವು ಆ ಉಂಗುರಾ ತರೋಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಹುಷಾ ರಾಗಿ ಎಲ್ಲೂ ಬೀಳಿಸದಹಾಗೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆನೇ ತಗೊಂಡುಬನ್ನಿ. (ಹೊರ ಡುವನು)

ಶಂಕರ—(ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡ್ಬು) ಕೊನೆಗೂ ರಾಯರ ಮಾತೇ ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ಸಾಲ ಶೂಲವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಕೊರಗು ಕಾಡು ಕಿಚ್ಚಾಯಿತು ಅವನೀದುಸ್ಥಿ ತೀಗೆ ನಾನೇ ಕಾರಣವಾದೆ. ನನಗಿನ್ನೇನು ಗತಿ ಬರುತ್ತೋ . ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ಮೊದಲು ಆ ಉಂಗುರಾ ನ ಮನ್ನೆಯಿಂದ ದಾಟಿಸಿಬಿಡತೇನೆ.

(ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ಏಳನೆಯ ಪ್ರವೇಶ

[ಶಾಮಣ್ಣನ ಮನೆ ಹಜಾರ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವರು.]

ಸುಬ್ಬ—ಶಾಮೂಕಾಲಿಗೆ ನಾನೇ ಕೈಯಾರ ಸಂಕೋಲೆ ತೊಡಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ನಾವಿಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟೂ ಅವನ ಖರ್ಚಿಗೆ ದಾರಿಯೇ ಆಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಕಾಸಿನಷ್ಟೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಏನು ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತೋ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ

ಲಿಂಗ—ಅಂಗಂದರೇನವ್ವ ?

ಸುಬ್ಬ—ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ಕೇಸೇನಾದರೂ ಶಾಮೂಗೆ ಪ್ರತಿ ಕೂಲವಾದರೆ ನಾನು ನಾಳೆ ಪಾತೂನ ಕರಕೊಂಡು ಅವಳ ಮಾವನೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೀನಿ ಅವರಿಗ್ಲಾಗ ಬಂದು “ಪಾತೂನ ಕಳಿಸಿ, ಪಾತೂನ ಕಳಿಸಿ” ಅಂತ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಾಗದ ಬರೀತಿದ್ದ ಅವನೂ ಮುದುಕ, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಅವನೂ ಸಧ್ಯ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಗನೇ ಆಗಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಕೈಕಾಲಾದರೂ ಕಟ್ಟಿ ಶಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ದುಡ್ಡಿನ ಸಹಾಯ ಮಾಡೋಹಾಗೆ ತರ್ತೊಂದು ನಡೆಸುತೇನೆ.

(ಪಾತು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬರುವಳು.)

ಸುಬ್ಬ—ಒ, ಪಾತೂ! ಕೂತುಕೋ! ನಾನೇ ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದೆ.

ಪಾತು—(ಕುಳಿತುಕೊಂಡು) ಯಾರು ಕಾಣಿಸುವೋ ಹೇಳೋದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ಏನು ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತೋ ತಿಳಿದರೆ, ಅಪ್ಪನಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕೋಪ ಬಂದಿದೋ ಅನ್ನೋದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ.

ಸುಬ್ಬ— ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅದರೂನೂ ಅವರು ಪ್ರೇತವಾಗಿದಾರೆ ಅನ್ನೋ ಮಾತಂತೂ ದೂರ ದೂರದ ಉರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹರಡತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದೇ ಅದನ್ನ ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ ನನ್ನ ಕರುಳು ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತೆ.

ಪಾತು— ನನಗೆ ಸರಿಗಾದ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿ, ಜೀವಕೊಡೋ ಅಂಥೋರ ಸಹಾಯ ದೂರಿತರೆ ಆ ಪ್ರೇತ ಯಾರೂನ್ನೋದನ್ನ ಪತ್ತೆಮಾಡಿ ಈ ಹಾಳು ಜನಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ.

[ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಪ್ರವೇಶ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆತುರ]

ಸುಬ್ಬ— ಬನ್ನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಕೂಡುತ್ತಾ) ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತೀರ್ಮಾನ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಲಿ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬಸವಯ್ಯನನ್ನ ಶಾಮೂ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಬಂದೆ.

ಸುಬ್ಬ— ಇಷ್ಟು ಅನಸರದಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬಂದಿರಿ! ನೀವೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಧೈರ್ಯ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಒಂದು ಭಯ ತೋರಿತು. ತಿರುಗಿ ಬೇಗ ಹೊರಟುಹೋಗೋಣಂತ ಬಂದೆ. (ಪಾತುಕಡೆ ತಿರುಗಿ) ಅಮ್ಮಾ ವಾತಮ್ಮ, ನೀನು ಹರಮಾಡದೆ ಆ ಉಂಗುರಾನ ಒಂದು ಡಬ್ಬೀಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು. ನಾನು ಅದನ್ನ ಈ ಮನೆಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಒಂದ ನಿಷ್ಟತೊಲದಹಾಗೆ. ಕೇಸು ಶಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಕ್ರೂರವಾವಾಗಿ ಆಗಲಾರದು. ಖಂಡಿತ ಅಂಥಾ ಪದಾರ್ಥ-ಅಮಂಗಳವಸ್ತು ಮನೇಲಿರಬಾರದಮ್ಮ. ನನ್ನೀ ಮಾತನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆಸಿಕೊಡು.

ಪಾತು— ನಿಮ್ಮಾ ಕುರುಡುಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗೋದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇತದ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಉಂಗುರಾ ಇರುತ್ತೀಂದರೆ ಅದನ್ನ ನಂಬೋ ನಿಮ್ಮ

ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜಾಗವಿಲ್ಲ ಒಂದುವೇಳೆ ಅದು ನೀವು ಹೇಳೋ
ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೇ ಪ್ರೇತವಾದರೆ, ತಂದೆ ಮಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಹೀನ
ವಾಗಿನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾಪರ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತೇನಮ್ಮಾ !

ಸುಬ್ಬ— ಅಯ್ಯೋ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ನೀವೂ ಈ ಹಾಳು ಕೂಗನ್ನೇ ನಂಬು
ತ್ತೀರಾ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ತಪ್ಪಯಿತಮ್ಮಾ, ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಆ ಉಂಗರ
ನೋಡಿದರೆ ಭಯವಾಗುತ್ತೆ ಅದರ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದಮೇಲಂತೂ ನನ್ನ
ಭಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ...ವಾತಮ್ಮ! ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಕೇಳಿಕೊಡತೇನೆ, ನನಗೆ
ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದು—

ಪಾತು—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಹಾಗಲ್ಲಮ್ಮ! ಆ ಉಂಗರ ಮನೇಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿದರೆ ...

ಪಾತು— ಏನಾದರೂ ನಾನದನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆಯೋದಿಲ್ಲ. ಬಂದ
ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ; ಅದರ ಮಾಲಿಕನ್ಯಾರೋ ಅದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡೇ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಅದರ ವಿಚಾರ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತೇನೆ

ಸುಬ್ಬ— ಪಾತು ! ಅದರ ಮಾಲಿಕನ್ಯಾರೋ ಏನೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಪತ್ತೆ ತರದಾದು ನಡೆಸುತಾ ಕೂತುಕೊಳ್ಳೋಕೆ ನಮ್ಮ ಕೈಲಾಗುತ್ತೆಯೇ!
ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಮ್ಮಾ !

ಪಾತು—ನಾನು ಆ ಉಂಗುರಾನ ಈಚೆಗೆ ತೆಗೆಯೊಲ್ಲ! ಆದದ್ದೆಲ್ಲಾ
ಆಗಲಿ, ಕೊನೇವರೆಗೂ ಶೋಧಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ನೀನಿಷ್ಟು ಹರ ತೊಟ್ಟರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ. ಅದು ಮನೇ
ಲಿದ್ದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಾಹಿಲೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರಂತೆ. ಅದನ್ನು ದಾಖ
ಲೆವೊರಿಗೆ ಆಯಸ್ಸು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಂತೆ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಸಾಟರೆ ಕಣ್ಣು ಗುಡೆ
ಸಿಡಿದುಹೋಗುತ್ತಂತೆ.

ಪಾತು— ನಿಮ್ಮ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ
ಖಂಡಿತ ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ—ಅದರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸರಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ನಿರಾಶೆ) ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟ, ನಾನು ಕೋರ್ಟಿನ ಬಳಿಗಾ
ದರೂ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

[ಬಸವಯ್ಯನು ಗಾಬರಿಯಿಂದೋಡಿಬರುವನು]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಏನು ಬಸವಯ್ಯ ಸಮಾಚಾರ—?

ಬಸವ—(ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ) ಕೋರ್ಟಿನಾಗೆ ತೀರ್ಮಾನ ಏಳಿದರು

ಪಾತು—ಮತ್ತು **ಸುಬ್ಬ**—ಏನಾಯಿತು ಬೇಗ ಹೇಳು ಬಸವಯ್ಯ!

ಬಸವ—(ದುಃಖದಿಂದ) ಈ ನಾಲಿಗ್ಯಾಗೆ ಎಂಗೇಳಲರವ್ವ !

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹೇಳು ಬಸವ, ಸುದ್ದಿ ಬೇಗ ಹೇಳೋ.

ಬಸವ—ರಾಯರ ಸಂಬಳದಾಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅತ್ತು ರೂಪಾಯಿನಂಗೆ
ಇಡಿದು ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡೋ ಅಂಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರವ್ವ.

ಸುಬ್ಬ—ಅಯ್ಯೋ ! ಆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕರ್ಮ ಕೇಳೋರೆ
ಇಲ್ಲವೇ ? ಹತ್ತುರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಏನು ತಿನ್ನಬೇಕಂತೆ ! ಶಾಮೂನ
ಇನ್ನೂ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಂಡಿದಾರೆಯೇ ?

ಬಸವ—ಇಲ್ಲರವ್ವ

ಸುಬ್ಬ—ಹಾಗಾದರೆ ಬರುತಾ ಇದಾನೆಯೇ ! ಅವನಿಗೆ ಈ ಹಾಳು
ಮುಖ ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲಿ—(ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು)

ಬಸವ—ಬರುತಾ ಇಲ್ಲರವ್ವ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹಾಗಂದರೇನಯ್ಯ ?

ಬಸವ—ಜಡ್ಡಿಗೋಳು ತೀರ್ಮಾನ ಏಳೋವಾಗ ನಾನು ಆವರಿಂ
ದೇನೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಅವರೋದಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳುತಾ ಕೇಳುತಾ ಬಿಂಚಿದ ಅಂಗೇ
ಉರುಳಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸುಬ್ಬ—ಅಯ್ಯೋ ! (ಬಿಕ್ಕುವಳು)

ಪಾತು—(ಕಾತರಳಾಗಿ) ಆಮೇಲೆ ?

ಬಸವ—ಅಲ್ಲಿಂದ ನೀರ್ತಂದು ನೆತ್ತಿಗೆ ತಟ್ಟಿ, ಗಾಡಿ ಮಾಡಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ
ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಸುಬ್ಬ—ಅಯ್ಯೋ ! ನನ್ನ ಕಂದಾ !

ಬಸವ—ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓದಮೇಲೆ ಅತ್ತು ನಿಮಿಸಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿ 'ಅಮ್ಮಾ! ಪಾತು!" ಅಂದು. ಡಾಕ್ಟರು "ನಾಳೆಗಂಟ ಇಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. ಕಳ್ಳು ಎದೆ ಬತ್ತಿಬಂದೈತೆ ಸುದಾರಣೆ ಆಗಬೇಕೂ"ಂದ್ರವ್ವ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಬಂದೆ.

ಸುಬ್ಬ—ನಾಲ್ಕು ದಿನವಾಯಿತು, ಬಾಯಿಗೊಂದು ತೊಟ್ಟು ಗಂಜಿ ಹೋಗಿ; ನಾನೇ ನನ್ನ ಮಗುಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕೋಲೆಯಾದೆ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇನಯ್ಯ ನೀಬಂದಾಗ ?

ಬಸವ—ಔದು ಬುದ್ದೀ! ಆಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು, ಅದನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು ಒಬ್ಬಳು ನರ್ಸಮ್ಮ. ರಾಯರು ಅವ್ವನನ್ನೂ ಪಾತವ್ವ ಅವರನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೊಂದು.

ಪಾತು—ನಡಿಯಮ್ಮ! ನಾವು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಬಸವಯ್ಯ, ನಿಂಗಮ್ಮ, ನೀವು ಇಲ್ಲಿರಿ ನಾವು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶಾಮಣ್ಣನ ಕರ ಕೊಂಡು ಬರ್ತೀವಿ.

ಬಸವ—ಆಗಲಿ ತಾಯಿ

[ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ಪಾತಮ್ಮ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ]

ಬಸವ—(ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಚೀಲದಿಂದ ಪಾತಕೆಲೆ ತೆಗೆದು ಅಗಿಯುತ್ತಾ) ನಿಂಗೀ! ಇಟ್ಟುಂಡು ಎಳ್ಳು ದಿನವಾದೋ. ಅಸೀ ತಡೀಲಾರೆ ಕಣೆ.

ನಿಂಗಿ—ನಾಳೇನೆ ಫಸ್ಟ್ ತಾರೀಕು. ಸಂಬಳ ಬರಬೋದು. ಸಂಜೆ ಕಡೆ ರಾಗಿ ತಂದು ಒಟ್ಟಿತುಂಬ ತಿನ್ನಾನಿ. ಸದ್ಯ ನೀವು ಹಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸಾಲದಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ.

ಬಸವ—ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕಂಡೂವಾ?—ಹುಂ—ಎಲ್ಲಿ; ವಸಿ ಕಡ್ಡಿ ಪುಡಿ ಕೊಡು—

[ಅಡಕೆಲೆ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಕೂಡುವರು.]

ಅಂಕ ೨—ದೃಶ್ಯ ೧

[ಅಶ್ವತ್ಥ ಕಟ್ಟೆಯ ಪಕ್ಕ. ರಂಗನಾಥರಾಯನು ನಿಂತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು.]

ರಂಗ—ನನ್ನ ದುರಾಶೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಅಮೂಲ್ಯ ತಿಲಸ್ಮಾತಿ ಕಳೆ

ಕೊಂಡೆ ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸೇ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು ಮೈನಲ್ಲಿ ಲವ ಲವಕೆ ಕಡಮೆ ಆಯಿತು. ನನ್ನ ಹಣಾನೆಲ್ಲ ಸೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಗೊಂಡು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸಿಬಿಡಬೇಕು ಕಂಪನಿಯಹೆಡ್ಡ್‌ಡಾಫೀಸಿಗೆ ಬರೆದು ನನ್ನೇಜನ್ನಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟಿನಲ್ಲೂ ಚಲಾಯಿಸೋಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೋಬೇಕು. ಅಲ್ಲ ಸಕ್ಕ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸು ನಡೆಯಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಒಂದು ಸಾಲ್ಕು ಜೊತೆ ಜೋಡೀಗ್ರಾಮ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿಬಿಡಬೇಕು ಅವಳು ತವರುಮನೇ ಯಿಂದ ಬರೋವೇಳೆಗೆ ಮನ್ನಾಲಾಲರ ಹತ್ತಿರ ಒಳ್ಳೇ ಔಷಧಿ ತಗೊಂಡು ಮೈ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿಕೋಬೇಕು.

[ಸಂಜಯ್ಯನು ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು]

ರಂಗ—ಯಾಕೆ ನಂಜಯ್ಯ ಮಂಕಾಗಿದ್ದೀಯಾ ?

ನಂಜ—ನನ್ನೆಂಡರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಜಾಸ್ತಿ ಯಾಗೈತೆ ಬುದ್ದಿ !

ರಂಗ—ಅದು ಯಾವಾಗಲಿಂದ ?

ನಂಜ—ಮದ್ಯಾನ್ನದಿಂದ ಬುದ್ದಿ

ರಂಗ—ಔಷಧಿ ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆ ?

ನಂಜ—ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರು ಸೇಸಪ್ಪನೋರು.

ರಂಗ—ಅವರಿಗೇನು ಬರತ್ತೋ ?

ನಂಜ—ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಬುದ್ದಿ ಈ ಪೂರಾಗೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮಂತ ಗರೀಬರಿಗೆ ಮುಘತ್ತು ಔಷಧಿ ಕೊಡೋರು

ರಂಗ—ಬಿಟ್ಟು ಔಷಧಿ ಸಿಗುತ್ತೇಂತ ವಿಷ ತಗೊಳ್ಳೋದೇನಯ್ಯಾ ?

ನಂಜ—ಏನೋ ಒಳ್ಳೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಡುತ್ತಾ ಅವರಿ. ದೇವರ ದಯ ಇದ್ದರೆ ಇಸಾನೇ ಅಮೃತ ಆದೀತು

ರಂಗ—ಯಾಕೋ ನಿನಗೂ ಆ ಬಸವಯ್ಯನ ಮಂಕು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಹಾಗಿದೆಯಲ್ಲೋ ! ಅಲ್ಲವೋ

ನಂಜ—ನಿಮ್ಮ ಗಾಸ್‌ಲೈಟಿನಂತ ಬುದ್ದಿಗಿಂತ ಬಸವಯ್ಯನ ಮಂಕು ಆಣತೇನೇ ಮ್ಯಾಲಿಬಿಡಿ ದೇವರಾ

ರಂಗ—ಅಂದರೆ ?

ನಂಜ—ಅಂದರೆ ಅದು ಯಾರ ಕಣ್ಣು ಚುಚ್ಚಾ ಕಿಲ್ಲ ಅಂತ ಬುದ್ಧಿ !
ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಮನೇಕಡೆ ಓಗಿದ್ದರಾ ! . .. ಹಂ—ಈಗ ಯಾಕೆ ಓದೀರಿ;
ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬ್ಯಾಕೆ ಬೆಂದಾಯ್ತು; ಅಲ್ಲದೆ ಪಾತವ್ಯ ಊರಾಗಿಲ್ಲ ಮನ್ಯಾಗ
ತಿನ್ನಕೆ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ, ಸುಬ್ಬವ್ವನ್ನೂ ಲಿಂಗೀನೂ ಕರಕೊಂಡು, ಅಳ್ಳೀಗೋಗಿ
ಬಿಟ್ಟವರೆ.

ರಂಗ—(ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗುವನು.)

ನಂಜ—ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧಿ ನಿಮಗೆ ಯಸನ?

ರಂಗ—(ಎಚ್ಚರಹೊಂದಿ) ಅಹಂ—ವ್ಯಸನವೇನು? “ಆ ಹುಡುಗಿ ಪ್ರೇತ
ದುಂಗುರ ತಗೊಂಡ್ದೊಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಜೊತೇಲಿ. ಇನ್ನು ಅದರಿಂದ ಆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ
ಏನೇನನಿಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸುತ್ತೋ”ಂತ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನಂಜ—ಬುದ್ಧಿ! ಆ ಪಿರೇತಾನೆ ಬಂದು ಕೇಳೋವರೆಗೂ ಆ ಉಂಗು
ರಾನ ಈಚೆಗೆ ತೆಗಿಯಾಕಿಲ್ಲಂತ ಆಣೆ ಮಡಿಕೊಂಡವರಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಅವರು

ರಂಗ—(ಹುಸಿನಗೆ ನಗುತ್ತಾ) ಏನೋ?! ಪ್ರೇತಾನೇ ಒಂದು
ಕೇಳೋದೇ!

ನಂಜ—ನಾ ಬತ್ತೀನೀ ಬುದ್ಧಿ, ದ್ಯಾವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಪರ್ವದ ತಗೊಂಡೋಗಬೇಕು ನನ್ನೆಂಡರಿಗೆ. ಅಂಗೇ ಪಂಡಿತರನ್ನ ನೋಡಿ
ಕೊಂಡು .

ರಂಗ—ಇದೇನಯ್ಯ ದೇವರಮೇಲಿಷ್ಟೊಂದು ಭಕ್ತಿ ?

ನಂಜ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಯೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ ಒಕ್ಕಲು, ಇದು
ಇಸ್ರೇಪ್ಪರ. ಇಂದೆ—ನಿಮ್ಮ ಗುಲಾಮನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ್ಪಾಗೆ, ಈ ದ್ಯಾವರಮ್ಯಾಗೆ
ಆಣೆ ಮಡಗಿ, ಸುಳ್ಳೇಳಿ ನನ್ನಾಲ್ಗೇಗೆ ಉಳ ಸುರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಪಾಪ
ತೊಡಿಯಾಕೆ ದಿನಾ ಈ ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೀನೀಂತಅರಕೆ ಒತ್ತಿದೀನಿ

ರಂಗ—ಯಾಕೋ ? ನಿನಗೂ ಬಸವಯ್ಯನ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಹಾಗಿದೆ

ನಂಜ—ಆ ಪುಣ್ಯ ಎಲ್ಲೆಂದ ಬಾತು ಬುದ್ಧಿ ! ಉಡಮನೇ ಗಂಟು
ಕದ್ದು, ಅದನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ ಎಂಡರ ಕೊಳ್ಳುಗಿನ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ ಮಾರಿ,
ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನೂ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕಂಡೋರ ಬಾಯಿಗಾಕಿ, ಸತ್ತು

ಸಂಪಿಗೆಮರ ಆಗಿರೋ ದರ್ಬರಾಯನಂಥ ದಣೀ ಎಸರಿಗೆ ಇಸ ಮಡಗಿ, ಅದನ್ನ ಉರಾಗೆಲ್ಲಾ ಸಾರಿ, ಉವಿನಂತ ಅವ್ವ-ಮುತ್ತಿನಂತ ಮಗ ಅವರ ಒಟ್ಟೇ ಉರಿಸಿ, ಪತರಗುಟ್ಟುತಾ ಇರೋ ಪಾಪಿ ಚೆಂಡಾಲಾ ನಾನೆಲ್ಲಿ! ದೇವರಂಥ ಮನಸ ಆ ಬಸವಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿ! ಅಂತಾವರೆಸರೆತ್ತಾಕೆ ಕೂಡ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ ಬುದ್ದೀ ನಮ್ಮಂತಾವರ್ಗೆ. ಅವನಿಂದೇನೆ ಏಳಿದ್ದು— ನಮ್ಮಂತಾವರಿಗೆ ಜೂಟಾದಾರಿ ಒಂಟಾಕಿಲ್ಲ, ಅದು ಓದ್ದೋರು ಬರೆದೋರಿಗೇ ಚೆಂದಾಂತ. ಈಗದು ನಿಜಾಂತ ಕಾಣಿಸುತ್ತೈತೆ

ರಂಗ— ನಂಜಾ! ನೀನು ಯಾರಮುಂದೆ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡ್ತಾ ಇದೀ ಅನ್ನೋದು ಗೊತ್ತೋ?

ನಂಜ— ನಂಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು ಬಿಡೀಬುದ್ದೀ. ಕಂಡೋರಗಂಟೆಗಾಸೇ ಬಿದ್ದು, ಅವರತಲೆ ಗೋರ್ಲಮಾಡಿ, ಪತ್ರ ಅಬೇಸ್ ಮಾಡಿ, ಸುಳ್ಳುರುಜೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಗಂಟು ನುಂಗಿ, ತಿರುಗಿ ಆ ಮನೇಗೆ ಓಗಿ, ಅವರತಲೇ ಸವರಿ, ಸಾಲ ಕೊಡಿಸಿ, ಮನೇ ಮುಣುಗ್ಗಿ, ಒಟ್ಟಿತುಂಬಿಕೊಳ್ಳೋರು ಯಾತರ ದೊಡ್ಡ ಮನಸರೂ!

ರಂಗ— ನಂಜಾ! (ರೇಗಿ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುವನು)

ನಂಜ— ನನ್ನೆಂಡರ ಕಾಯಿಲೇ ವಾಸಿಮಾಡತೀನೀಂತ ಪೂಜೆನೆಪ ಮಾಡಿ ಮಡಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕಸುಗೊಂಡು ಮೋಸಮಾಡಿ ಒಟ್ಟೇ ಒರಕೊಳ್ಳೋರು ಯಾತರ ದೊಡ್ಡ ಮನಸರು!

ರಂಗ— ಅಲ್ಲವೋ! ಲೋ! ನಿನ್ನ ಮನೇಮುಂದೆ ಸುಳಿದಾಡುತಿದ ಪ್ರೇತದ ತಡೆಗಟ್ಟೋಕೇಂತ ಪೂಜೆ ಹಾಕಿಸಿದೇನೋ, ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನೆಂಡರ ಖಾಯಿಲೆ ವಾಸಿಮಾಡತೀನೀಂತ ದುಡ್ಡಿಸಿಕೊಂಡೇನೋ? ಪೂಜೆ ಹಾಕಿ ಬಂಧಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಆ ಗ್ರಹದ ಸುಳಿವಾದರೂ ಇದೆಯೇ ನಿನ್ನ ಬೀದೀಲಿ?

ನಂಜ— ಸುಳಿದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಗಲ್ಲಿ ಗಂಡುಗಳನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು, ಮೂಳೆ ನೆಗ್ಗಿಸಿಬಿಡುತಿದ್ದೆ. ನಾನೇ ಕೈಯಾರ ಬಿಟ್ಟಂಗಾಯಿತು ಆ ಗರಾವ.

ರಂಗ— (ಬಿಚ್ಚುವನು. ಕೋಪವನ್ನು ನುಂಗಿ) ನೋಡು ನಂಜಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನೊಂದಿದೆ, ಈಗ ನೀನೇನಂದರೂ ನನಗೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲ.

ಆಂ....ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀನ ಕರಕೊಂಡೋಗಿ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಡಾಕ್ಟರ್ ಭೂಷಣಗಾದರೂ ತೋರಿಸೋ !

ನಂಜ—ನಿಮ್ಮ ಡಾಕ್ಟರ್ ಭೂಷಣ ಗೀರ್ಷ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಸಿನ ಕಾಲಿಡ ಯೋರು ಬುದ್ದೀ ; ಮನಸನ ಕೈ ಇಡಿಯೋರಲ್ಲ, ನಮ್ಮಪ್ಪ ದೇವರವನೆ— ಬತ್ತೀನಿ ಬುದ್ದೀ.

ರಂಗ—ದೇವರೆಲ್ಲಿದಾನೋ ನಿನ್ನ ಗೋಳು ಕೇಳೋಕೆ ?

ನಂಜ—ಇಸ ಮಡಿಕೊಂಡು ಎದುರೆಗಿರೋ ಸರಮನಸರಿಗಿಂತ ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲದಿರೋ ದ್ಯಾವರೇ ಮೇಲು—ನಾನು ಬತ್ತೀನಿ ಬುದ್ದೀ.

ರಂಗ—ನಂಜಾ ! ನಿನ್ನ ಮೂಡಭಕ್ತೀಲಿ ವಾಪ ಆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗೋದುಕೂಡ ನೋಡೋದಿಲ್ಲವಲ್ಲೋ !

ನಂಜ—(ರೇಗಿ, ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು) ಆಹಾ! ಬುದ್ದಿ! ನನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಇಚ್ಛಾರ್ಥಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು ಅರಿಯೋದು ನೋಡಿ ನನ್ನೊಟ್ಟ ಉರೀತ್ಯತೆ ನನ್ನೊಡೆಯಾ—ನಾ ಬತ್ತೀನಿ—

ರಂಗ—ನಂಜಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ ನೀನು ಏನಂದರೂ ನನಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀನ ಕರಕೊಂಡೋಗಿ ಡಾ|| ಭೂಷಣಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸು. ಅವರಿಗೇನು ದುಡ್ಡು ಬೇಕಾದರೂ ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೀನಿ.

ನಂಜ—ಶಾಮಣ್ಣೋರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಂಗೆ ತಾನೇ !

ರಂಗ—ಅಯ್ಯಾ! ನೀನು ಅದನ್ನ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡಬೇಡ, ನನಗೆ ನಿನ್ನಂಥಾವರ ಸ್ನೇಹ ಹೆಚ್ಚೇ ಹೊರತು, ಹಾಳು ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ ನಂಜಯ್ಯಾ!

ನಂಜ—ತಾವೇಳೋದೇನೋ ನಿಜ ಇರಬ್ಬೇದು, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಕೈಮುಟ್ಟಿದ ದುಡ್ಡಿನಿಂದ ಕೊಡಿಸಿದ ಔಷಧಿ ಇಸ ಆದೀತು—ನಾ ಬತ್ತೀನಿ ಬುದ್ದೀ—(ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು)

ರಂಗ—(ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ) ಇದ್ದವ ನೊಬ್ಬ ನಂಬಿಕಸ್ಥನಾದ ಭೃತ್ಯ-ಸ್ನೇಹಿತ ಇಂದು ಅವನೂ ಸರವು ಶತ್ರುವಾದ. ಅವನಾಡಿದ ಒಂದೊಂದು ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಮಾತೂ ಎದೆಯನ್ನಿ

ಏತಾ ಇದೆ ಕೊನೆಗಾದರೂ ಅವನು ನನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಜನ್ಮೇಪಿ ಅವನು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಿಡದಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಿಲಸ್ಮಾತಿಯು ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಗುರುವೂ ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನ ಗ್ರಹಗತಿಗಳು ಬಹು ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಅರ್ಜುನ ಸೆಟ್ಟೆಯ ಈಚಿನ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ವಕ್ರವಾಗಿವೆ ನಾಳೆಯೇ ಅವನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟರೋ ಪ್ರೋನೋಟುಗಳನೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಎಂಟೊವರೆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿನೂ ತಗೊಂಡುಬಿಟ್ಟು, ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಗುರುವಿನ ಪವಿತ್ರ ವರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ತಿಲಸ್ಮಾತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸಂಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಜೀವದಾಸೆಯಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಗುರುವೇ! ಅಧೀರವಾಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು.

ಅಂಕ ೨-- ದೃಶ್ಯ ೨

[ಶಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯ ವರಾರ—ಮುರುಕು ಮಂಚದ ಕಾಲಬಳಿ, ಬಸವಯ್ಯನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನು.]

ಬಸವ—(ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು) ಈ ಮನೆ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ದಾಟೋದಂ ಗಾಯಿತು ದೊಡ್ಡ ರಾಯರು ಅಣೆಮಡಗಿ ಏಳೋಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತೂ ಧೂಳಾಯಿತು ಅವರೇಳಿದಂಗೇ ಆಯಿತು ಈ ಮನೆ ಪಾಡು. ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಕಷ್ಟ ನೋಡಲಾರದೇನೆ ಪಾತವ್ವ ಸುಬ್ಬವ್ವ ನಿಂಗೀನ ಕರಕೊಂಡು ಅಕ್ಕೀ ಗೋದರಲ್ಲಿ, ಅದರಿಂದೇನಾದ್ರೂ ಇವರೊಸಿ ಸಲೀಸಾಗಿ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬವು ದಾಗಿತ್ತೊಂದರೆ, ಬರಗಾಲದಾಗೆ ದಿಬ್ಬಣ ಬಂದಂಗೆ ಇಷ್ಟುದಿನ ಇಲ್ಲದು ಈ ಮಾರಾಯ ಈಗಲೇ ಕಳಿಸಬೇಕಾ ಮಗಳ್ಳ ಗಂಡನ ಮನೇಗೆ—ಈ ಮಾರಾಯಿತಿ ಎಂಗೋಂತಿದ್ದೆ—ಓಹೋ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬಂದರೊಂತ ಕಾಣೆ ಸುತ್ತೈತೆ.

ರತ್ನ—(ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಪಂಚವಾಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಟ್ಟೆ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿಡುತ್ತಾ) ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಮನೆಗೆ?

ಬಸವ—ರಾಯರಿನ್ನಾ ಬಂದಿಲ್ಲರವ್ವ.

ರತ್ನ—ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನು ತರುತ್ತಿರಂತ ಹೋದೋರು ಇನ್ನೂ ಬರುತಾ ಇದಾರೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಯರು.

ಬಸವ—ಸಂಜ್ಞೆನಾಗ ವೇಟೇಕಡೆ ಓಗುತಿದ್ದರವ್ವ ಸಾಮಾನನಕ ಈಗ ತಂದೇ ತರುತಾರೆ

ರತ್ನ—ಬೇಡಾಂದಪ್ಪನ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ, ಹೆಂಡತಿ ಮನೆಗೆ ಬರೋವೇ. ಕೆಗೆ ಬರಿಗೈ ಆದರು ಏನೋ ನನ್ನ ಪೂರ್ಜೆಫಲ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿ. ಈ ಹಾಳು ಸಾಲ ಸೋಲ ಎಲ್ಲಾ ಹರಿದರೆ, ನಾವೂ ಒಂದೆರಡುದಿನ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಮನೆಲಿ ಬಾಳೋದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ಬಸವ—ಅಂಗ್ಯಾಕಂದೀರವ್ವ! ಇದೇ ಮನ್ಯಾಗೆ ಇಂದೆ ಆಳು ಬಿದ್ದಿರೋ ತೊಟ್ಟೇಲಿ, ತಾಸಿಲ್ದಾರು ಕಿಟ್ಟಪ್ಪೋರು-ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಬುದ್ಧಿಯೋರು ಬದು ಕಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಆಕೆದ ಅನ್ನದ ಖರ್ಚು ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಕೆ ಒಂದು ವರುಸವೆಲ್ಲಾ ಆದಾತು ಅಂತಾಮನೆ ತಾಯಿ ಇದು.

ರತ್ನ—ದೊಡ್ಡಮಾತು. ಈಗದನ್ನ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬು ತ್ತೇನು? ನಮ್ಮ ತಾತನೂ ಜೋಡೀದಾರರೂ, ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮದುವೇಲಿ ಬರೀ ವಾಲಗಕ್ಕೇನೇ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚುಮಾಡಿದರಂತೆ. ಆದರೆ ನಾನು, ಅವರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಈಗ ಹೀಗೆ ಉಪವಾಸ ಇದೀನಿ—ಅದು ಸರೀ! ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನ ಬರಹೇಳೊಂತ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒರ್ತಿ ನೀಂದ್ರು?

ಬಸವ—ಈಗ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಕ್ಷಣಾನೆ ಬತ್ತೀನೀಂತ ಎಳೆದರವ್ವ

ರತ್ನ—ಏನು ಪೂಜೆಯೋ; ಏನು ಕಥೆಯೋ—

ಬಸವ—(ಹೆಜ್ಜೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ) ರಾಯರು ಬರೋ ಅಂಗೈ ತರವ್ವ
[ಇತ್ತಲಿಂದ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ರತ್ನ—ನೂರು ವರ್ಷ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ
ವಲ್ಲಾಂತ ಬೈತಾ ಇದ್ದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಇದೇನಮ್ಮ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅವಸರವಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದು?

ರತ್ನ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಬನ್ನಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ. (ಮಂಚದಮೇಲೆ ಕೂಡು
ವನು) ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಟ್ಟಾದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿ
ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ. ಅದೇನು ಹೇಳು.

ರತ್ನ—ನೀವು ನಾನು ಕೇಳೋ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾದ ಜವಾ
ಬುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅದೇನು ಕೇಳು ತಾಯೀ!

ರತ್ನ—ನೀವು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ಯಾವ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವಿರೋ
ಮುಂದೂ, ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸರಿಯೇ ಅದೇ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಮರೆ
ಮಾಚದೆ ಯಾರಮುಂದೆ ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತೀರಲ್ಲವೆ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಇದೇನಮ್ಮ ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತೀ !.....ನಿನಗಿನ್ನೂ ನನ್ನ
ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿದು. ಹೋಗಲಿ-ಅದೇನು ಕೇಳಬೇಕೋ ಕೇಳು.

ರತ್ನ—ನೀವು ಮನಸ್ಸಿಗೇನೂ ತಿಳುಕೋಬಾರದು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಇಲ್ಲ ಹೇಳು ತಾಯೀ; ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳು

ರತ್ನ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! (ನಿಧಾನಿಸಿ) ಈಗ ಹೆಂಗಸರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ,
ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು
ಯಾವುವು?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹೆಜ್ಜೆ ಅಲ್ಲ—“ವ್ರತಾ” ಅನ್ನು—

ರತ್ನ—ಹೂಂ-ವ್ರತ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಗೌರೀವ್ರತ, ಸಾವಿತ್ರೀವ್ರತ, ಅರುಂಧತೀವ್ರತ.—

ರತ್ನ—ಸಾಕು ಸಾಕುಈಗ ಗೌರಿಹಬ್ಬ ವರುಷಕ್ಕೆಷ್ಟುಸಲ ಬರುತ್ತೆ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಒಂದು ಸಲ

ರತ್ನ—ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡಬಹುದೆ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಉಂಟೇ ! ಉಂಟೇ !

ರತ್ನ—ಅಂದರೇನಂದಹಾಗಾಯಿತೂ—ವರುಷಕ್ಕೊಂದು ಗೌರಿಪೂಜೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಂಡಂದಿರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ಗೌರಿಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಇಂಥಾ ಪೂಜೇನ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಬಾರದಂತ, ಅಲ್ಲವೇ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹೌದು-ಹೌದು !

ರತ್ನ—ಇದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಮರೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಲ್ಲವೇ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹಾಗಂದ್ರೇನಮ್ಮ ! ಈ ಸತ್ಯದ ವಿಚಾರ ಹೇಳೋದಕ್ಕೆ ಮರೆ ಮಾಡಬೇಕೇ ?

ರತ್ನ—ಇಷ್ಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬರಹೇಳಿದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ. ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯಾಯಿತೋ ; ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಿ ; ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಪಿ ಮಾಡಿಕೊಡೋಣಂದರೂ ಮನೇಲಿ ಒಂದುಚೂರು ಸಾಮಾನಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕಾಲಿಟ್ಟ ವಿಷಗಳಿಗೆ. ಬೆಳೆಗಿದ್ದರೆ “ಅದಿಲ್ಲಾ ಇದಿಲ್ಲಾಂತ” ಕೊರಗೋದು ; ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡೋದು. ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೋ !

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ಅಮ್ಮಾ ! ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೇ ಇರೋದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ದೇವರು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟುನೋಡಿ ಶಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾದಮೇಲೆ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಕಷ್ಟ ನಾಳೆಗೆ ಕನಸಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೆ ಆಂ, ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡಲೇ? ಆ ನಂಜಯ್ಯನ ಹೆಂಡತೀಗೆ ಮಂತ್ರ ಹಾಕೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ರತ್ನ—ಆಗಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಎದ್ದು ಹೊರಡುತ್ತಾ) ಬರಲೇ ಬಸವಯ್ಯಾ ?

ಬಸವ—ನಮಸ್ಕಾರ ದೇವರೇ! (ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಧೀರ್ಘಾಯಷ್ಟಾನ್ ಭವ (ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ರತ್ನ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇನೋ ಬಸವಾ?

ಬಸವ—ಕೇಳಿದೆ ತಾಯೀ! ಆದರೆ ತಾವು ಯಾತಕ್ಕಿಂಗೆ ಕೇಳದೀರಿ
ಬೋದು ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತರವ್ವ!

ರತ್ನ—ಯಾತಕ್ಕೇನು ಕೇಳಿದ್ದು, ಏನೋ ತಿಳಿದೋನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ತಲೆಹರಟೆ ಹರಟುತ್ತಾನೆ—

[ಹೆಗಲಿನಮೇಲೆ ಗಂಟನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಾಡಿದ ಮುಖದ ಶಾಮಣ್ಣನು
ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು ಬಸವಯ್ಯನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು
ಯತ್ನಿರುವನು]

ಶಾಮ—ಬಿಡು ಬಸವಯ್ಯಾ ಅಷ್ಟೇನೂ ಭಾರವಿಲ್ಲ.

(ಗಂಟನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಮಂಜದಮೇಲೆ ಕೂಡುವನು)

ರತ್ನ—(ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಪ್ರೇಮದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಲೇ?

ಶಾಮ—ಹೂಂ, ರತ್ನ, ಹೊತ್ತಿಸು! ನಾನೂ ಬಂದು ಸಹಾಯ
ಮಾಡುತ್ತೀನಿ.

ರತ್ನ—ಬೇಡ, ನೀವು ಸುದಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

(ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು.)

ಶಾಮ—(ಅವಳು ಹೋದಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ) ಹಣವಂತರ
ಮನೇಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗ. ನನ್ನಂಥ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನ
ಕೈ ಹಿಡಿದದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಉಪವಾಸವಿದೆ. ಆದರೂ ಮುಖದಮೇಲೆ
ಕೋಪದ ನೆರಳು ಸಹಾ ಇಲ್ಲ!..... (ಬಸವಯ್ಯನಕಡೆ ತಿರುಗಿ) ಒಸವಯ್ಯಾ!
ನಿನ್ನ ವರ್ಗದ ವಿಷಯವೇನಾಯಿತು?

ಬಸವ—ಯೆಡ್ ಮೇಸಟರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರೆದಿದ್ದರು ಬುದ್ದಿ; “ಇವನು
ನಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಂತ”. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೇಟರಾಫೀಸಿನಿಂದ ಆಗಾ
ಕಿಲ್ಲಾಂತ ಬರೆವಾರೆ. ಅಂಗಿಗಾಡಿ ಎಳ್ಳು ತಿಂಗಳ ಸುಬಳಕ್ಕೆ ಟೋಕರು.

ಅದಿನ್ನಾಸ್ತವಾಗ ಬತ್ತೈತೋ ಕೈಗೆ! ಅಂತೂ ನಾನಾಕೊಂಪೇಗೋಗಿ ಎಂಗೆ
ಬಾಳ್ವ ಬುದ್ದಿ! ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ನೆಳ್ಳನಾಗೆ....

ಶಾಮು— ಹುಂ— ನನ್ನ ನೆರಳು— ಕಾಳ್ವಿಚ್ಚಿನ ನೆರಳು.. ನೀನೀಗಲ್ಲ
ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀ ?

ಬಸವ— ಮನ್ಯಾಗೇ ಮಾಡಿಕೋತೀನಿ ಬುದ್ದಿ ಒಪ್ಪತ್ತು.

ಶಾಮು— ಲಿಂಗಮ್ಮ ಯಾವತ್ತು ಬರುತ್ತಾಳೆ ಊರಿಂದ ?

ಬಸವ— ದೊಡ್ಡವ್ವಾವರಕೂಡ ಬರಬೋದು

ಶಾಮು— ಅಮ್ಮ ಈಗ ಬರೋದೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ, ಪಾತು ಬರಬೇಕೂತ
ಒದ್ದಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾಳಂತೆ ನೋಡಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ದಿವಸ ಸುಸೂತ್ರ
ವಾಗಿ ಕಳೆದರೆ ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾದೀತು

ಬಸವ— ಅಂಗಂದ್ರೇನು ದೇವೇ ?

ಶಾಮು— ನಾಡಿದ್ದು ಗೌರೀಹಬ್ಬ ಅಲ್ಲವೇ ? (ಮುಕಾಗುವನು)

ಬಸವ— ಔದೂ ಬುದ್ದಿ! ಅದಕೇ ಚಿಕ್ಕವ್ವಾವೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗೋಳನ
ಬರೇಳಿ ಇಷ್ಟೊತ್ತೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶಾಮು— ಗೊತ್ತಾ ..ಅದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕು
ನಿನ್ನಲ್ಲೇನೂ ದುಡ್ಡುಗಿಡ್ಡು ಸಿಗೋಹಾಗಿಲ್ಲವೇ ?

ಬಸವ— (ವಿನಯ ದುಃಖಗಳಿಂದ) ಬಗವಂತನಾಣೆಗೂ ಇಲ್ಲ
ಬುದ್ದಿ, ನನ್ನ ಆಳ ಸುಬಳಾನಾರ ಬುದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅಬ್ಬದ ಖಚಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸುಳ್ಳೇಳಿದರೆ ನನ್ನ

ಶಾಮು— ಹಾಂ! ಹಾಂ! ತಡಿ! ನಾನು ಸುಮ್ಮನೇ ಕೇಳಿದೆ ಅಪ್ಪೆ,
ಹೋಗ್ಲಿ ಬಿಡು ನೀನು ಈಗ ನಮ್ಮ ಸೊಸೈಟೆ ಸೆಕ್ರಿಟರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ
ನಾನು ಕೊಡೋ ಕಾಗದ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಏನು ಜವಾಬು ಕೊಡು
ತಾರೋ ತಗೊಂಡು ಬರ್ತೀಯಾ ?

ಬಸವ— ಆಗಲಿ ಬುದ್ದಿ !

[ಶಾಮಣ್ಣನು ಜೇಬಿನಿಂದ ಪೇಸಿಲ್ ತೆಗೆದು ಒಂದು ಚೀಟಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಕಳು
ಹಿಸುವನು. ಬಸವಯ್ಯನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು.]

ಶಾಮು—(ಬಾಗಿಲಬಳಿಗೆ ಬಂದು ರತ್ನಮ್ಮನನ್ನ ನೋಡಿ) ಬಾ! ರತ್ನಾ! ಕೂತುಕೋ! (ರತ್ನಮ್ಮನು ಹತ್ತಿರ ಮಂಚವನ್ನೊರಗಿ ಕೂಡುವಳು—ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತಾ) ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದಕ್ಕೆ ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಒಂತಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ?

ರತ್ನ—ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಬೇಕಾದರೂ ಉಪವಾಸವಿರುತ್ತೇನೆ—
ಆದರೆ .

ಶಾಮು—ಆದರೆ! ಆದರೇನು ಹೇಳು ರತ್ನ—

ರತ್ನ—ಹೇಳಿಬಿಡಲೇ, (ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ) ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನೂ, ಉಪವಾಸದಿಂದ ಬಾಡಿಯೋ ಮುಖಾಂತರ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಹಾಳು ನಾಲಿಗೆ ನುಡಿಯದಿರೋದು ಒಳ್ಳೇದೂನ್ನಿಸುತ್ತೆ.

ಶಾಮು—ಹೇಳು ರತ್ನ, ಅನುಮಾನಿಸಬೇಡ—ನನ್ನೀ ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ಹೊಣೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಮನೇಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ನಿನ್ನನ ಕಷ್ಟಪಡಿಸೋದಕ್ಕೆ ನನಗ್ಯಾವ ಹಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರೋದನ್ನ ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿ ಹೇಳು

ರತ್ನ—ಏನೂ ಇಲ್ಲಾ, ..ಆಂ .. ನಾಳಿದ್ದು....

ಶಾಮು—ಹೂಂ, ನಾಳಿದ್ದು—

ಶಾಮು—(ಕುತೂಹಲದಿಂದ) ಏನು ಯೋಚಿಸುವಿರಿ? ನಾಳಿದ್ದು ಏನು ಹೇಳಿ?

ಶಾಮು—ನಾಳಿದ್ದು ಗೌರಿಹಬ್ಬ; ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ; ವರ್ಷ ಕೊನೆಯ ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಣಸಮಾನವಾದ ಪೂಜ್ಯಹಬ್ಬ; ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಚಿರಾಯವಾಗಿರಲೀಕ ಮಾಡೋ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ

ರತ್ನ—(ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಅಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಹೇಳಬೇಕೊಂದಿದ್ದದ್ದೆ ನ್ನಲ್ಲಾ ನೀವೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲಾ .ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಲ್ಲವೇ?

ಶಾಮು—ನಿಜವಿರಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹಾಗಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ರತ್ನ—(ಯೋಚನೆಯಿಂದ) ನಿಮ್ಮಕೈಲಿ ಯಾವಾಗ ಹೇಳಿದರು?

ಶಾನು—ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ.

ರತ್ನ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ನೀವೆಲ್ಲಿದ್ದೀರಿ ?

ಶಾನು— ಬಾಗಿಲಬಳಿ!

ರತ್ನ—(ದುಃಖದಿಂದ) ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಗಂಟನ್ನ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದೀರಾ ?

ಶಾನು— ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ.

ರತ್ನ—(ಸಂತಾಪದಿಂದ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ) ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನದು ಶತಾಪ ರಾಧವಾಯಿತು. (ಕಾಲು ಹಿಡಿದು) ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಾಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಡಾಂದುಬಿಡುವಿರೋಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನ ಕರೆಸಿ ಕೇಳಿ ದುಡುಕಿದೆ-ತಪ್ಪಾಯಿತು—ಕ್ಷಮಿಸಿ.

ಶಾನು—(ಅವಳ ಕೈಗಳನ್ನ ತನ್ನ ಕೈಲಿಟ್ಟು) ನಿನ್ನದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ ರತ್ನ ; ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ನನ್ನದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತು.

ರತ್ನ—(ನಿಧಾನಿಸಿ) ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಲ್ಲವೇ ?

ಶಾನು— ನಿಜವಿರಬೇಕು.

ರತ್ನ— ಹಾಗಾದರೆ ?

ಶಾನು— ಹಾಗಾದರೆ !

ರತ್ನ—ಮಾವನೋರ ಮಾತು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಗೊಳ್ಳೋದಿಲ್ಲವೇ ?

ಶಾನು— ಯಾವ ಮಾತು ?

ರತ್ನ— ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾದ ವರುಷ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದರಲ್ಲಾ “ನಿನ್ನ ಮನೇದಾಗಿ ಒಂದು ಜಳ್ಳುಕಾಳೂ ನನ್ನ ಮನೇ ಏಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ನೀ ಚಂಡಾಲ ತಗೊಂಡರೆ ನಾ ಚಂಡಾಲಾಂ”ತ; ಮೊನ್ನೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರೋವಾಗ ಅಪ್ಪ ನಿಮ್ಮ ಮನೇ ಸೀರೇನೆ ಉಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾ ರೈಲ್ವೇಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ನಿಮ್ಮ ಮಾವನೋರ ಮಾತು ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಗೌರಿ ಹಬ್ಬದ ಅರೆತಿನ ಕುಂಕುಮ ಕೂಡ ಕಳೆಸೋದಿಲ್ಲಾಂತ” ಹೇಳಿ

ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅಪ್ಪನಿಗೊಂದು ತುಂತೀಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ ಈವತ್ತೀಯೆ—“ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಲೊಂತ; ನಾನು ನನ್ನ ಪೂಜೇನ ಸರಾಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅದ ರಿಂದ ನಿಮಗೊಂದು ಕಾಸಿನಷ್ಟೂ ತೊಂದರೆಯಾಗದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ

ಶಾಮು— (ಸ್ವಗತ) ನನ್ನ ಪೂಜೇನ ಸರಾಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಿಮಗೊಂದು ಕಾಸಿನಷ್ಟೂ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಹುಂ! (ಪ್ರಕಾಶ) ರತ್ನ! ಇದೊಂದು ಕೋರಿಕೆ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನು ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ ಮದುವೆಯಾದ ವರುಷಾನೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು “ನನ್ನಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಾದ; ನನ್ನ ಹೆಸರಿ ನಿಂದಾನೆ ಜೀವನ ನಡೆಸತಾ ಇದಾನೇಂತ” ಅಪ್ಪನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಕ್ಕಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಮದ್ಯೇಸಂಕಲ್ಪೆ, ಉಂಗುರ, ತಟ್ಟೆ ಒಟ್ಟಲು. ಆದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಾನೂ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದ್ದು! ಅಂಥಾ ಅಪ್ಪನ ಹೆಸರಿಗೆ, ಅವನಿ ಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮನಿ ಹೆಚ್ಚಿ, ನಾಡಿದ್ದು ಗೌರೀಹಬ್ಬ ಅನ್ನೋವಾಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ-ಅಂದರೆ ದುಡ್ಡ ಕಳುಹಿಸೀಂತ ಬರೆದು. ಆ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಾನು ತಿಂದು ದಣೀ ಬೇಕೇ? ಅದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ರತ್ನ— ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ವ್ರತ.. (ಗದ್ದದಿತಳಾಗಿ) ನನ್ನ ಮಾಂಗ ಲ್ಯದ ಶ್ರೇಯಸು—

ಶಾಮು— ರತ್ನ! ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ನಾನಲ್ಲವೇ! ನೀನು ಮಾಡೋ ಪೂಜೆ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಲ್ಲವೇ! ನನ್ನ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಿ ಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವೇ! ಈಗೊಟಾಣಿ ಮಣ್ಣಿನ ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ತಂದು, ಅದಕ್ಕೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕಣ ಉಡಿಸಿ, ಅದರಮುಂದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ‘ನನ್ನಸುಖ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನ’ ಬೇಡಿ ಕೃತಾರ್ಥಳಾಗಬೇಕೆ? ಅದೂ ನನ್ನ ಈ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ? ರತ್ನ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನ ಬಯಸುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ವ್ರತದ ಹುಚ್ಚನ್ನ ಬಿಡು.

ನಾಳೆದ್ದು ಎಂದಿನಂತೆ ಅನ್ನ ಸಾರು ಮಾಡು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಿಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು, ಊಟ ಮಾಡೋಣ ಎನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಗುನಗುತಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಪವಾಸವಿರೋಣ

ರತ್ನ—(ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ) ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ವ್ರತ?

ಶಾಮು—ಇದೇ ನಿನ್ನ ವ್ರತ !

ರತ್ನ—(ಗದಗದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ) ಆಗದು? ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ವ್ರತ ನಿಂತುಹೋಗೋ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ, ನಾನು ವ್ರಾಣ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರಲಾರೆ

(ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ ದೂರ ಹೋಗುವಳು)

ಶಾಮು—(ಎದ್ದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ) ನಿಶ್ಚಯವೇ ರತ್ನ ?

ರತ್ನ—ಗೌರಮ್ಮನಾಣೆಗೂ ನಿಶ್ಚಯ !!

ಶಾಮು—(ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತಾ) ಮನೇಲಿ ಗೌರಮ್ಮನ ಕೂರಿಸಿ ಮುತ್ತೈದೇರನ್ನೆಲಾ ಕರೆದು, ಅವರಿಗೆ ಮರೆದಜೊತೇ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ರತ್ನ—ಹೌದು.

ಶಾಮು—(ಬಾ) ರತ್ನ ! ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ವ್ರತ ನೀನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಡೆಸು

ರತ್ನ—(ಸಂತೋಷದಿಂದ-ಬಿಸಿಲುಮಳೆ) ಹಾಗಾದರೆ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ತಂತಿ ಕೊಡುತ್ತೀರ ?

ಶಾಮು—ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೆಲ್ಲ.

ರತ್ನ—ಹಾಗಾದರೆ ?

ಶಾಮು—ಮೊನ್ನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಬಂದ ಅವನಿಗೆ ಲಾಟರೀಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಬಂತಂತೆ. ಅವನು ನನಗೆ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತೀನೀಂತ ಹೇಳಿದಾನೆ.

ರತ್ನ—ಏನು ಸಾಲವೇ ?

ಶಾಮು—ನನಗೀಗೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಸೂ-ಒಂದು ಕಾಸು ಸಾಲ ಕೊಡೋರ್ಯಾರು ?

ರತ್ನ— ಹಾಗಾದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ ?

ಶಾಮ— ಹೌದು.

ರತ್ನ— (ಆನಂದದಿಂದ) ನೋಡಿದಿರಾ ನನ್ನ ಗೌರಮ್ಮನ ಶಕ್ತೀನಾ ! ಇಂಥಾ ದುರ್ಭಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತನ್ನ ವ್ರತ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ನನ್ನ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಅಳಿಸಿದರಲ್ಲಾ !. ..ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಎದ್ದು ಗೌರೀಮಂಟಪ ಕಟ್ಟುತ್ತೇನೆ.

ಶಾಮ— ಬಸವಯ್ಯ ಮಾವಿನಸೊಪ್ಪು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ರತ್ನ— ಹೌದು ಹೌದು! ನಾಳೆನೇ ಒಬ್ಬ ಟ್ಟು ತಟ್ಟಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ನಾಡಿದ್ದು ಗೌರೀಬಾಗಿನ ಕೊಡೋದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತೆ....

ಶಾಮ— (ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಬೀರಲು ಯಶಸ್ವಿ ಸುತ್ತಾ) ಹೋಗಿ/ನೋಡು, ಒಳಗೇನೋ ಉಕ್ಕಿದ ಹಾಗಿದೆ.

[ರತ್ನಮ್ಮನು ಸಡಗರದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು.]

ಶಾಮ— ಮಾಂಗಲ್ಯ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡೋದು ಹಣ. ಸತ್ತವರನ್ನ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳಿಸೋದು ಹಣ ನನ್ನಂಥ ದರಿದ್ರನ ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಬಿಚ್ಚಾಲೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಕೂಡ ಅಪಮಾನ

[ಬಸವಯ್ಯನು ಬೀಗದ ಕೈ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು]

ಶಾಮ— ಬೀಗದಕೈ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಸವಯ್ಯಾ ?

ಬಸವ— ಬೀಗದಕೈಯೇನೋ ಕೊಟ್ಟರೂ ಬುದ್ಧಿ, ಆದರೆ ..

ಶಾಮ— ಆದರೇನು? ನಿನಗೇನು ಅಪಚಾರದ ಮಾತಾಡಿದರೆ ?

ಬಸವ— ನನಗಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ನನಗದರಿಂದಾಗೋದೇನು ಬಿಡಿ ಬುದ್ಧಿ....ಆದರೆ ರಾಯರು— ಸೆಕ್ಟೇರಿಗಳು ಅಮ್ಮಾವರತಾವ ತಮ್ಮ ಇಚಾರದಾಗೆ ಸೊಟ್ಟಮಾತಾಡಿ ಅನುಮಾನ ಪಟ್ಟರು ಬುದ್ಧಿ.

ಶಾಮ— ನ್ಯಾಯವೇ ! ಸೊಸೈಟಿಂದರೆ ಹತ್ತಾರು ಜನರ ಹಣ ಇರೋ ಜಾಗ.ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅವರೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಎನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ—

ಬಸವ— ಏನು ಬುದ್ಧಿ! ನೀವೂ ಇಂಥಾ ಮಾತಾಡುತ್ತೀರ ತಾಸೀ

ಲ್ದಾರ್ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನೋರ ಮನೆಯೋರ ಇಚಾರದಾಗೆ ಇಂಥಾ ಗುಮಾನಿ
ಮಡಗೋರೂ ...

ಶಾನು— ಹಾಂ. ತಡೀ ! ತಡೀ !

ಬಸವ— ನಂಗಂತೂ ಕಳ್ಳು ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅವರಂಗನ್ನು
ತ್ತಲೂ ಅಂಗೇ ಬಂದುಬಿಡಬೇಕೊಂದಿದ್ದೆ. ಒಪ್ಪೋತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನಾ ಅವರು
“ಶಾಮಣ್ಣನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಕೊಡ, ನೀವಿಂತಾ ಮಾತಾಡಬಾರದು. ಸುಮ್ಮನೆ
ಬೀಗದೇಸಲೆಲ್ಲಾ ಕಳಿಸಿಬಿಡಿ ನಿಮ್ಮ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಗದ ಕೈ ಕೊಡ ಮಡೀ
ಕೋಬೇಡಿ—ಯಾಕೇಂದರೆ ಶಾಮಣ್ಣ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಕಟ ಪಟ್ಟುಕೊಂ
ಡಾನು” ಅಂದರು ರಾಯರು ಆಮೇಕೆ ಮಾತಾಡದೆ ಈ ಎಸಲು ತಂದುಕೊಟ್ಟು
‘ಬದ್ರಾವ್ವಾ ಬಸವಣ್ಣ ! ತಿರುಗಿ ಓಟೊತ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮನೇಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟುಬಿಡ
ಬೇಕೊಂತ ಎಳಿಬಿಡು’ ಅಂದು ಆಗಲಿ ಬುದ್ದೀಂತ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ
ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ.

ಶಾನು— ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ನೀನು ಈಗ ಮ್ಯಾನೇಜರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ
ಬಿಟ್ಟು, ಅವರಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ ಹ್ಯಾಗಿದೇ ಅನ್ನೋದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾ
ರಾತ್ರಿಗೆ ಸೊಸೈಟಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಕೆಲಸ ಇದೆ ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಮಲಗಿ
ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗುತ್ತೆ.

ಬಸವ— ಮೇನೇಜರ ಮನೆಗೆ ಓಗಿಬರಲಾ ಬುದ್ದೀ.

ಶಾನು— ಹಾಂ.

[ಬಸವಯ್ಯನು ಕತ್ತನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವನು.]

ಶಾನು— ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮ್ಯಾನೇಜರಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ,
ಸೆಕ್ರೆಟರಿಗಳು ಅನುಮಾನ ಪಟ್ಟರೂ ತಮ್ಮ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಗದಕೈ ಸಮೇತ
ಗೊಂಚಲು ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಕೆಲಸವಂತೂ ಸರಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತೆ
ಮುಂದೆ ಮಾನಹೋಗೋ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ ... ಹತ್ತಿರ
(ಒಳಗಿನಿಂದ ‘ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುತ್ತೀರಾ,’ ಎಂಬ ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೂಗು) ಹಸಿದ
ಹುಡುಗಿ, ಹಸೀಸೋದೇ ಒಲೇ ಊದುತಾ ಇದೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂತ
ಹೇಳಿದ ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಕೂತಿದೇನೆ ಇರೋ ಇವತ್ತು ನಾಳೇ ಸುಖವಾಗಿದ್ದು
ಬಿಡೋಣ.

[ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.]

ಅಂಕ ೨-ದೃಶ್ಯ ೩

[ಅಶ್ವತ್ಥ ಕಟ್ಟಿಯ ಪಕ್ಕ ಬೆಳಗ್ಗೆ, ನಂಜಯ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವನು.]

ನಂಜ— ನನ್ನೆಂಡರ ಕಾಯಿಲೇ ಒಂದೇಸಮನಾಗೇ ಐತೆ. ನೇಸಪ್ಪ ನೋರ ಮದ್ದು ಕೂಡಾ ಏನೂ ವಾಸಿಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನನ್ನೆಂಡರಿಗೆ ಔಸ್ತಿ ಕೊಡತಾ ಕೊಡತಾ ಅವರೇ ಕಾಯಲೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟವರೆ ಅವರಿಗ್ಯಾರು ಔಸ್ತಿ ಕೊಡೋರು? ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ತಾವೇ ಮದ್ದು ಕುಡೀಬಾರದಂತೆ ಏನೋ,....ಆ ಸುಬ್ಬರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮಂತ್ರ ಆಕಿದದಿನದಿಂದ ಆ ಗರ ಅನಕ ನಮ್ಮ ಮನೇಮುಂದೆ ಸುಳಿದಿಲ್ಲ ಆ ಬಸರೇಮರದ ನಡು ಕೊಂಬೇನಾಗೇ ನೆಟ್ಟುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರಬೇಕು.. . (ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ) ವಾಸ! ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ರಾಯರಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಇಂತ ಗತೀನೂ ಬಂತಲ್ಲಾಂತ ಒಟ್ಟು ಕುದಿತ್ತೈತೆ ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ! ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೋಳಿಗೆ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇಳಿದೆ- “ಸ್ವಾಮಿ! ಅದನ್ನ ಬಂಧಿಸಿ ನಿಮ್ಮನೇಗೆ ತಗೊಂಡೋಗಿ ದೇವರತಾವ ಮಡಗಿ, ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ರಾಯರಿಗೆ ದೇವರ ಕಂಡರೆ ಬೋ ಪಿರೀತಿ ಅಂತ”, ಅದಕವರು ರೇಗಿ, “ಉಂಟೇನಯ್ಯ! ದ್ಯಾವರತ್ತರದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಮನ್ಯಾಗೆಲ್ಲಾ ಸುಳಿಯಾಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದರೇ”ಂತ ಎಗರಾಡಿ, ತಗೊಂಡೋಗಿ ಆ ಮರದಾಗೆ ನೆಟ್ಟು, ನಾಲ್ಕುಗಲ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮಳೆ ಜಡಿದು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರು ಇದರಿಂದ ರಾಯರಿಗೆ ನನ್ನಮ್ಮಾಗೆಷ್ಟು ಒಟ್ಟೇಲುರಿ ಬಂದಿರ ಬವುದು!ಆಂ.. .. (ಯೋಚಿಸಿ) ಒಂದು ಸಮಯ ಆಂ . ಗಾಳಿ ಗೀಳಿ ಯಿಂದ ಆ ಮಳೆ ಸಡಿಲ ಆಗಿಬಿಟ್ಟು, ಅವರೇನಾದರೂ ನುಲಿಚಿಕೊಂಡು ಒಸಿ ಈಚೆಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು ಸಾಕು . ನನ್ನೂ ನನ್ನೆಂಡರನೂ ಜೀವದೊರಸೆ ಈರಿಬಿಡುತಾರೆ-ಇದಂತೂ ಕಂಡಿತ; ಅದ್ದೇನೆ ಏನಾದ್ರೂ ಉಪಾಯಮಾಡಿ ಆ ಮಳೆ ಜಡಿದರೋ ಕೊಂಬೇನ ಅಂಗೇ ಗರಗಸದಿಂದ ಕೂದು, ಅಗ್ಗ ಆಕಿ ಮೆಲ್ಲಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಲೇರ ಕೈಯಾಗೆಕೊಟ್ಟು, ಆ ತುಂಡಬೋದೂರಸಾಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಗೂಡೊಳು ಅದನ್ನ ತೂರಿಸಿ ಮಡಗಿಬಿಟ್ಟು, ಅತ್ತ ಕಡೆ ಇತ್ತ ಕಡೆತೂತಿಗೆ ಗಾರೆ ಆಕಿಮುಗೆಚ್ಚಿ

ಚಪ್ಪಡಿ ಕಟ್ಟು ಜಡಿದು, ಕೆಳಗಿಂದ ಸರ್ವೆಸೌದೆ ತುಂಬಿ, ಉರಿ ಮಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಆ ತುಂಡು ಉರಿದು ಬೂದಿಯಾಗೋವರೆಗೂ ಸುತ್ತ ನಾಕುಜನ ಕಾದು ನಿಂತಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಲೂ ಇಂತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕು.... . ಆ ಒಗ್ಗೇಲೇ ತೂರಿ ನ್ಯಾಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೇ? . (ಬೆದರಿ) ಏನುಮಾಡೋದು?.. (ತಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ) ಎಷ್ಟುದಿನ ಆದರೂ ನನಗೆ ಇದರ ಬಯ ಎಚ್ಚತಾನೇ ಓಗುತಾ ಐತೆ. ಎಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಕುಂತಿರಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಮನಗಲಿ—ಅದೇ ಕಪ್ಪನೇ ನೆಳ್ಳು—ಅದೇ ದನಿ—“ಲೋ ನಂಜಾ? ನಾವಿರ ರೂನಾಯಿ ದಗಾ! ದಗಾ”ಂತ. ಸಮ್ಮಕೆ ನೆನಸತಿದ್ದರೆ ನಾಕು. ಮೈ ಜುಂ ಅಂತ್ಯತೆ—ಗುಂಡಿಗೆ ಗಡ್ಡಾ ಗಡ್ಡಾಂತ ನಡುಗುತ್ತೆ.

ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ನಂಜಾ! ನಂಜಾ

ನಂಜ—(ಕುಕ್ಕುರುಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ಕತ್ತನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತಾ) ಅಯ್ಯೋ! ದೇವರೇ! ಯಾಕಾದರೂ ನೆನಸಾ ಕೋದನೋ ಈಟೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೇ!

ಸುಬ್ಬ—ಲೋ ನಂಜಾ!

ನಂಜ—ಅಯ್ಯಯ್ಯಪ್ಪಾ. (ಭಯದಿಂದ ಬೆವರುವನು.)

ಸುಬ್ಬ—ನಂಜಾ! ನಂಜಯ್ಯಾ! ಲೋ ನಂಜಯ್ಯಾ!!

ನಂಜ—(ಕತ್ತೆತ್ತದೆ) ಬುದ್ದೀಯೇ!

ಸುಬ್ಬ—ಇಲ್ಲೇನು ಮಾಡುತಾ ಕೂತಿದೀಯೋ ಹೀಗೆ?

ನಂಜ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ ನನ್ನೊಡೆಯಾ ಆ ಆ ಆ!

ಸುಬ್ಬ—ಏಳಯ್ಯಾ! ವಾಪ, ರಂಗನಾಥರಾಯರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ನೆನ್ನೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೆ ಹಿಡಿದು ಕೂಗುತಾ ಇದಾನೆ ನಂಜಯ್ಯಾ ಏಳು! ಹಿಂದಿನದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು

ನಂಜ—(ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕತ್ತೆತ್ತಿ) ತಾವು. . ?

ಸುಬ್ಬ—ಯಾಕೋ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತೀ? ಹೆಂಡ ಕುಡಿದಿದೀ ಯೇನೋ?

ನಂಜ—(ತಿರುಗಿನೋಡಿ) ತಾವೇಬುದ್ಧಿ! ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ
ಗೋಳು! ಅದಕೇ ಬಾಯಿತುಂಬಾ ಎಂಡಾ ಗಿಡಾನ್ನೋ ಮಾತು ಸಲೀಸಾಗಿ
ಬರುತ್ತೈತೆ. ನಾನು ಯಾರೊಂತ ಏನೋ ಯೋಚನೆ ಮಾಡತಿದ್ದೆ (ಎದ್ದು)
ರಂಗಸಾಧರಾರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಎಚ್ಚಾಗ್ತೆ ?

ಸುಬ್ಬ—ಹೌದಯ್ಯಾ! ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಹುಡುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ
ಹೋದೆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಸಿಗೆಮೇಲೆ ಆಗತಾನೆ ಎದ್ದು ಕೂತಿದ್ದಳು.
ನಾನು ತಗೊಂಡುಹೋಗಿದ್ದ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಸಾದ ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು
ಬಿಟ್ಟು, ನೀನಿಲ್ಲಾನ್ನೋದನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದೆ

ನಂಜ—(ಹಿಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ) ಪರಸಾದ ತಗೊಂಡೋಗಿದ್ದಿರಾ
ಮನೆತಾಕೆ!—ಸರಿ! ನಾನೂ ನಮ್ಮ ರಾಯರನ್ನು ನೋಡಬೇಕೂಂತಿದ್ದೆ.
ಈಗ ಅವರೇ ಏಳಿಕಳಿಸಿದಾಗಾಯ್ತು. ಈಗಲೇ ಅವರ ಮನೆತಾಕೋಗ್ಗೀನಿ.
ಬುದ್ಧಿ! ಈಚೆಗೆ ಆ ಬಸರೇ ಮರದಕಡೀಕೋಗಿದ್ದರಾ ?

ಸುಬ್ಬ—ಯಾಕಯ್ಯಾ ?

ನಂಜ—ಅಲ್ಲ ಓಗಿ, ಆ ನಡುಕೊಂಬೇ ಅಲ್ಲೇ ಐತೋ, ಚಿಗುರುತಾ
ಐತೋ, ಒಣಗೋಗ್ತಾ ಐತೋ, ನೋಡಿದಿರಾಂತ ಕೇಳಿದೆ

ಸುಬ್ಬ—ಅದರ ಯೋಚನೆ ಯಾಕೋ ಈಗ ?

ನಂಜ—ಬ್ಯಾರೆ ಯೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿನತಾಕೆ ಬರಾಕೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಏನ್ನಾ
ಡಲೀ! ನೀವು ಒಂಡಿ, ನಾನು ಕೆರೇಕಡೆ ಓಗಿ ಈಗ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತೀನಿ.
(ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ.)

ಸುಬ್ಬ—(ಅಡಿಕೆಲೆಗೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜಗಿಯುತ್ತಾ,
ಒಳಜೇಬಿನಿಂದ ಸಿಗರೇಟು ತೆಗೆದು ಹತ್ತಿಸಿ ಸೇದುತ್ತಾ) ...ಓದೋ ವಯಸ್ಸು
ನಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಬಿದ್ದು ವಿದ್ಯಾ ಕಳಕೊಂಡೆ ಆಂ!; ಮಂಶ ವಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ
ಬಂದಿರೋ ಪೌರೋಹಿತ—ಅದನ್ನೂ ಕಲೀದೆ, ಪಡಪೋಸಿ ಮಾಡಿಅಡ
ಕಸಬಿ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿ. ಇದರಿಂದ ಹೋದಕಡೆ ಬಂದಕಡೆ ಅಪಮಾನ ತೊಟ್ಟಿ
ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರೇಗಿಂತ ಮುಂಚೇನೇ ಕತ್
ಹಿಡಿದು ದಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟ ಅಷ್ಟು ಜನರೆದುರಿಗೆ—ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ! ವಾಲಗ

ಆಗುತ್ತಿರೋವಾಗ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ ; ಅವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಮಂತ್ರಾನೂ ನಿಂತುಹೋಗಿಬಿಡೋದು. ಇ ದ ರಿಂ ದ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದ ಗೊಲ್ಡ್‌ಫ್ಲೇಕ್‌ಗೂ ಕಲ್ಲುಬಿದ್ದು ಈ ವಾಚ್‌ಗಳೇ ಬೇಕಾಯ್ತು (ಇನ್ನೆರಡು ದಮ್ ನಿಧಾನವಾಗಿಳಿದು ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದೀಲಿ ಹೊಗೆಬಿಡುತ್ತಾ) ನನ್ಯಾರಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಂದರೆ, ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಉರಿದುಹೋಗುತ್ತೆ. ನಾನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೂ “ ಸುಬ್ಬರಾವ್ ” “ ಸುಬ್ಬಮಣಿಯಂ ”-“ ಸುಬ್ಬ ” (ಮೆ ಯಂಬ್ಬಿ) “ ಮಣಿಯಂ ” ಅಥವಾ “ ಮಿಸ್ವರ್ ಮಣೀ ” ಅಂತ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೋ-ಮದ್ರಾಸಿಗೋ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಭಾರೀ ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಸವ್ವೈಗೆ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. (ಇನ್ನೊಂದು ದಮ್ ಎಳೆದಿರುವನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಂಜಯ್ಯನು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಸಪ್ಪಳ ಕಂಡು ಹೊಗೆಯನ್ನು ಸುಂಗುತ್ತಾ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವನು)

ನಂಜ—ಬುದ್ದೀ ! ತಾವೂ ಒಗ್ಗೇ ಕುಡೀತೀರ ?

ಸುಬ್ಬ—(ನುಂಗಿ) ಛೇ ! ನಾನು ಹೊಗೆ ಕುಡೀತೇನೆಯೇ ! ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಹಾಕಿ ಗ್ರಹ ಬಂಧಿಸೋದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೇ ನಯ್ಯಾ ?

ನಂಜ—ಅಂಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ?

ಸುಬ್ಬ—ಮಾಡಿದರೆ ? ಸಿದ್ಧಿಸೋದಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ.

ನಂಜ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಗರ ನುಲಿಚಿಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಡಬಹುದಲ್ಲವಾ ?

ಸುಬ್ಬ—ಆಹಾಂ !

ನಂಜ—(ನಡುಗುತ್ತಾ) ಅಂಗಾರೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಏನು ಬುದ್ದೀ !

ಸುಬ್ಬ—ಯಾಕೋ ?

ನಂಜ—ನೀವು ಒಗ್ಗೇ ಕುಡೀತಾ ಇದ್ದೀರಿ ; ಆ ಬಸರೇ ಮರದಾಗೆ ದೊಡ್ಡರಾಯರನ್ನ ಮಳೆ ಬಡಿದು .

ಸುಬ್ಬ—(ಹೊಸಗಿ ಪುಡಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ) ನೋಡಯ್ಯಾ !

ಇದು ಸಿಗರೇಟಲ್ಲ! ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡೋ ಘಟ್ಟ ಪುಷ್ಟಿಕಾನ್ನೋ ಬೇರಿನ ಪುಡಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ಕಾರಿಣ್ಯ ಯೋಗ್ಯತಾಸ್ತದ ಏಕಾದಶೀ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸೌಭಾಗ್ಯನರ್ತಿ ಅಂತ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ-ತಿಳೀತೇ ?

ನಂಜ- (ಅನುಮಾನಿಸಿ) ಔದಲ್ಲವಾ ಬುದ್ಧೀ !

ಸುಬ್ಬ- ಬಾ ! ಇನ್ನೂ ಬಹಳಾ ಇದೆ, ಹೇಳುತ್ತೀನಿ ಮೀಮಾಂಸ ಸೂತ್ರದ ದಶಮಸ್ಕಂದದ ಅರಣ್ಯಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಾತಂಜಲೀ ಘನಪಾಟಗಳು ಆಂ !

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಕುರುಷ್ಯಾಮಿ |

ನಹಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಸದೃಶಂ ||

ಶ್ರದ್ಧಾಹಿ ಪರಮಾಗತಿಃ |

ಯತ್ರನಾರ್ಯಸ್ತು ಪೂಜ್ಯಂತೇ |

ರಮಂ ತೇ ತತ್ರ ದೇವತಾಃ ||

(ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು, ನಂಜನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವನು.)

ಅಂಕ ೨ - - ದೃಶ್ಯಳ

[ರಂಗನಾಥರಾಯನ ಮನೆ. ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ರಾಯನು ಬೆಳೆದ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕಂದಿ ಮಲಗಿರುವನು. ಕಾಲಬಳಿ ನಂಜನು ನಿಂತಿರುವನು.]

ರಂಗ- ನಂಜಾ! ನಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ಬದುಕಿರಲೋ! ಆಗೊಲ್ಲಾ ಕಣೋ! ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆ !

ನಂಜ- ಇದ್ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧೀ ನೆನ್ನೆಯಿಂದ ಇಂಗೇ ಅಂತಿದೀರಲ್ಲಾ ?

ರಂಗ- ಹೌದವ್ವಾ ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೀನಿ ಕಣೋ !

ನಂಜ- ಅಂಗೇ ಮಾಡಿಬಿಡಿ ಬುದ್ಧೀ !

ರಂಗ—(ಎದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ನಿರಾಶಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎದೆ ಬಡಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ) ಅಯ್ಯೋ ನಂಜಾ! ನಾನು ಪಾಪರಾದೆನಲ್ಲೋ! ನಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ಬದುಕಿರಲಪ್ಪಾ! . ನಂಜಾ! ಪಾಪರಾದೆನಲ್ಲೋ!!

ನಂಜ—(ಕಳವಳದಿಂದ, ಬುದ್ಧಿ! ನಿಮ್ಮ ಮೈಗೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಇಸ್ರಾಂತಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, 'ಉಚ್ಚಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತೇ'ತ ಡಾಕಟರು ಏಳೋಗ ಲಿಲ್ಲವಾ ಬುದ್ಧಿ! ಒಸಿ ಸುದಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ದ್ಯಾವರೇ!

ರಂಗ—ಇಲ್ಲಾ! ಇದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಹುಲಿಹಾಗೆ ಬಾಳಿ, ಈಗ ಹುಚ್ಚನಾಗಿ ಅಲೆಯೋ ಹಾಗಾದರೆ, ನಾನು ಮೊದಲೇ ಕೆರೇಗೆಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತೀನಿ! ಎಂಟೊವರೆಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ! ನಂಜಾ! ನಾನು ಪಾಪರಾದೆನಲ್ಲೋ! ಅಯ್ಯೋ! ನಂಜಾ! ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಯುತ್ತಲ್ಲೋ!

ನಂಜ—(ಸಪ್ಪಳ) ಬುದ್ಧಿ! ಶಂಕರಪ್ಪನೋರು ಬಾವರು

ರಂಗ—(ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲಕಡೆ ನೋಡಿ, ಸಂತಾಪ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ) ಯಾರೂ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತು) ಹೌದು ರಾಯರೇ! ಇದೇನು ಹೀಗಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಲ್ಲಾ?

ರಂಗ—ಬನ್ನಿ ಕೊತುಕೊಳ್ಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಒಳ್ಳೇ ದೇವರಹಾಗೆ ಬಂದಿರಿ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಇರಲಿ, ನೀವು ಆರಾಮವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ (ಕುಳಿತು ಹಣೇಮುಟ್ಟಿ) ಇದೇನು, ಜ್ವರ ಸುಡುತಾಇದೆಯಲ್ಲಾ! ಯಾವ ಡಾಕ್ಟರಿಗೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲವೇ?

ರಂಗ—ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಫ್ರೆಂಡ್ ಭೂಷಣ್. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ನೀವು ನನಗೊಂದುಪಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾನು ಉಳುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀನಿ ಸ್ವಾಮೀ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ರಾಯರೇ! ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡೋಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೇನೆ

ರಂಗ—ನಾನು, ಒಂದು ಸಮಯ—ಪರಮನೀಚಾಂತ ಗೊತ್ತಾದರೂ

ಕೂಡ ನೀವು ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಡೋಲ್ಲಾಂತ ಕೈಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹೇಳಿ ಸ್ವಾಮಿ !
(ಕೈ ನೀಡುವನು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಕೈಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ) ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ !

ರಂಗ—ಸ್ವಾಮಿ ! ನಾನು ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ
ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಗಮನ ಕೊಡದ್ದೆ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ನೋಡದೆ
ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು, ಕೂಡಿಟ್ಟು ಎಂಟೊವರೆಸಾವಿರ ರೂಪಾಯನ್ನು ಅರ್ಜುನಸೆಟ್ಟೇ
ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟು, ಅವನಕೈಲೇ ಲೇವಾದೇವಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ
ದೇಯೇ ?

ರಂಗ—ಹೌದೂ ಸ್ವಾಮಿ ! ನಂದಾಗಿತ್ತು ! ಆದರೆ ...

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಹಾಗಾದರೆ ಶಾಮಣ್ಣನಮೇಲೆ ಡಿಕ್ರೇ ನಡೆಸಿ, ಸಂಬಳಾ
ಹಿಡಿಸುತ್ತಾ ಇರೋರು ನೀವೆಯೇ—ಆ ಸೆಟ್ಟು ಅಲ್ಲಾ ?

ರಂಗ—ಹೌದೂ ಸ್ವಾಮಿ ! ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದೋನೂ ನಾನೇ !
ಈಗೊಂದು ವಾರದ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ “ ನನ್ನ
ಪಾಲಿನ ಎಂಟೊವರೆಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿನ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು, ನಾನು
ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಜೇರಿ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸು ಸ್ಟಾರ್ಟ್ ಮಾಡಬೇಕಂತಿದೀನಿ.”
ಅಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ, ನಾಳೆ ಕೊಡುತ್ತೀಂತ ಹೇಳಿ, ಅದೇರಾತ್ರಿ ಇದ್ದಬದ್ದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಪೋಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಊರಿನೋರು ನನ್ನ ಮುಖಾ ನೋಡಿ ಅಡೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದ
ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪರಾರಿಯಾಗಿ
ಬಿಟ್ಟದ್ದಾನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನೀವು ಒಂದುವಾರದಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀರಿ ಸ್ವಾಮಿ !
ಪೋಲೀಸಿಗೆ ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ ಕೊಡೋಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ—ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಣ ಅವನ
ಹತ್ತಿರ ಇರೋದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆ ಇಲ್ಲವೇನೋ ?

ರಂಗ—ಇಲ್ಲದೇ ಎನು ಸ್ವಾಮಿ ! ನೋಡೀ ! (ದಿಂಬಿನ ಕೆಳಗಿಂದ
ಪತ್ರಗಳ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದು) ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಒಂದೊಂದು ಕಾಸಿಗೂ ದಾಖಲೆ
ಇದೆ. ಇನ್ನು ಪೋಲೀಸಿಗೆ ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಸಾಮಿ ಎಲ್ಲಾದ್ದು ಬಹು

ದೂರ ಜಾರಿಬಿಟ್ಟಾನಂತ ನಾನೇ ಹೊರಟು ಊರೂರಲ್ಲಾ ಅಲೀತಾ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಬೀದೀಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕುತಾ ಸುತ್ತೀ ಸುತ್ತೀ, ಕೊನೆಗೆಲ್ಲಾ ಕಾಣದೆ, ಮೊನ್ನೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಕೂತೇ. ಉರು ಸೇರುತಾನೇ ನೂರನಾಲ್ಕು ಡಿಗ್ರೀ ಜ್ವರ ಬಂದಿತ್ತು

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಮನೇಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋರುಕೂಡ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಪಾಪ. ನಿಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಗದ....

ರಂಗ—ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ನನ್ನ ಈ ಹೀನ ಸ್ಥಿತೀಲಿ ಭಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಅವನ ಮನೇ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಲೇ—ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆರೆಯೋ, ಭಾವಿಯೋ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೂ ಬದುಕೇ ಬಾಳಿ ಮಾಡೋರು ನೀವು, ಇಂಥಾ ಮಾತಾಡಬಾರದು.

ರಂಗ—ನೀವು ಕೈಹಿಡೀದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬಾಳು ಮುಗಿದಹಾಗೆ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನನ್ನಿಂದೇನಾಗಬೇಕು—ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ

ರಂಗ—ಸತ್ಯವೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಸತ್ಯ.

ರಂಗ—(ಎದ್ದು) ಸ್ವಾಮಿ! ನನಗೆ ಆ ಉಂಗುರ ಬಾಬಾಬುಡೇಗಿರಲಿ ಒಬ್ಬರು ಸಾಧುಗಳು ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದು

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೆಚ್ಚಿ) ಯಾವ ಉಂಗುರ ರಾಯರಿ?

ರಂಗ—(ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ) ಅದೇ ಸ್ವಾಮಿ! ಪಾತಮ್ಮನಿಗೆ ಅವತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು

ನಂಜ—ಅಂಗಂದ್ರೇ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕಳವಳಗಳಿಂದ) ನೀವೇ ಶೀನಪ್ಪನ ಪ್ರೇತ ವಾಗಿದ್ದಿರಾ?

ರಂಗ—ಹೌದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! (ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿ, ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ) ಆ ಹುಡುಗೀನ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ

ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಬೇಕೂನ್ನೋ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ನಂಜ—ಅಗಾರೆ, ನಡುರಾತ್ರೇನಾಗ ನನ್ನ ಮನೇ ಮುಂದೆ, “ಲೋ ನಂಜಾ! ಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ! ದಗಾ! ದಗಾಂ!”ಂತ ಕೂಗ್ತಾ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೋರು ನೀವೇಯಾ?

ರಂಗ—ಹೌದವ್ವಾ! ನಿನ್ನಿಂದ ೨೫ ರೂಪಾಯಿ ಕಸುಗೊಳ್ಳೋ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ

ನಂಜ—ಅಯ್ಯೋ! ನಿನ್ನ ರೂಪಾಯಿಮೆನೇ ಆಳಾಯ್ತು, ನನ್ನೆಂಡರೂ ನೆಗೆದುಬಿದ್ದೋಗುತಾ ಇದ್ದಳೇ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಂಜಯ್ಯಾ! ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಬಾರದು. ಮನಸ್ಸನ್ನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೋ

ನಂಜ—ನಾನೀಗಲೇ ಓಗಿ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೂ, ಶಾಮಣ್ಣೋರಿಗೂ ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳುತ್ತೀನಿ—(ತ್ವರೆಯಿಂದ ಹೋಗುವನು)

ರಂಗ—(ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು) ನೀವು ಈಗ ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನಾಸೆ ತೀರಿದಹಾಗೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಾ) ನಿನ್ನಿಂದೇನಾಗಬೇಕು ರಾಯರೇ?

ರಂಗ—ನೀವೇನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಗುರುದತ್ತವಾದ ಆ ಉಂಗುರಾನ ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಯೋಚಿಸಿ) ಉಂಗುರವೇನೋ ಆ ಮಗುಬಳಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ತಗೊಬೇಕಾದರೆ ನೀವು...

ರಂಗ—ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಸತ್ಯವೇ?

ರಂಗ—ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಮೊದಲನೇದು ಶಾಮಣ್ಣನ ಸಂಬಳ ಹಿಡೀತೀರೋದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವನ ಸಂಬಳ ಅವನ ಕೈಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬರೋಹಾಗೆ ಮಾಡ ಬೇಕು.

ರಂಗ—ಅಗತ್ಯವಾಗಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಎರಡನೇದು—ಆ ಹುಡುಗೀ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ನೀವು ನಡೆ ಸಿರೋ ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಾವಣೆ ಬೇಡಬೇಕು

ರಂಗ—ಸಾವಿರಸಲ ಬೇಕಾದರೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಈಗ ಆ ಹುಡುಗೀನ ನಾಳೆಯೇ ಊರಿನಿಂದ ಕರೆಸಿಬಿಡ ಬೇಕು ಅದಕ್ಕೆ ನಂಜಯ್ಯ ಈಗಲೇ ಹೊರಟರೆ ಬಸ್ಸು ಸಿಗುತ್ತೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದುಬಿಡಬಹುದು.

ರಂಗ—ಹೌದೂ ಹೌದೂ! ಅದನ್ನ-ಆಗುರುದತ್ತವಾದ ಉಂಗುರಾನ ಒಂದುಸಾರಿ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತವೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅದಕ್ಕೊಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಾದರೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತಲ್ಲ!

ರಂಗ—(ಹಾಸಿಗೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಹತ್ತುರೂಪಾಯಿ ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದು) ನೋಡೀ ಸ್ವಾಮಿ! ಇದೇ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಉಳಿದಿರುವ ನನ್ನ ಅಸ್ತಿ ಅದೂ (ಮೆಲ್ಲಗೆ) ಯಾರದ್ದೋ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹಣ ಹದಿನೈದು ದಿನಸದ ಹಿಂದೇನೇ ಹೆಡ್ಡಾಫೀಸಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಆ ಉಂಗುರ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರ ಬಲಿಯದಿಂದ ಪುನಃ ನನ್ನ ಬಿಸಿನೆಸ್ಸು ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಮಾಡಿ ಇದೇ ಊರಿನಲ್ಲೇ ನಿಮ್ಮಗಳೆದುರಿಗೇನೆ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತೀನಿ (ಕೊಡುವನು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೀಗಲೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ನಂಜಯ್ಯ ಶಾಮಣ್ಣನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀನೀಂತ ಹೋದ ಅವನ ಕಂಡು ಬೇಗ ಬಸ್ಸಿಗಟ್ಟಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. (ಎದ್ದು) ಇನ್ನೊಂದು ಘಂಟೆಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಂಜಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಮನಸ್ಸಿಗೇನೂ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟುಕೊಬೇಡಿ.

ರಂಗ—ನೀವೇ ನನ್ನ ಭಾಗದ ತಂದೆ—ದೇವರು (ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುವನು ಅವನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು)

[ಇತ್ತಲಿಂದ ಸುಬ್ಬರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಕೈಲಿ ಕವರೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರಪೇಶಿಸುವನು.]

ಸುಬ್ಬ—ರಂಗಣ್ಣ! ನಿನಗೊಂದು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ. ನಿಮ್ಮ

ಕಂಪೆನಿ ಹೆಡ್ಡಾಫೀಸಿನಿಂದ. ಪೋಸ್ಟ್‌ಮ್ಯಾನ್ ಧನಕೋಟಿರಾಜಾಗೆ ಹೇಳಿ, ನಾನೇ ರುಜೂ ಮಾಡಿ ತಗೊಂಡು ಬಂದೆ. (ಕೊಡುವನು)

ರಂಗ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅತುರನಾಗಿ) ನೀನು ಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಭೂಷಣನನ್ನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ; ನನಗೇನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಕಟ ವಾಗುತ್ತಾ ಇದೆ.

ಸುಬ್ಬ—ಈಗಲೇ ಹೋಗಲೇ!

ರಂಗ—(ಕವರನ್ನು ಸರಸರನೆ ಒಡೆಯುತ್ತಾ) ಹೌದು. ಈಗಲೇ ಹೋಗು.

[ಸುಬ್ಬರಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಹೊರಟುಹೋಗುವನು]

ರಂಗ—(ಕಾಗದವನ್ನು ತೆರೆದು ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ಮಧ್ಯೆ ಗಂಟ ಲೋಣಿ ತಲೆ ಸುತ್ತಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ)

Mr. Ranganatha Rao, hitherto the Agent of the company is hereby informed, that as the Board of Directors is in possession of proofs enough to show that he has deliberately and intentionally continued to deceive both the public and the Company, and as they feel that he is too ignoble for such a noble profession as the Life Insurance, his Agency is herewith cancelled and the same given the required publicity

D. P. W. BROOMSTICK,

By order of the Board of Directors

[ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗುವುವು. ಸುತ್ತಲೂ ದುರದುರನೆ ನೋಡುವನು. ಮತ್ತೆ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡುವನು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಪರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹುಚ್ಚನಾಗುವನು.]

My Agency' my Agency (ನಗುವನು) . cancelled' .. too ignoble ' (ರೇಗುವನು) My Agency! business ' (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುವನು) D. P. W. Broomstick .. ಬೋಳಿಮಗನೇ! (ರೇಗಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿನ ಔಷಧದ ಶೀಷೆಯನ್ನೇ ದುರದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಅದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ) Broomstick ' ' (ನೆಲಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿ) order' Board of Directors' .. ಹಹ್ಲಹಹ್ಲ ' my Agency ' ಅರ್ಜುನಸೆಟ್ಟ! (ತಲೆದಿಂಬಿನಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ತೂರುತ್ತಾ) ನನ್ನ ಎಂಟೂವರೆಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ! ನನ್ನೂಂಗುರ! (ಎನ್ನುತ್ತಾ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹರಿಯುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು)

ಅಂಕ ೨- ದೃಶ್ಯ ೫

[ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟಿಯ ಪಕ್ಕ. ಬಸವಯ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ನಂಜಯ್ಯನಿಗೆ ಬಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕಿತು ತಾನೆ ?

ಬಸವ— ಓಹೋ! ಇಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಪಾತವ್ವಾವರಿಗೆನಿಮ್ಮ ಕಾಗದಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇಕು ಅವರಾಗಲೇ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಒಂಡಾಕೆ ತಯಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರಬೋದು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ರಂಗನಾಥರಾಯಂದೇ ಆ ಉಂಗುರ ಅನ್ನೋದನ್ನೇಕೆ ಅವಳ ವ. ನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಬಹುದು.

ಬಸವ— ಆದರೆ, ಈ ಚಂಡಾಲಮನಸ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ನೆನೆದು, ಜೀವ ಬಿಗೀ ಇಡಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬಂದಾರಾ ಬುದ್ದೀ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಎಲ್ಲಾ ಬರೆದಿದೀನಪ್ಪ. ಅವಳ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹತ್ತೂ ಜನದ ಮುಂದೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡರೇನೇ ಉಂಗುರ ಕೊಡೋದೊಂತ

ಬಸವ— ತನುಗೆ ಪಾತವ್ವ ಅವರ ಸೊಬಾವ ತಿಳಿದು ಬುದ್ದೀ! ಜೀವ ಓದರೂ ಸರಿ, ಅತ್ತೂ ಜನದಮುಂದೆ ನಿಂತಾರಾ?—ಅದೂ ಈವಯ್ಯ ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯಾಯದ ಸುದ್ದೀ ಸಾರಾಕೇ !!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—“ರಂಗನಾಥರಾಯನೇ ಪ್ರೇತವಾಗಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಮಾತೇ ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೇ ಹೆಸರಿನಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ತೊಡೆದುಹೋಯಿತು”೦ತ ಬರೆದಿರೋದನ್ನು ಓದಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತುಂಬಾ ಅನಂದವಾಗಿರಬಹುದು

ಬಸವ—ಪಾತವ್ವನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಬೋವತೇನೇ ಆಗಬಹುದು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಾನೇನೋ ಎಲ್ಲಾ ಬರೆದಿದ್ದೀನಿ “ನಿಮ್ಮ ತಂದೇ ಮಾತು ಮಾರಿ, ಶಾಮಣ್ಣನ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದವನು ನಾನು, ನನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನೀನು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಟುಬಾರದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಲೆಗಳು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತೇ”೦ತ—(ಯೋಚಿಸುವನು)

ಬಸವ—ದೇವರ೦ತ ತಾಯಿ ಬೋ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಏನೂ ಅನುಮಾನ ಇಲ್ಲದಂಗೆ ನಾಳೆ ಅನ್ನೇರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೇಮುಂದೆ ಇಳಿದುಬಿಡು ತಾರೆ ಬಿಡೀ ಬುದ್ದೀ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಖುಷಿಯಾಗಿರಲೈ ?

ಬಸವ—ಯಾಕಾ ಬುದ್ದೀ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬರುತಾಳೇ೦ತ

ಬಸವ—(ನಕ್ಕು) ಕುಸೀನೇ ಅಲ್ವಾ ಬುದ್ದೀ ! (ತಟ್ಟನೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ) ಬುದ್ದೀ! ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನೀವು ಶಾಮಣ್ಣೋರಿಗೇಳಿದಿರಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಸಂಬಳದಿಂದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟೋದು ನಿಂತೋದಂಗೆ, ಪತ್ರ ವಾಪಸು ಕೊಡಿಸು ತೀನೀ೦ತ, ಆಗ ಮಕದಮೇಗಿರವಷ್ಟೂಕೂಡ ಸಂತೋಷ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಬುದ್ದೀ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನನಗೂ ಅದೇ ತುಂಬಾ ಯೋಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂತೂ ಆ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾವೇನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಿಳಿಕೋಬೇಕು

ಬಸವ—ನನಗೇನೋ ಒಂದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಒಳಿತೈತೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಏನು ಹೇಳು ?

ಬಸವ—ರತ್ನಮ್ಮನ ಚಂಡೀತನ ತಡೀಲಾರದೆ ಶಾಮಣ್ಣೋರು

ಕಡೇಗೆ ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸೊಸೈಟೆ ಒಳಿಗೇನೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ತಗೊಂಡುಬಿಟ್ಟದಾನೇಂತಲೇ ?

ಬಸವ— (ಚಿಂತೆಯಿಂದ) ಔದು ಬುದ್ದೀ! ಸೆಕ್ಟೇರಿ ಮನೆಯಿಂದ ಬೀಗದಕೈ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಅವರಂದ ಸೊಟ್ಟಮಾತೂ, ಪಟ್ಟನುಮಾನ ಎಲ್ಲಾ ಏಳಿದ್ದಕ್ಕೆ, “ನಾಜ ಬಸವಯ್ಯ, ಯಾಕಾಗಬಾರದು? ನಾನು ಬಡವ; ಕೈಯಾಗೆ ಬೀಗದಕೈ; ಎದುರುಗಡೆ ರೂಪಾಯಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಅವರಂದಿದ್ದು ಸಾಜಾನೇ”ಂತ ಏಳುತಾ ಇದ್ದರು. ಕಡೇಗೆ ನಾನು “ತಾಸೀಲ್ದಾರ್ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪ ನೋರ ವಂಶದಿಚಾರದಾಗೆ ಅಂಗಂದರೆ ಅವರ ನಾಲಗೇ”ಂತ ಬೈದೆ. ಆಗ “ ನೀನು ಮೇನೇಜರ ಮನೇಗೋಗಿ ಕಾಯಿಲೆ ಎಂಗೈತೆ ತಿಳಕೊಂಡು ಬಾ ”ಂದರು ಓಗಿಬಂದು “ಜರ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗೈತೇ”ನ್ನುತ್ತಲೂ ಮಕ ಅರಳ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಬೀಗದೆಸಲು ತಗೊಂಡೋದರು ಈವತ್ತು ಒತ್ತಿನೇ ಬತ್ತಾ ಅದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟು “ರತ್ನ! ನೀನು ಅದ್ ವೈಯಫನಾಗಿ ಅಬ್ಬ ಮಾಡು” ಅಂದ್ರು. ಕಣ್ಣುಗೋಳೆರಡೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದೋ. ಈವತ್ತಂತೂ ರಜಕ್ಕೆ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟವರೆ, ನಾಳೆ ಒತ್ತಿನೆ ಸೊಸೈಟೆ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮಾತ್ರ ತೆಗೀತಾರಂತೆ ಅದಕ್ಕೂ “ಬರಾಕಾಗಾ ಕಿಲ್ಲ, ಮೈಯಾಗೆ ಚೆಂದಾಕಿಲ್ಲ” ಅಂತ ಏಳಿ ಕಾಗದ ಬರಕೊಟ್ಟರು. ತಗೊಂಡೋಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆ ಈಗ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಆ!! (ಚಿಂತೆಯಿಂದ) ಈಗಲ್ಲಿದಾನೆ ?

ಬಸವ— ಮನ್ಯಾಗೇನೇ ಮನಗಿದ್ದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— (ಗಾಬರಿ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದ) ಇದೇನಪ್ಪಾ! ತುಂಬಾ ಭಯ ವಾಗೋ ಸಮಾಚಾರವಾಗಿದೆ. ಎನ್ಯಾಡೋದು! ನಾಳೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಅವರು ಮನೇಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರೇನು ಗತಿ! ಈ ಹುಡುಗೀ ಗೌರಿಹಬ್ಬ ಮಾಡೋಕೆ ಗರಡನ್ನು ಮಾನಾಹೋಗೋ ಸ್ಥಿತೀಗೆ ತರೋದೆ. ಇದೇನು ಪ್ರತಾಪ್ತ ಇದೂ !!

ಬಸವ— ತಾವೇ ಏಳೆದಿರಲ್ಲಾ ಬುದ್ದೀ ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ—ಎನು ತಪ್ಪಿ

ದರೂ ರತ ತಪ್ಪ ಕೂಡದೂಂತ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಆ ಹುಡುಗೀಗೆ “ಅವರಪ್ಪನ ಮನೆ ಅಂಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಬರೋದಕ್ಕಿರೋ ಅಡ್ಡಿ ಹೋಗಲೀ”ಂತ ಹೇಳಿದೆನೇ ಹೊರತೂ, ಹೀಗಾಗುತ್ತೇಂತ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ “ದಿನಾ ಎದ್ದೇಟಿಗೆ ಗಂಡನ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರ ಗೌರೀಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೇ”ಂತ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಈಗೇನು ಮಾಡೋದು? ದಿಕ್ಕು ತೋರದಹಾಗಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ!! (ಕಳವಳ)

ಬಸವ—ತಾವೇ ಎಂಗಾರಾ ಮಾಡಿ, ಅದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಜೊತೆ ಮಾಡಿ ತಂದು, ಶಾಮಣ್ಣೋರ ಕಯ್ಯಾಿಗೆ ಮಡಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಂಗೇನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರೀಗೆ ಸರಿಮಾಡಿಬಿಡಬವುದು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನನಗೆ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಯಾರಪ್ಪ ಕೊಡೋರು, ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ. ಹೀಗೇಂತ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ರಂಗನಾಥರಾಯನ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು ನಂಜಯ್ಯನ್ನು ನಡಕೊಂಡು ಹೋಗುಂತ ಅಂದುಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹತ್ತಿರಲೂ ಒಂದು ಕಾಸಿಲ್ಲ (ಭಯ ಸಂತಾಪಗಳಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ) ಇರು! ರಂಗನಾಥರಾಯನ ಹತ್ತಿರ ಚೀಟಿ ತಗೊಂಡು, ಆ ಡಾಕ್ಟರು-ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತ ಭೂಷಣ ಅವರ ಹತ್ತಿರವಾದರೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತೇನೆ ನೋಡೋಣ. ಆದರೆ ನನಗೇನಾದರೂ ರಾತ್ರೀಗೆ ದುಡ್ಡು ಸಿಕ್ಕದೇಹೋದರೂ, ನಾಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದೊಳಗೇ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಎನಿಲ್ಲಾ ಅಂದರೂ ಒಂದು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಜೊತೆ ಮಾಡುತ್ತೀನೀ ಆದರೂ ...ಬಸವಯ್ಯಾ! ಈ ಮಧ್ಯೆ ಶಾಮಣ್ಣನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕೂಡ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಬೇಡಾ! ಮಾನಿಸ್ಸ! ನಮ್ಮನುಮಾನವೇ ನಿಶ್ಚಯವಾದರೆ, ಅವನು ಸಮಯ ನೋಡಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡೋಕೂ ಹಿಂತೆಗೀಲಾರ

ಬಸವ—(ಬೆದರೆ) ನನಗೊಳೀಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಬುದ್ದೀ ಇದು. ಅಂಗಾರೆ ಓಡುತ್ತೀನಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ರಾತ್ರಿಗೆ ನಾನು ಬರದಿದ್ದರೆ, ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕಂತೆ. ಅದಕ್ಕ ಮುಂಚೇನೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಗೌರೀ ಗುಡೀಲಿ ಮೊದಲು ವ್ರತ

ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ಮನೇಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡ್ಕೊಬೇಕಂತೇಂತ ಹೇಳಿಬಿಡು.

ಬಸವ—ಆಗಲೇ ಬುದ್ಧೀ—ತಾವೇ ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿ ಬೇಗ ತರದಾದು ನಡೆಸಬೇಕು ಬುದ್ಧೀ ಅಣಕ್ಕೆ....(ತ್ವರೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಹೊರಡುವನು)

ಅಂಕ ೨—ದೃಶ್ಯ ೬

[ಶಾಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಕೈಸಾಲೆ. ಮುರುಕು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಶಾಮಣ್ಣನು ಕಳವಳದಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವನು—ಮಧ್ಯಾಹ್ನ.]

ಶಾಮ—(ಬಾಗಿಲಕಡೆ ನೋಡಿ, ನಿಧಾನವಾಗಿ) ಜೀವದ ಪಣ ಇಟ್ಟು ಮೊಂಗಲ್ಯಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರೋದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಬಡತನ ವಾದರೂ ಮಾನದಿಂದ ಬಾಳದ ತಂದೆ, ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ತಾತ, ಇವರ ಕೀರ್ತಿಯುಕ್ತವಂಶಕ್ಕೆ ಕಳಂಕ ತಂದು ಜೀವಿಸಿರುವ ಬದಲು, ವಾಪವು ಬಯಲಾಗುವ ಮುಂಚೆಯೇ ಈ ಸಂಕಟಗಳ ಶರಪಜರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗ ಬೇಕಾದುದೊಂದೇ. (ಜೇಬಿನಿಂದ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು, ಬಿಚ್ಚಿ ಅದನ್ನೇ ನೋಡುವನು. ಕೈ ನಡುಗುವುದು) ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿಬಿಡುವುದು, ನಾನು ಗಾಢಾಂಧಕೂಸಕ್ಕೆ ಜಾರಿಬಿಡುತೇನೆ.... ಆಂ? ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಪ್ರೀತಿಸುವವಾತು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕಂತ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಆತುರಳಾಗಿ ಓಡಿಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಮಾತೃಪ್ರೇಮವನ್ನ ಮಂಚಿಸಿ ಸತ್ತುಬಿಡಲೇ?

ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! ನನ್ನ ಮಾನ ಹೋದರೂ ಸರಿ, ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು (ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುಚ್ಚುವನು—ಬಾಗಿಲಕಡೆ ನೋಡುವನು.)....ಎನು? ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಸಾಯಲಾರದೆ, ಹೇಡಿಯಾಗಿ ಕೂತರೆ, ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಮಾನವೇ ಅಲ್ಲ, ಮನೆಯ—ವಂಶದ ಗೌರವವೇ ಹಾಳಾಗಿ, ನನ್ನ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ “ಕಳ್ಳ”ನೆಂದು ಬರೆ ಎಳೆಯುವರು ಇದನ್ನ ನೋಡಿ ಪಾತು—ಅಮ್ಮ

ನವರು ಜೀವ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಬದುಕಿರುತ್ತಾರೆಯೇ?... ಇಲ್ಲ! ನನಗಿನ್ನು ಬದುಕಿರಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದುವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಪಥದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾದ, ಅನಂತವಾದ ಅಂಧಕಾರ ಕೂಪವೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ!! ಇಂಥ ಸುಸಮಯವು ಇನ್ನು ಸಿಗಲಾರದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯವಶಾತ್ ಬಸವಯ್ಯನೂ ಅನುಮಾನಿಸದೆ ಹೊರಗಡೆ ಕೂತಿದಾನೆ. ದೇವರೇ ಈ ರೀತಿ ನನ್ನ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಪಡಿಸಿದಾನೆ.

ಬಸವ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಬುದ್ಧೀ!

ಶಾಮ—(ಪೊಟ್ಟವನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು) ಎನು ಬಸವಯ್ಯಾ? (ಧ್ವನಿ ನಡುಗುವುದು.)

ಬಸವ—ಚಿಕ್ಕವ್ವಾವರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗೋಳೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಚೌಕದತಾವ ಬರುತ್ತಾ ಅವರೆ ಗಂಟು, ಮರದಜೊತೆ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ನಾನೋಗಿ ತಗೊಂಡು ಬಿತ್ತೀನಿ

ಶಾಮ—(ಬಿಚ್ಚಿ) ಹೋಗು! ಬೇಗ ಹೋಗು!

(ಬಸವಯ್ಯನ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ಶಾಮ—(ಎದ್ದು) ಇನ್ನು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. (ಪೊಟ್ಟವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ದುರದುರನೆ ನೋಡುವನು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವುದು) ಏನೋ? ನನ್ನ ಮದ್ದು ರತ್ನ, ಹಸುಗೂಸಿನ ಹೃದಯದ ನನ್ನ ರತ್ನ—(ತುಟೆಗಳು ಅದುರುವುವು) ಪವಿತ್ರವಾದ ತನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವ್ರತವನ್ನ ಪೂರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ (ಧ್ವನಿ ಕಂಪಿಸುವುದು) ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ, ಆ ನನ್ನ ಸಿರಿದೇವಿಯ ಕೋಮಲ ಹೃದಯವನ್ನ ಕರಾರಿಯಿಂದಿರಿದು, ನಾನು ಸಾಯಲೇ! ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! ನಾನು ಸಾಯಲಾರೆ!(ಗದ್ಗತಿತನಾಗಿ, ಕ್ಷಣ ಕಾಲ ಬಾಗಿಲಕಡೆ ಪ್ರತೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ) . . . (ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಪೇರಿ) ಅಗದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಅನರ್ಥಗಳು ಪೋಲೀಸು ... ಅಪಮಾನ ... ಕೊರ್ತು.... (ಕಣ್ಣುಗಳರಳಿ ಧ್ವನಿ ಭಾರವಾಗಿ) ಜೈಲು!....ದುರ್ಮರಣ!! ಕ್ರಂದನ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ) ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ!ಇನ್ನು ತಡಮಾಡ

ಬಾರದು (ಪೊಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿರತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಕೈಗಳದುರಿ ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿ ಬರುವುದು) ಅಯ್ಯೋ! ಸಾಯಲಾರೆನಲ್ಲಾ! ರತ್ನ! ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿ! ದೇವೀ! (ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಚಪಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಮೆಲ್ಲನಿಯಲ್ಲಿ) ...ಇಲ್ಲ! ನೀನು ಬರುವವರೆಗೂ ಬದುಕಿರುವೆ ನೀನು ಬಂದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ಅಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ — “ರತ್ನ! ನಿನ್ನ ವ್ರತ ಸಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತೇ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಮೃತವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ “ನೆರವೇರಿತು.” ಎಂದ ಕೂಡಲೇ “ಒಳಗೆಹೋಗಿ, ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನೀನು ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲಬಳಿಗೆ ಬರುವವೇಳಿಗೆ ನಾನು ಹೆಣವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು ಹೌದು—(ಯೋಚಿಸಿ) ಆದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಧೀನವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರೇ? ... (ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ) ಶಾಮೂ! ನೀನು ಹೇಡಿ! ಹಡಿದೇಡಿ! ಇಲ್ಲವು ನಾನು ಹೇಡಿಯಲ್ಲ! ಇದೋ ನೋಡು! (ಪೊಟ್ಟವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಪುಡಿಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಾಕಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ಕ್ಷಣಕಾಲನಂತರ) ಎನಿಮ? ಸಂಕಟವು ಸಹಾ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಏನೋ ಮೋಸವಾಗಿದೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಈಹಾಳು ಪ್ರಮಂಚದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಾಯಲು ಸಹಾ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೇ? (ಹತ್ತಿರದ್ದ ಚೌಕವನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಜೇರಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಮಂಚದಮೇಲೆ ಉರುಳುವನು.)

[ಹೊರಗಡೆ ಬಾಗಿಲಬಳಿ]

ಬಸವ — ನಡುವ್ಯಾಗೃತರಾ ಬುದ್ದಿ ಗುಟ್ಟೋ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ — ಹೂಂ ನೀನು ಬೇಗ ಹೋಗಿ ತಗೊಂಡು, ಬಾಗಿಲಬೀಗ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಡು.

[ಇತ್ತಕಡೆಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎರಡು ಮೊರದಜೊತೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರತ್ನಮ್ಮ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮದ ತಟ್ಟೆ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಮಂಚದಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೈಯಿಂದ ತಟ್ಟೆ ಜಾರುವುದು. ಓಡಿಹೋಗಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಶಾಮಣ್ಣನ ತಲೆಯನ್ನಪ್ಪಿ ಕಂಬನಿದುಂಬವಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊರದಜೊತೆಯನ್ನು ತಟ್ಟೆಗೆ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಗದವನ್ನು ಕೈಗೆತೆಗೆದುಕೊಂಡು]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಎನಿದೂ? ನಾನು ಊಹಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅಸಂಗತ ನಡೆದು ಹೋಗಿದೆಯೇ ?

ರತ್ನ—(ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ) ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ? ಬೇಗ ಹೇಳಿ? ಏನಾಯಿತು?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ದುಃಖದಿಂದ, ದಾರಿಲಿ ಬರುತ್ತಾ ಸೊಸೈಟೆಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುಬರೋದಕ್ಕೆ, ಆ ಹಣ ನಿನ್ನ ಗಂಡ ನಿನ್ನ ಹಬ್ಬದ ಖರ್ಚಿಗೇಂತ ಸೊಸೈಟೆಲಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟದ್ದು. ಈ ಅನುಮಾನ ಬಂದು, ನಾನು ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ 'ಶಾಮಾನ ಒಂದು ಗಳಿಗೇಕೂಡ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಬ್ಯಾಡಾ'ಂತ ನಿನ್ನೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಅಯ್ಯೋ! ಕೊನೆಗೂ ಹೀಗೆ ವಿಷ ಸುಂಗಿ ಬಿಟ್ಟನೇ! (ಕಂಬನಿದುಂಬುವನು)

ರತ್ನ—(ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ಶಾಮಣ್ಣನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುಖ ವಿಟ್ಟು) ಅಯ್ಯೋ! ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಂಗಳ ಗೌರೀವ್ರತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರೋವೇಳೆಗೆ ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಮಾಂಗಲ್ಯಾನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳೋ ಗತಿಯಾಯಿತಲ್ಲಾ!! ನಾನು ಪಾಪಿ! “ರತ್ನ! ನಾನೇ ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ? ನೀನು ಮಾಡೋ ಪೂಜೆ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಲಿವೇ”ಂತ ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಅರ್ಧದಲ್ಲೇ? ...ಎಳೆ! (ರೋದಿಸುತ್ತಾ) ಕಣ್ಣು ಬಿಡಿ! ಇದೋ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ರತ್ನ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! “ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ; ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಮಾತನಾಡೋಣಾ”ಂತ ಹೇಳಿದ್ದಿರಲ್ಲ. ಈಗ ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಿರಿ! ಕಣ್ಣು ಬಿಡಿ! ನನ್ನನ್ನ ನೋಡಿ!!(ಅಳುವಳು)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಕೈಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ಬಿಚ್ಚಿಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾ) ರತ್ನಮ್ಮಾ! ಆ ಲೋಟದ ನೀರು ತಗೋ! (ರತ್ನಮ್ಮನು ಮಂಚದ ಹತ್ತಿರಿದ್ದ ನೀರಿನ ಪಂಚಪಾತ್ರೆ ಕೊಡುವಳು—ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಶಾಮಣ್ಣನ ನೆತ್ತಿಗೆ ನೀರು ತಟ್ಟುವನು.)

ರತ್ನ—ಅಯ್ಯೋ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ನನ್ನ ಕೈಯಾರ ನನ್ನ ಪವಿತ್ರ ದೇವ ತೇನ ಕಳಕೊಂಡಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ! ನನಗೆ ಮುಂದಿನ್ನೇನು ಗತಿ! ಅಯ್ಯೋ! (ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಬಿಕ್ಕುವಳು)—“ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು

ಬೇಗಬಾ ರತ್ನಾ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಊಟ ಮಾಡೋಣ"ಂತ ಹೇಳಿ, ಈಗ ಹೀಗೆ ನನಗೆ ವಂಚನೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಾ? ಎಳೆ! ಕಣ್ಣುಬಿಡಿ!

[ಗಂಟನ್ನ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಸವಯ್ಯನ ಪ್ರವೇಶ]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಬಸವಯ್ಯಾ! ನಾನು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳಿದರೂ ನೀನು ಅಜಾ ಗರೂತತೆಯಿಂದ ಎಂಧಾಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆಯೋ! ಓಡಿಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಭೂಷಣರನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಬಾ— ಅವರೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸರಿ

ಬಸವ— (ಗಂಟನ್ನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಶಾಮಣ್ಣನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೂಗು ಬಾಯಿಬಳಿ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಾಧಾನ ದಿಂದ) ಅಜಾರೂಕತೆ ಎನೂ ಇಲ್ಲ ಬಿಡೀ ಬುದ್ದಿ! ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅವರ ರೂಮಿನೊರಗಡೇನೇ ಕಾದಿದ್ದೆ ನಡುರಾತ್ರೇನಾಗಿದ್ದು ಜೇಬಿಂದ ಈ ಪೊಟ್ಟ ತೆಗೆದು (ಕೈಲಿ ಪೊಟ್ಟಿ ವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು) ನೋಡಿಬಿಟ್ಟು, ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿ ಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಅದನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಮಡಗಿಕೊಂಡರು ನಂಗೆ ಗುಮಾಸ್ತ ಬಂದು, ಬೆಳಗಿನಜಾವ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಅತ್ತಿದಾಗ, ಚಿಕ್ಕವ್ವಾವರು ಅಡಿಗೆಗೆ ಮುನ್ನಾಗೆ ಪೂಜೆಗಣೇಮಾಡ್ಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೋಗಿ ಜೇಬಿಂದ ಆ ಪೊಟ್ಟ ತಕೊಂಡು ನಂತಾವ ಮಡಿಕೊಂಡು, ಅದ್ರಂಗೇ ಇರೋ ಇನ್ನೊಂದು ಸಕ್ಕರೇಪೂಟ್ಲ ಅದೇ ಜೇಬಿನಾಗೆ ಮಡಗಿಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ

ರತ್ನ— (ಆತುರತೆಯಿಂದ) ಹಾಗಾದರೆ ಇದು ವಿಷವಲ್ಲ? — ಸಕ್ಕರೆಯೇ?

ಬಸವ— ಔದೂತಾಯಿ! ಗೌರಮ್ಮನಾಣೆಗೂ! ಎಳ್ಳು ದಿನದಿಂದ ರಾಯರನ ನೆಳ್ಳನಂಗೆ ಕಾಯುತಾ ಇದೀನಿ.

[ಶಾಮಣ್ಣನು ಹೊರಟು ಸಂಜ್ಞೆ. ರತ್ನಮ್ಮನು ಆತುರಳಾಗಿ ಆ ಮುಖದಬಳಿ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ ಏನೇನೋ ಪಿಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಇರುವಳು]

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಶಾಮಣ್ಣಾ!... ಬಸವಯ್ಯಾ! ನಾನಂದ ಮಾತನ್ನ ಕ್ಷಮಿಸು, ಆದರೆ ಸಕ್ಕರೆ ನಂಗೆ ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಛಹೋದನೇ?

ಬಸವ— ತಾವೂ ಚಿಕ್ಕವ್ವಾವರೂ ಬತ್ತಿದೀರಿ ಅಂತ ಎಳೆದಕ್ಕೆ, ಆ

ಸಕ್ಕರೆ ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟವರೆ ಇಸಾಂತ, ಏನಾಗಿಲ್ಲ, ಗಾಬರಿಗಂಗೆ ಸೊಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟವರೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲುಬಾನಾ ಬುದ್ದಿ, ದೇವರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇರುದ್ದವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡೋದು? ಒಸೀ ಪಾನಕಾ ಗಿ(ನಕಾ ಕುಡಿಸಿ; ಎದ್ದುಬಿಡುತಾರೆ ಆಗೋ ನಾನೇನಲ್ಲಿ ಅನ್ನೇಡುಗುಟೆ ಒಡೀತಾ ಐತೆ, ಬಸ್ಸು ಬಂದೊತ್ತಾಗಿರಬೋದು. ಬುದ್ದಿ! ನಾನೋಗಿ ನಂಜಯ್ಯಾ, ಅವ್ವಾವರನ್ನ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತೀನಿ ಆಗೋ! (ಅರಳಿದ ಮುಖದಿಂದ) ಬುದ್ದಿಯೋರು ಒರಳುತ್ತಾ ಅವರೆ, ಒಸೀ ಪಾನಕ ಕುಡಿಸಿಬಿಡಿ (ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ)

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಪಾನಕ ಇದೆಯೇನಮ್ಮ ಒಳಗಡೆ?

ರತ್ನ—ದೇವರ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ ತರುತೇನೆ—

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನೀನಿಲ್ಲೇ ಶಾಮೂನ ನೋಡಿಕೋ, ನಾನು ಹೋಗಿ ತರುತ್ತೇನೆ. (ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು)

ರತ್ನ—(ಮುಖದಹತ್ತಿರ ಮೆಲ್ಲನಿಯಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ) ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲಿ! ಬೇಗ ಎದ್ದುಬಿಡಿ! (ಪಾದಗಳನ್ನಪ್ಪಿ) ನಿಮ್ಮ ಸಮ್ಮಯ್ಯ! ನನ್ನದು ಶತಾಪರಾಧವಾಯಿತು!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—(ಪಾನಕ ತಂದು) ಕುಡಿಸಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೇ! (ರತ್ನ ಮ್ಮನು ಕುಡಿಸುವಳು. ಶಾಮಣ್ಣನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವನು)

ರತ್ನ—(ಆನಂದದಿಂದ) ನನ್ನ ಜೀವನ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಸೂರ್ಯೋದಯ ವಾಯಿತು ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯದ ಸಿರಿದೇವಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾದಳು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಶಾಮೂ! ಶಾಮಣ್ಣಾ! ಶಾಮಣ್ಣಾ!

ಶಾಮ—ಹಂ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾನಕ ಕುಡೀತೀಯಾಪ್ಪಾ?

ಶಾಮ—ಬೇಡ! ಈ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದಲೇ ವಾರಾಗ ಬೇಕೂಂತಿದ್ದ ನನಗೆ ಯಾರೋ ದ್ರೋಹಮಾಡಿ. ...

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ವಿಷದಪೊಟ್ಟ ಕದ್ದು ಅದರ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೇಪೊಟ್ಟ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಶಾಮ—ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಆ ದ್ರೋಹಿ ಯಾರು?

[ಬಸವಯ್ಯ, ಗಂಟನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನಂಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾತಮ್ಮನ ಪ್ರವೇಶ.
ಪಾತಮ್ಮನು ಬೇಗ ಬಂದು ಶಾಮಣ್ಣನ ತಲೆಯಬಳಿ ಕುಳಿತು ತಲೆಯನ್ನು ನೇವ
ರಿಸುವಳು, ರತ್ನಮ್ಮನು ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವಳು.]

ಬಸವ—ನಾನೇ ಬುದ್ದಿ! ತಾಸೀಲ್ದಾರ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನೋರ ಮಶಕ
ಒಂದೇ ಒಂದಾಗುಳಿದಿರೋ ಬೆಳಕು ಆರೋದನ್ನು ನೋಡೋಕಾಗದೆ, ಇಂ
ಮಾಡಿದೆ ಬುದ್ದಿ! ಇದರಾಗೇನು ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಮನ್ನಿಸಬೇಕು

ರತ್ನ—ನೀನೇ ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯಾನುಳಿಸಿದ ನನ್ನ ಭಾಗದ ಗೌರವ

ಪಾತು—ಬಸವಯ್ಯನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಚಾರವೂ ತಿಳಿತು ದೇವ
ದಯೆಯಿಂದ ಅಪ್ಪನಾಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರದಿಂ
ನಾವೆಲ್ಲಾ ವಾರಾದೆವು ಶಾಮೂ! ನೀನು ಎಂಥಾ ಹೆಂಗರುಳೊ

ಶಾಮ—(ನಿಧಾನವಾಗಿ ಏಳುತ್ತಾ) ಪಾತೂ! ನೀನು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿ
ನನಗಿನ್ನು ಮುಂದಾಗೋ ಸರಿಮನೆವಾಸದ ಭಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಶಾಮೂ! ನೀನು ಅದರ ಯೋಚನೆ ಬಿಡು ನಾನು ಹ
ಸ್ಯೆದು ರೂವಾಯಿ ತಗೊಂಡುಹೋಗಿ ಸೆಕ್ರೆಟರಿಗಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಹಣ
ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟು ಈ ವಿಚಾರ ನಾವು ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರ ಕಿವಿ
ಬೀಳದೇ ಇರೋದಕ್ಕೆ ಅವರ ತಂದೆ ಅಣೆ ಇಡಿಸಿ ಬಂದಿದೀನಿ ನೀ
ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿರು

ಶಾಮ—ನಿಮಗೀಸುದ್ದಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಅನುಮಾನದಿಂದ ಊಹಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದೆವು.

ನಂಜ—(ಬಾಗಿಲಕಡೆ ನೋಡಿ) ಬುದ್ದಿ! ನಮ್ಮ ರಾಯರು ತೂ
ಡುತಾ ಬತ್ತಾವರೆ ಒಳಿಕೆ. ಎಲ್ಲೋ ಉಚ್ಚಿಗೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟಿರಬೋದು

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಪಾತಮ್ಮ! ರಂಗನಾಥರಾಯ ಬರೋಹಾಗಿದೆ ಆ ಉಂಗ
ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಮ್ಮ

ಪಾತು—ನೀವೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ ನಾನು ಅವನ ಮುಖ ನೋಡೋ

[ಉಂಗುರ ಕೊಟ್ಟು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವಳು]

ರಂಗ—(ತಲೆ ಕೆದರಿ ಹರಕು, ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಕೂ
ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಉಂಗುರ ' ಉಂಗುರ ' ನನ್ನಂಗುರು ' ಹನ್ನೆರಡುಗು

ಯಾಯಿತು ' ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ' ಎಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉಂಗುರ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ರಾಯರೇ ' ಬಹಳ ಬಳಲಿರೋಹಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ ' ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ '

ರಂಗ—ಇಲ್ಲ ' ನನ್ನಂಗುರ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ! ನಾನೆಲ್ಲಾದರೂ ಬಹು ದೂರ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸದಹಾಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೇನೆ

ಪಾತು—ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ—ತಗೊಳ್ಳಿ

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ತಗೊಳ್ಳಿ. (ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಡುವನು)

ರಂಗ—(ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಅವನೇ ದುರದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ) ನನ್ನಂಗರ ಕೈಗೆ ಬಂತು ' ನನ್ನ ಗುರು ನನ್ನ ಕೈನೇರಿದ ' ನನ್ನಂಗುರ! ಹ ಹ್ಲೆ ಹ್ಲೆ ' ನನ್ನಂಗುರಾ ' (ಹಾಗೆಯೇ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು ಪಾತು ಬಂದು ರಾಮಣ್ಣನ ಹತ್ತಿರ ನಿಲ್ಲುವಳು)

ನಂಜ—ಬುದ್ಧಿ! ಅವರ ಮೈಲಿ ಬೋ ಕೆಟ್ಟ ಕಾಯಿಲೆ ಐತೆ ಬುದ್ಧಿ!

ಶಾಸ್ತ್ರಿ—ನಂಜಯ್ಯಾ! ನೀನು ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆ—ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿಕೋ ಪಾಪ—ನಾನೂ ಬಂದೆ

[ನಂಜಯ್ಯನ ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ]

ಶಾಮ—ರತ್ನ! (ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತಾ) ನಿನ್ನ ವ್ರತ ಸಾಗವಾಗಿ ನಿರವೇರಿತೇ ?

ರತ್ನ—(ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು) ನೀವೇ ನನ್ನ ವ್ರತ! ನೀವೇ ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ! ನೀವೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಶ್ವ! ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯೇ ನನ್ನ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ!! (ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು)

ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರ ಮೊದಲನೇ ನಾಟಕವಾದ “ಮೈಸೂರ ಮಾಣಿಕ್ಯ” ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಕಿಗೆ ಬಂದು ಅಂದಿನ ನಾಟಕ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚುಕೆ ಪಡೆಯಿತು ಆ ಉತ್ತೇಜನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಇವರ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದು, ಈ ವೇಳೆಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆಡಿಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮದರಾಸು, ಬೊಂಬಾಯಿ, ಕಲ್ಕತ್ತಗಳಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನು ತಣಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರೇ ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ (ಗೆಳೆಯ ರೊಂದಿಗೂ ಮತ್ತು ಯುನೈಟೆಡ್ ಆರ್ಟಿಸ್ಟ್‌ರೊಂದಿಗೂ) ಧಾರವಾಡ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಗದಗ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚನ್ನಪಟ್ಟ, ಕೋಲಾರ ತುಮಕೂರು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಹತ್ತಾರು ನಾಟಕಗಳು ಮದ್ರಾಸು, ಮೈಸೂರು ರೇಡಿಯೋ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿವೆ; ಆಗುತ್ತಿವೆ

ಉಕ್ಕಳ (ಕಿರಿಯರ) ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಪ್ರೇಮ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರು ತಮಗೆ ಸಹಜವಾದ ಲಲಿತ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಬಾಲಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

